

ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯ

ಬಿ.ಕಾಂ ಮೊದಲನೆಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ (2020-21)

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪರಿವಿಡಿ

I. ಬಾಲ್ಯ

- ೧) ಹೇಮಾವತಿ - ಕುವೆಂಪು ೯-೧೫
೨) ನಮ್ಮ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರ - ಅಮರೇಶ ನುಗಡೋಣಿ ೧೬-೨೭
೩) ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳತಿ - ಕೆ.ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್ ೨೮-೨೯
ಓದು ಪಠ್ಯ - ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಬಾಲ್ಯ - ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ೩೦-೩೮

II. ಸೌಂದರ್ಯ

- ೧) ಹುತ್ತರಿ ಹಾಡು - ಪಂಚೆ ಮಂಗೇಶರಾವ್ ೪೦-೪೧
೨) ಶಕುಂತಲಾ-ದುಷ್ಯಂತರ ಭೇಟಿ ೪೨-೬೩
-ರಂಜಾಳ ರಾಮದೇವ ಶೆಣೈ
೩) ಅಲತಿಗಿರಿ ಯಾತ್ರೆ - ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ ೬೪-೭೩
ಓದು ಪಠ್ಯ - ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಸಂದರ್ಶನ (ಗದ್ಯರೂಪ) ೭೪-೭೯

III. ಕನಸು

- ೧) ಸ್ವಪ್ನ ಸುಂದರಿ : ಕೆ.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ೮೨-೮೨
೨) ತಿರುಕನ ಕನಸು - ಮುಖ್ಯನ ಷಡಕ್ಷರಿ ೮೩-೮೪
೩) ನೌಕಾಚಂದ್ರ - ಪು.ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ೮೫-೯೦
ಓದುಪಠ್ಯ - ನಮಗೆ ಬೇಕು ಒಬ್ಬ ಅನುಕರಣೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ೯೧-೯೯
- ಅಬ್ದುಲ್ ಕಲಾಂ

IV. ಕಾಯಕ

- ೧) ಕೀರ್ತನೆಗಳು - ಪುರಂದರದಾಸರು ; ಕನಕದಾಸರು ೧೦೧-೧೦೪
೨) ಬಾ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸು-ಆನಂದ ತೀರ್ಥ ಪ್ಯಾಟಿ ೧೦೫-೧೧೩
೩) ಬಚ್ಚೇಸು - ದು. ಸರಸ್ವತಿ ೧೧೪-೧೨೪
ಓದು ಪಠ್ಯ -ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ-ಡಾ|| ಎಚ್.ಆರ್. ಚೇತನ ೧೨೫-೧೩೬
ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ (ಸ್ವರೂಪ) ೧೩೬-೧೩೭
ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ ೧೩೮-೧೪೩

ಬಾಲ್ಯ

ಬಾಲ್ಯವೇ ಹಾಗೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ನೆನಪುಗಳ ಅಚ್ಚರಿಯ ಕೋಶ. ಬಾಲ್ಯವೆಂದರೆ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸಿಹಿ-ಕಹಿ ಸುದ್ದಿಗಳ, ತಂಟೆ-ಹುಡುಗಾಟದ, ದೂರು-ದುಮ್ಮಾನಗಳ, ಸಂತೆ-ಜಾತ್ರೆಗಳ ಸಂಭ್ರಮದ, ಗೆಳೆಯರ ನಡುವಿನ ಆಟ-ಹೊಡೆದಾಟಗಳ ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರ ನೆನಪುಗಳ ಸರಮಾಲೆ.

ಬಾಲ್ಯವು ನಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ, ಬದುಕಿಗೆ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕುವ ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯ ಘಟ್ಟ. ಈ ಬುನಾದಿ ಎಷ್ಟು ಭದ್ರವಾಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯವು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿ. ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳು ಕಲಿಸುವ ಪಾಠಗಳು, ಬದುಕಿನ ಕಟುದಾರಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಹ್ಯತೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ, ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವ, ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ನಾವು ಎಷ್ಟೇ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವರಾದರೂ ನಮ್ಮೊಳಗೆ 'ಮಗು'ವಿನ ಗುಣ ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಬಾಲ್ಯದ ಸಂಬಂಧಗಳ ಜಾಲ ಎಷ್ಟು ಆಪ್ತವಾದುದು; ಆದ್ರ್ವವಾದುದು ಎಂದರೆ, ಗಂಧದ ಕೊರಡಿನಂತೆ ಬಾಳ ಸವೆಸಿ, ನಿರ್ಮೋಹಿಯಂತೆ ಗತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಅಪ್ಪ, ಗಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಬ್ಬಿನಂತೆ ಸವೆದು, ಸದಾ ಸಿಹಿಯನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಅಪ್ಪ; ಮೇಣದಂತೆ ಉರಿದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೆಳಕಾದ ಸೋದರಿ; ತನ್ನ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿ ತಂದೆಯಂತೆ ಕಾಪಾಡಿದ ಅಣ್ಣ ಹೀಗೆ ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನೆದಂತೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಂಚು ಒದ್ದೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಕೈರುಚಿ, ಅಜ್ಜಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಪ್ಪಳ-ಸಂಡಿಗೆ-ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಅಜ್ಜ ಕಲಿಸಿದ ಸೈಕಲ್ ಸವಾರಿ, ಅಜ್ಜ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಥೆಗಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಮುದ್ದು- ಇವೆಲ್ಲ

ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮೈ-ಮನಗಳು ಪುಳಕಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಶಾಲಾ ದಿನಗಳ ಕಲಿಕೆಯು ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಂದರ ತಳಹದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿಸಿರುವ ಲೇಖನಗಳು ಬಾಲ್ಯದ ವಿವಿಧ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಘಟನೆಗಳು, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು, ಇತರರಿಂದ ಕಲಿತ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳು - ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ.

* * *

ಹೇಮಾವತಿ

—ಕುವೆಂಪು

೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಐದನೆಯ ಫಾರಂನಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಎರಡನೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ದಸರಾ ರಜಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿ, ಅಂದು ದೈನಂದಿನ ಒಂದು ಯಃಕಶ್ಚಿತ ಸಾಧಾರಣ ಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದು ಒಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ವಿಧಿನಿಯಂತ್ರಣದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳು ೮ನೆಯ ತಾರೀಖು. (ಮುಂದೆ ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಅದೇ ನನ್ನ ದೀಕ್ಷಾದಿನವೂ ಆಗುವುದೆಂದು ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು!) ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ನೆಂಟರ ಮನೆ 'ಇಂಗ್ಲಾದಿ'ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯವರು ಪಾಲಾಗಿ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು, ನನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರಾದ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ, ಅವರ ಸೋದರಮಾವನ ಮನೆಗೆ, ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಟ, ಬೇಟೆ, ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ತಾಯಿ (ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ತಂಗಿ) ತೀರಿಹೋಗಿ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ನಂಬಳದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅದೂ ಒಂದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿಯೆ ನನ್ನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ! ಏಕೆಂದರೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು (ಎಂದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಹುಡುಗರು) ಆ ಮದುವೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಆ ಮದುವೆ ನಡೆದದ್ದು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ. ನಾವು ಹುಡುಗುಬುದ್ಧಿಯವರೆಲ್ಲ ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರದ

ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹರಟೆ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದ್ದೆವು. ಕುಪ್ಪಳಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬಂದು ನಂಬಳದ ಮನೆಯವರೊಬ್ಬರು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಳಗೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಹಾಸಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಲು ಗೋಗರೆದು ಕರೆದರೂ ನಾವು ಉಡಾಫಿ ಮಾಡಿ 'ಬರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಚಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡರೂ ನಡುಕು ತಪ್ಪದೆ ತುಂಬ ತೊಂದರೆ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು! ೧೯೧೭ರಲ್ಲಿಯೂ ೧೯೧೮ರಲ್ಲಿಯೂ?

೧೯೨೧ನೆಯ ಇಸವಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೭ರಂದು ದೇವಂಗಿ ದೊಡ್ಡಮಾವನಿಗೆ (ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರನ್ನು ನಾನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ) ಅವರ ಹೊಸ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು, ತವರುಮನೆ ನಂಬಳದಲ್ಲಿ. ಅದು ಹೆಣ್ಣಾಗಿರದೆ ಗಂಡಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ? ಆ ನನ್ನ ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಗೆ ಏರುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ಜಗನ್ನಿಯಂತ್ಯ ವಿಧಿಯ ವಿಚಿತ್ರಲೀಲೆ ಹಾಗೆ ಇಚ್ಛಿಸಿತ್ತು!

ಆದರೆ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷ ತುಂಬುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಶಿಶು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯಾರುತಾನೆ ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು?

ಸಂಜೆ ಸುಮಾರು ಐದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಹರಟುತ್ತಾ ದೊಡ್ಡ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೊಡ್ಡಮಾವ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು "ಬತ್ತಿಯೇನೋ ನಂಬಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರೋಣ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ ಸ್ವಂತ ಮಕ್ಕಳು ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಮಾನಪ್ಪ ಮತ್ತು ಅವರ ತಮ್ಮಂದಿರು ನಾಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮುಂತಾದವರೂ ಇದ್ದರು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆಯೇ? ಅವರೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳೆ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೇನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ನೆಂಟರ ಹುಡುಗನಾದ್ದರಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಉಳಿದವರು

ಎಂತಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಊಹಿಸಿ ನಾನು 'ಆಗಲಿ, ಬರತೇನೆ' ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿದೆ. ಮಾವ ಹೋಗುವುದು ಏಕೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರು ಹೇಳಿದರು, ಆವೊತ್ತು ನಂಬಳದಲ್ಲಿ 'ಬಾಲೆ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮನೆ' ಎಂದು ಮಾವ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಾಗ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕಾಡುಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಗಾವಲೆಂಬಂತೆ ಒಬ್ಬ ಆಳು ಮಾತ್ರವೇ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಸೋಜಿಗವಾಯಿತು, ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಯಾರೂ ಏಕೆ ಜೊತೆಗೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಅವರು ಯಾರೂ ಬರದಿರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವ ವಿದಗ್ಧತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಏರಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮುಗ್ಧತೆ ಅಂದು!

ನಾವು ಹೊರಟಿದ್ದು ದಟ್ಟಕಾಡಿನ ಒಳದಾರಿಯಲ್ಲಿ. ಆ ಕಾಲುದಾರಿ ಹಳುವಿನ ನಡುವೆ ಅಂಕುಡೊಂಕು ಏರಿ ಇಳಿದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋದರೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಮೈಲಿಗಳಾಗಬಹುದಾಗಿರುವ ನಂಬಳ ಈ ಕಾಡಿನ ಒಳದಾರಿಯಿಂದ ಹೋದರೆ ಎರಡೂವರೆ ಮೂರು ಮೈಲಿಗಳಾಗಬಹುದೇನೋ? ನಾವು ಹೊರಟಾಗಲೆ ಬೈಗು ಬಳಿಸಾರಿತ್ತು. ಹೊರಟು ದಿಬ್ಬವೇರಿ ನಿತ್ಯ - ಶ್ಯಾಮಲ ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಾಗ ಮರಗತ್ತಲೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬೈಗುಗಪ್ಪು ಇಳಿದುಬಂದಿತು. ಕಾಡಿನ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಗೂ ಹಾರಿಹೋಗುವ ವಿವಿಧ ಹಕ್ಕಿಗಳ ನಾನಾ ಕಲರವ ಸುಮಧುರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾಡಿನ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ಕಾಡುಗತ್ತಲೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನೀರವತೆಯೂ ಅತಿಶಯವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು ತುಸು ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಜೀರುಂಡೆಗಳ ಕರೆಕರೆಯ ಚೀರ್ದನಿ ಆ ನೀರವತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಗರಗಸದಿಂದ ಕೊಯ್ಯುವಂತಾಗಿ ಕಿವಿಗೆ ಕರ್ಕಶವಾಯ್ತು.

ಹಳುವಿನ ದಾರಿ ಕಾಲುದಾರಿ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮಾವ ಮುಂದೆ, ಅವರ

ಹಿಂದೆ ನಾನು, ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕೋವಿ ಹೊತ್ತ ಆಳು. ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಸಂಭಾಷಿಸುವಂತೆ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರು ಕಾಲುದಾರಿಯ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಹಳುವಿನ ಮಧ್ಯೆ ದಾರಿಯ ಕಡೆ ಕಲ್ಲು ಗಿಲ್ಲು ಎಡವದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಬಹಳ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದವರೊಡನೆ ಎಂಥ ಮಾತು? ದಾರಿ ಮೌನವಾಗಿಯೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೇಕೆ ಬರಲೊಪ್ಪಿದೆನೋ ಎನ್ನುವಂತಾಗಿತ್ತು.

ನವಿಲುಕಲ್ಲು ಗುಡ್ಡದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಕಾಲುದಾರಿ ಮೇಳಿಗೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕೊರಕಲು ರಸ್ತೆಗೆ ಅಥವಾ ಗಾಡಿದಾರಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು. ದಾರಿ ಅಗಲವಾದಾಗ ಮಾವನ ನಡೆ ನಿಧಾನಿಸಿತು; ನಾನು ಅವರ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಆಗ ಮಾತಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು.

ಏನೇನು ಮಾತಾಡಿದೆವೋ ನನಗೀಗ ನೆನಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಮಾತು ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಅವರು ನಂಬಳದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಲು ಹೇಳಿದರು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ನಮಗೆಲ್ಲ ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಬಿಗುಮಾನದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕರು ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ದರ್ಪಕ್ಕೆ ಮಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಲೌಕಿಕದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ನಿಷ್ಠುರ ನಿರ್ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದೇನೋ? ಆದರೆ ಆ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮತಮೌಢ್ಯದ ಉಸುಬಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತಮ್ಮತನವನ್ನೆಲ್ಲ ಪುರೋಹಿತ ಹಾರುವರ ಕಾಲಡಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದ ಗೌಡರುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಂತಹ ಒಬ್ಬ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಬುದ್ಧಿಯ ಸಮರ್ಥ ಮುಂದಾಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದುದೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅವರೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗೊಡ್ಡದಾಸರಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ,

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜೋಯಿಸರು ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಸರನ್ನೆ ಅವರ ಮಗಳಿಗೂ ಇಟ್ಟು, ನಾನು ಕುಳ್ಳಮ್ಮಗೊ, ಗಿಡ್ಡಮ್ಮಗೊ, ಬೊಳ್ಳಮ್ಮಗೊ, ಗಂಡನಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ನಾನೆ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ : ಒಂದು ದಿನ ದೇವಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮೈಮೇಲೆ ದೇವರು ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಣಮಗನಂತೆ ಹೂಂಕರಿಸಿ ಏನೇನೂ ಕಣಿ ಹೇಳಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ಇವರು, ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆಸರ್ದಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದವರು, ಕೈಗೆ ಒಂದು ಬೆತ್ತ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಆ ಗಣಮಗನಿಗೆ ರಘುರಪ್ಪನೆ ಹೊಡೆದಾಗ ಅವನು ದೇವರತನವನ್ನೂ ಗಣಮಗನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ತಟಕ್ಕನೆ ಕಳಚಿ ಎಸೆದು “ಅಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಹೊಡಿಬೇಡಿ!” ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಅವರ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ‘ತಪ್ಪಾಯ್ತು’ ಎಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದುದನ್ನು!

ಅವರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಸೇವಾ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದರಂತೆ. ಆದರೆ ನಾವೀಗ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿ ನಡೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾದಂತಿದ್ದರು. ನನಗೆ, ಅವರ ಬದುಕಿನ ಆ ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರಗಳಾವುವೂ ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ನನಗೆ ಬರಿಯ “ದೇವಂಗಿ ದೊಡ್ಡಮಾವ” ಮಾತ್ರಾಗಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ‘ಭಯಂಕರ’ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವವಿದ್ದು, ಅವರೊಡನೆ ಹಿರಿಯ ಇತರರೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಲಘುವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವರು ನನ್ನೊಡನೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದಲೆ ವರ್ತಿಸಿ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಅನುಭವ. ಒಮ್ಮೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾವುದೂ ಕಛೇರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಅವರೂ ಕೂಡಿಗೆ ಮಣೆಗಾರರೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಅವನು ನಮಗೆಲ್ಲ ಅಡುಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಇವರು ನನ್ನ ಎದುರಿಗೇ ಕೂಡಿಗೆ ಮಣೆಗಾರರೊಡನೆ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ, ಅವರು “ಏನೋ

ನೀನು ಎಂ.ಎ. ಪಾಸು ಮಾಡ್ತಿಯೇನೋ?" ಎಂದು ಲಘುಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ನಾನು 'ಎಂ.ಎ.'ಯ ಗುರುತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಅದರ ಅಸಂಭಾವ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅರಿಯದಿದ್ದರೂ ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ "ಓಹೋ!" ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದೆ. ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಓದಲು ಹೋಗಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಿದ್ದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುದ್ದಿ ಅವರ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಮೂಡಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕೀರ್ತಿಯ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಶಿಶುವಿಗೆ ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಲು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ.

ನಾನು ತುಸು ಸಂಕೋಚದಿಂದಲೇ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ, ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಆಗಲೇ ಕತ್ತಲೆಯ ಮಬ್ಬು ದಟ್ಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದಾರಿ ಮಸಗು ಮಸಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಮ್ಮರಗಳ ನೆತ್ತಿಯ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಅರಿಲುಗಳೂ ಮಿಣುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ನೆಲೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟಮರಗಳಿಂದಾದ ಕಡುಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮಿಣುಕುಹುಳಗಳ ಕಾಂತಿಯೂ ಗೋಚರಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಹಾದಿ ದೈನೇ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದ ಬೇಲಿಯ ತಡಬೆ ದಾಟಿ, ಅವರ ಮುಂಚೆಕಡೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾದು ಮುಂಬರಿಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ದಾರಿ ಕಾಣಿಸದಷ್ಟು ಕಷ್ಟಾಯಿತು. ಹಾದಿಯ ಬಳಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಂದಿ ಮಾಡಿಸಿ ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಅದನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಾ ಆಳು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಅದರ ಮಂದಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿದು, ನಂಬಳದ ಮನೆ ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ಜಗಲಿಗೆ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಮನೆಯವರು.

ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನನ್ನ ಓರಗೆಯ ಹುಡುಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ತುಂಬ ಬೇಸರವೂ ಆಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಾಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಇವರೊಡನೆ ಬರಬಾರದಿತ್ತು ಎನ್ನಿಸಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಲೀಲಾಮಯೀ ಜಗದಂಬೆ ಮುಂದೆ, ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳ

ಅನಂತರ ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ, ನನಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿ ಮಧುಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿದ್ದ ಆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕೂಸಿಗೆ ನಾನೆ ಹೆಸರಿಡುವಂತೆ ವ್ಯೂಹ ಯೋಜನೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದಳು. ಅದೇನಾದರೂ ಅಂದು ಹೊಳೆದಿದ್ದರೆ! ಬೇಸರವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ?

‘ಬಾಲೆ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪೂರೈಸಿ, ನಮಗೆಲ್ಲ ಔತಣದೂಟವಾಯಿತು; ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿದ್ದಳು, ಹೆಸರಾಂತು: ‘ಹೇಮಾವತಿ!’

(“ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ”)

* * *

ನಮ್ಮ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರ

ಅಮರೇಶ ನುಗಡೋಣಿ

ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳು ಬಂತೆಂದರೆ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಗಳ ಹಾವಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ವರ್ಷ ನನ್ನ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಮಗ ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ. 'ಅಪ್ಪ, ನಾನು ಸಮ್ರ್ ಕ್ಯಾಂಪಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಅದರಲ್ಲೂ ನಗರ, ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಸಿಗೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ನಲ್ಲಿ, ಟಿ.ವಿ.ಯಲ್ಲಿ ಗೇಮ್‌ಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಲೇ ಹತ್ತಾರು ತಾಸುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗೇಮ್‌ಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ಚಿಂತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಆಡಲು ಬೇಸಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ವಿಪರೀತ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಆಡಲು ಬಿಡಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನೋರಂಜನೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಗಳು ವ್ಯಾಪಾರಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಸಂಗೀತ, ದೇಶಿ ಆಟಗಳು ಹೀಗೆ ಕಲಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮ್ರ್ ಕ್ಯಾಂಪುಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಹುಸಿ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಗಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಕ್ಯಾಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹಣ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದೇ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯ ನೆನಪಾಯಿತು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಬೇಸಿಗೆ ರಜೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು ಎಂಬುದನ್ನು ಮೆಲಕು ಹಾಕತೊಡಗಿದೆ...

ನಮ್ಮೂರು ಮುನ್ನೂರು ಜನರಿರುವ ಚಿಕ್ಕಹಳ್ಳಿ. ಹತ್ತಾರು ಮನೆಗಳು,

ಹತ್ತಾರು ಗುಡಿಸಲುಗಳು. ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡು ಕುಟುಂಬಗಳೇ. ಹಲವು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವರೆ. ಭೂಮಿ ಇರುವವರು, ಇಲ್ಲದವರು ಎಲ್ಲರೂ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುಲಕಸುಬಿನ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೆಲವು. ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಮಾತ್ರವಿತ್ತು. ಒಬ್ಬೇ ಮಾಸ್ತಾರ. ಶಾಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಡ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣ ದೇವರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿ. ಕೇರಿಮಂದಿ ಯಾರೂ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರಮನೆ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಶಾಲೆ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆ ಮುಗಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಹಂತದ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಊರುಗಳಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಓದಲು ಸಮೀಪದ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ನನ್ನದು ಅರ್ಧ ಊರಲ್ಲಿ, ಅರ್ಧ ದೊಡ್ಡ ಊರಲ್ಲಿ, ಇನ್ನರ್ಧ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಓದಲು ಅನುಕೂಲವಾಗದೇ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಊರಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಹೀಗೆ ನಡೆದಿತ್ತು.

ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ೧೨ರಿಂದ ೧೮ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಹತ್ತಾರು ಹುಡುಗರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸೂಟಿ(ರಜೆ)ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ನಾವು ಓದುವಾಗ ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ, ವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಹೀಗೆ ಎರಡು ಸಲ ಸೂಟಿಗಳು ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಿರಿವಾರ, ಕವಿತಾಳ, ಮಾನ್ವಿ, ರಾಯಚೂರು, ವಿಜಾಪುರ ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮೂರ ಹುಡುಗರು ಸೂಟಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕು ಊರಿಗೆ ಬಂದೇ ಉಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬರೆದು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಸೂಟಿಗೆ ಬಂದು ಊರು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದೆವು. 'ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಸೂಟಿ' ಅಂತಲೇ ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈ ಸೂಟಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಮಗೆ ಆಟವಾಡಲು ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶಗಳಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ವ್ಯವಸಾಯದ ಮನೆಗಳ

ಮಕ್ಕಳಾದ ನಮಗೆ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕಾದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಲಗಳು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ. ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ ಕೆಲಸ ನಮಗೆ ಕಾದಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಸೂಟಿಗೆ ಊರು ಸೇರಿಕೊಂಡ ಹತ್ತಾರು ಹುಡುಗರಾದ ನಮಗೆ ಹೊಲ-ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳೆಂದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮಿಷಿ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಲದಲ್ಲಿನ ಬೆಳೆ ಕಾಯುವುದು, ನೀರು ಬಿಡುವುದು, ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವ, ತೆಗೆಸುವ ಕೆಲಸಗಳು, ಹೊಲದಲ್ಲಿರುವ ಹಸಿಮೇವು ಕೊಯ್ದು ತಂದು ಎತ್ತು, ಆಕಳು, ಎಮ್ಮೆ ಮುಂತಾದ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಮೇಯಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಮನೆಗೆ ನೀರು ತರುವುದು. ಊರ ಮುಂದಿನ ಬಸವಣ್ಣ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ಸೇದಿ ತರುವುದು ಬಳಸಲಿಕ್ಕೆ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಹಳ್ಳದ ಚಿಲುಮೆಯಿಂದ ತರುವುದು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ. ಬೆಳಗಾದರೆ ನಾವು ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಹೊಲಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದವಲ್ಲ. ಕೂಡಿ ಹೊರಟು, ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಹೊಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಉಂಬೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬುತ್ತಿ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಐದು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ತರುವ, ಹಳ್ಳದಿಂದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನೀರು ತರುವುದು, ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವು ತರುವುದು, ಹೊಲ ಕಾಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಹೊಲ-ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಉಮೇದಿನಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈ ಕೆಲಸಗಳೇ ನಮಗೆ ಆಟಗಳಾಗಿದ್ದವು; ಮನೋರಂಜನೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಮನೆ ಊಟ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ತಿಂಡಿ, ತಿನಿಸುಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕರಿ ತಿನಿಸು, ತಂಪು ಪಾನೀಯಗಳ ರುಚಿ ನೋಡುವುದಿರಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮೀಪದಿಂದಲೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಇಡ್ಲಿ, ದೋಸೆ, ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು, ಚಿತ್ರಾನ್ನ ಮುಂತಾದ ಬೆಳಗಿನ ನಾಷ್ಟವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಹೊತ್ತು ರೊಟ್ಟಿ-ಪಲ್ಯ, ಅನ್ನ-ಬೇಳೆ ಸಾರು ನಮ್ಮ ಊಟವಾಗಿತ್ತು. ಹಬ್ಬ ಬಂದರೆ ಹೋಳಿಗೆ ಊಟ. ಬೀಗರು ಬಂದರೆ ಮಂಡಾಳು ಒಗ್ಗರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂಡಾಳು ಒಗ್ಗರಣೆಯ ರುಚಿಯನ್ನು ಯಾವ ತಿಂಡಿ

ತಿನಿಸುಗಳು ಈಗಲೂ ಮೀರಿಸಿಲ್ಲ. ಮಿರ್ಚಿ ಅಪರೂಪದ ತಿನಿಸು ನಮಗೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಊಟದ ಪದ್ಧತಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇತ್ತು. ಬಡವರಿರಲಿ, ಶ್ರೀಮಂತರಿರಲಿ ಅಂಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಾವು ಹುಡುಗರು ಹೊಲದ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಹಸಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ತಿಂದು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹೆಸರು, ಹಲಸಂದಿಕಾಯಿ, ಸವತೆ, ಬುಡಿಮೆಕಾಯಿಗಳು, ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬುತ್ತಿ ಬಿಚ್ಚಿದ್ರೆ ಸಾಕು ಎಳೆ ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡೆಯ ಹಸಿ ತೊಪ್ಪಲು (ಸೊಪ್ಪು) , ಕುಸುಬೆ ಪಲ್ಯ ಹೀಗೆ ರೊಟ್ಟಿಯ ಜೊತೆಗೆ ತಿನ್ನಲು ಹಸಿ ಪಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಹೊಲಗಳಲ್ಲೇ ಸಿಗುವುದನ್ನು ಸವರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಂದು, ತುಂಗಭದ್ರ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕುಡಿದು ತೇಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ದುಡಿತ, ಹಸಿವಿನ ಕಾರಣವೋ ಈ ರುಚಿ ಈಗ ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ರಜೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಓದು ನೆನಪಾಗುವುದು ಮತ್ತೆ ಶಾಲೆ ಶುರುವಾದಾಗಲೇ.

ನಮ್ಮೂರ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಕಾಲುವೆ, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹಳ್ಳ. ಹೊಲದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಈಜಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಸೂಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜಳಕ ಮಾಡುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಏಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಸಂಜೆ ಆರರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಎಂಟರ ತನಕ ಹಳ್ಳದ ವಿಶಾಲ ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಟ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಎಂಟು ಗಂಟೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಮ್ಮೂರ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಗೆ ನಾವು ಹತ್ತಾರು ಹುಡುಗರು ಹಳ್ಳದಿಂದ ನೇರ ಪಕ್ಕದ ಬಸವಣ್ಣದೇವರ ಗುಡಿ ಸೇರಿ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಪೂಜೆ ಎಂದರೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡುತ್ತ ಪೂಜಾರಿ ಒಂದು ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ನಾವು ಹುಡುಗರು ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವುದು, ನಗಾರಿ ಹೊಡೆಯುವುದು, ಜಾಗಟೆ ನುಡಿಸುವುದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅದು ಮುಗಿದರೆ ಊರು-ಕೇರಿಯ ಮಂದಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಊಟದ ಸಮಯವೆಂದು ಲೆಕ್ಕ. ನಾವು ಮನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಸಿಗೆ ಸೂಟಿಗೆ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎರಡು, ಎರಡೂವರೆ ತಿಂಗಳು ಊರಲ್ಲಿರುವ ಇರುವ ಅವಕಾಶ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳ ಬತ್ತಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಭತ್ತದ ಕಣಗಳು, ಜೋಳದ ಕಣಗಳು ಮುಗಿದು ಹೊಲಗಳೆಲ್ಲ ಉರಿಬಿಸಿಲಿಗೆ ಒಣಗಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಸಿರೇ ಮಾಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಊರು, ಊರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬೇವಿನ ಮರ ಗಿಡಗಳು ಮಾತ್ರ ಹಸಿರಿನಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತಂಪಾದ ನೆರಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಿಸಿಲೆಂದರೆ ಬಿಸಿಲು. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕೆಲಸಗಳು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ನೀರು ತರುವುದು ಮಾತ್ರ. ನಾವು ಹತ್ತಾರು ಹುಡುಗರು ಓದಲು ಹೋಗಿ ಬಂದವರೂ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗದೇ ಊರಲ್ಲಿ ಹೊಲ-ಮನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಸೇರಿದರೆ ೧೫ ರಿಂದ ೨೦ ಹುಡುಗರ ಗುಂಪು ನಮ್ಮದು (ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾವು ಊರ ಹೊರಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು). ನಮ್ಮ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಮ್ಮೂರು ಚಿಕ್ಕದು. ಹತ್ತಾರು ಮನೆ ಮತ್ತು ಗುಡಿಸಲುಗಳು. ಊರ ಅಗಸೆ, ಅದರ ಮುಂದೆ ಬಸವಣ್ಣನ ಗುಡಿ. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಊರೊಳಗೆ ಸೇರಬೇಕು. ಗುಡಿ ಪಕ್ಕವೇ ಚೂರು ಬಯಲು. ಗುಡಿಯಿಂದ ಅರ್ಧ ನಿಮಿಷ ಎಡಕ್ಕೆ ನಡೆದರೆ ಹಳ್ಳ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ಬೇಸಿಗೆ ಸೂಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂಟಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬಸವಣ್ಣ ದೇವರ ಗುಡಿ ಪೌಳಿಯಲ್ಲೋ, ಅಲ್ಲೇ ಇರುವ ಬಸವಣ್ಣ ಬಾವಿ ದಂಡೆ ಮೇಲೋ, ಇಲ್ಲ ಅಗಸೆಯಲ್ಲೋ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಅಂದು ಯಾವ ಆಟ ಆಡಬೇಕು ಎಂದು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಸ್‌ಸ್ಟಾಪ್ (stop) ಆಟವನ್ನು ನಾವು, ನಾವು ಓದಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಊರುಗಳಿಂದ ಕಲಿತು ತಂದದ್ದು. ಇದನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ. ಎಲ್ಲರೂ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಉಳಿದ ಹುಡುಗ ಅಡಗಿದವರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ 'stop' ಅಂದರೆ ಸಾಕು. ಪತ್ತೆಯಾದವನು ಆಟದಿಂದ out.

ಹುಡುಕುವವನನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಯಾರಾದರೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಂದು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಗುದ್ದಿದರೆ ಆಟ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು. Out ಆದವರು ಪುನಃ ಆಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಕುವವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೆ ಅಡಗುವವರನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ನಾವು ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಲ್ಲಿ? ನಮ್ಮ ಅಡಗುವ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಊರು-ಕೇರಿಯಾಗಿತ್ತು. ವ್ಯವಸಾಯಿಗರ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಗಳು ಎಂಟು, ಹತ್ತು ಎತ್ತಿನ ಅಂಕಣದ ಮನೆಗಳು. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಕೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಕಾಳು ಕಡ್ಡಿಗಳ ಚೀಲಗಳು, ವ್ಯವಸಾಯದ ಸಾಮಾನುಗಳು, ಗಡಿಗೆ-ಪಗಡಗಳು, ಹಾಸಿಗೆ ಸುರುಳಿಗಳು. ಅಂಥ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡರೆ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಮನೆ ಹೊಕ್ಕರೂ ನಮಗೆ ಮನೆ ಮಂದಿ ಬಯ್ಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರ ಮನೆಗಳು ಸಾಲದೆ ಕೇರಿಯ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕೇರಿ ದಲಿತರು ಊರ ಹುಡುಗರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ಭಯ-ಖುಷಿಯಿಂದ ಕಂಗಾಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರ ಯಜಮಾನರು ಹಗಲ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೇರಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವೂ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಬೆಕ್ಕನ್ನು ನೋಡಿದ ಇಲಿಗಳಂತೆ ಹೊರ ಓಡಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಊರ ಯಜಮಾನರು ಕೇರಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆ ರಾತ್ರಿ ಹಳ್ಳದ ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಂತಾಗ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆ ಯಜಮಾನರು ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ಹುಡುಗರ ಪೋಷಕರೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಗಳ, ಸಿಟ್ಟು, ಮುನಿಸು ಮಾತು ಬಿಡುವುದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವು ಎರಡು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ.

ಊರ ಮುಂದೆ, ಬಸವಣ್ಣ ಗುಡಿಯ ಚೂರು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಗಿಲ್ಲಿ-ದಾಂಡು ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹಳ್ಳವೂ ಪಕ್ಕವೇ. ಊರ ಜನ ತಿರುಗಾಡುವುದೂ ಅಲ್ಲೇ. ಗಿಲ್ಲಿ- ದಾಂಡು ಆಟವೆಂದರೆ ಅದು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಟ. ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಆಟದ ಮೂಲರೂಪ. ಚೋಟು ಉದ್ದದ ಗಿಲ್ಲಿಗೆ, ಮೊಳ ಉದ್ದದ ದಂಡದಿಂದ ಹೊಡೆಯುವುದು. ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಎರಡು

ಗುಂಪು. ಒಂದು ಗುಂಪು ಗಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ಎಸೆಯುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನವರು ಅದನ್ನು ದಂಡದಿಂದ ಒಬ್ಬನೇ ಹೊಡೆಯುವುದು. ದಂಡದಿಂದ ಗಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಡೆದಾಗ, ಅದನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ಮುನ್ನ ಎದುರಾಳಿ ಗುಂಪು ಹಿಡಿದರೆ ಹೊಡೆದವನು out. ತಪ್ಪಿದರೆ ಗಿಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಜಾಗದಿಂದ, ಹೊಡೆದವನ ಜಾಗದವರೆಗೆ ದಂಡದಿಂದ ಅಳೆಯುವುದು. ಎಷ್ಟು ದಂಡ ಎಂದು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಡುವುದು. ಯಾವ ಗುಂಪು ಎಷ್ಟು ದಂಡ ಮಾಡುತ್ತದೋ ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಡುವುದು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯವರು ಗೆದ್ದಂತೆ. Stop ಆಟವಾಗಲಿ, ಗಿಲ್ಲಿ-ದಾಂಡು ಆಟವಾಗಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶುರುವಾದರೆ ಅನ್ನ- ನೀರು ಮರೆತು ಐದಾರು ತಾಸುಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಡುವಾಗ ಅವಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವವರಿಗೆ ದಂಡದಿಂದ ಹೊಡೆದ ಗಿಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲ ನೀರಿನ ಕೊಡ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುವ ಹೆಂಗಸರಿಗೋ, ಗಂಡಸರಿಗೋ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾಮ್ರದ ಕೊಡಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ರಣ್ ಎಂದು ಶಬ್ದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡವಾಗಿದ್ದರೆ ರಳ್ ಎಂದು ಒಡೆದೇ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾದರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದಂಡದಿಂದ ಗಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಡೆದವನು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಕೆಲವರು ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ಬಡಿಸಿಕೊಂಡವರು ಸಿಟ್ಟು-ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ಬಯ್ಯುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯದೇ, ಸಾಕ್ಷಿ ಸಿಗದ ಪೊಲೀಸನಂತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದವನು ಪಾರಾದರೂ, ಮರುದಿನ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಹೋಗಿ ಕೊಡಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದವನ ಹೆಸರೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಆ ಸಂದರ್ಭದ ಕಾವು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗಿಲ್ಲಿದಾಂಡು ಆಟದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬಟ್ಟೆ ಚೆಂಡಿನ ಆಟ. ಬಟ್ಟೆಚೆಂಡು ಈಗಿಲ್ಲ. ಹಳೆಬಟ್ಟೆಗಳ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಉಂಡೆ ಮಾಡಿ, ಮೇಲೊಂದು ಅಂಗೈ ಅಗಲದ ಗಟ್ಟಿಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಹೊಲಿಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೈಯಿಂದಲೇ ಹೊಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕೆಲವು ಹೆಂಗಸರು ದಾರ, ಪಿನ್ನು, ಬಾಚಣಿಕೆ, ಕನ್ನಡಿ ಇನ್ನೇನೋ ಹೆಂಗಸರಿಗಾಗಿಯೇ ಮಾರಲು ಬರುವವರೂ ಬಟ್ಟೆಚೆಂಡುಗಳನ್ನು ಮಾರಲು ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳೆ ಬಟ್ಟೆಯ

ಚೂರುಗಳನ್ನು ದುಂಡಗೆ ಮಾಡಿ, ಮೇಲೆ ಬಲೆ (Net) ಸುತ್ತಿರುವ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಬಟ್ಟೆಚೆಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೂ ಆಟಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈ ಆಟವನ್ನು ಸಂಜೆ ಹಳ್ಳದ ಉಸುಕಿನ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ದೊಡ್ಡ ರೌಂಡನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ಗೆರೆ ಎಳೆದು, ಅದರೊಳಗೆ ನಾವು ಹತ್ತಾರು ಹುಡುಗರು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮೊದಲು ಒಬ್ಬ ಅದನ್ನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಕೆಳಗೆ ಬರುವ ಅದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹಿಡಿದು, ಅದರಿಂದ ಹತ್ತಿರದವನಿಗೆ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ಬಟ್ಟೆಚೆಂಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹತ್ತಿರದವನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿರಿ ಹೊಡೆಯುವುದು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗದವರಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಡೆಯುವಾಗ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜಾಣತನ, ಯುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನಾವು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೂ ಬಟ್ಟೆಚೆಂಡಿನ ಏಟು ಎಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತದೋ ಅದು ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ! ಕಪಾಳಕ್ಕೆ, ಕಿವಿಗೆ, ತಲೆಗೆ, ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಮ್ಮೂರ ಹಳ್ಳದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಸಾಲದು. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಸೂಟಿಯಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಮ್ಮ ಗುಂಪು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಹರಿವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗೇಳುವುದೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಖುಷಿ ನಮಗೆ. ಹೊಲ-ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳಿದ್ದರೂ ಮರೆತು ಮನೆಮಂದಿಯಿಂದ ಬಯ್ಯಿಕೊಂಡು ಐದಾರು ತಾಸು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಸಂಜೆಯಾದರೆ ನಮ್ಮೂರ ಹಳ್ಳದ ಉಸುಕಿನ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧ ಊರೇ ನೆರೆದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಸಿಗೆಯಾದರಂತೂ ಕೇರಿಯ ಮಂದಿ ಮಲಗುವುದೇ ಹಳ್ಳದ ಉಸುಕಿನ ಮೇಲೆ. ನಮ್ಮ ಗುಂಪು ಸಂಜೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಳ್ಳ ಸೇರಿದರೆ ಕಬ್ಬಡಿ, ಲಗೋರಿ, ಕುಸ್ತಿ, ಹೈಜಂಪ್, ಲಾಂಗ್‌ಜಂಪ್ ಆಟಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಳ್ಳದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಸವಣ್ಣ ದೇವರ ಮಂಗಳಾರತಿ ಪೂಜೆಗೆ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಹೈಜಂಪ್ ಆಡುವ ವಿಧಾನ ನಮ್ಮದು ಬೇರೆ. ಹೈಜಂಪ್ ಮಾಡಲು ಉದ್ದನೆಯ ಕೋಲುಗಳನ್ನು

ಬಳಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎತ್ತರದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಎಲ್ಲಾರು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಕುಳಿತವನನ್ನು ಜಂಪ್ ಮಾಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳ ನಡುವೆ ಕುಳಿತವನ ತಲೆತಾಗದಂತೆ ಎಗರಿ ದಾಟಬೇಕು. ಎರಡನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನು ಬಗ್ಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಓಡಿ ಬಂದು ಬಗ್ಗಿದವನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಅಂಗೈ ಊರಿ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ. ಮೂರನೆ ಹಂತ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಜಂಪ್ ಮಾಡುವವರು ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತವನ ಎಡ-ಬಲ ಭುಜಕ್ಕೆ ಅಂಗೈ ಊರಿ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದು ಹಾರಬೇಕು. ಹಾರುವಾಗ ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದೆ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತವನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತವನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಓಡಿ ಬಂದವನು ನಿಂತವನ ಎಡ-ಬಲ ಭುಜಕ್ಕೆ ಅಂಗೈಯೂರಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಹಾರಬೇಕು. ನಿಂತವನು ಕುಸಿದರೆ ಹಾರುವವನೂ ಕುಸಿಯುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ಹೈಜಂಪ್ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲೂ ನೀರಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮೂರ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗಣ್ಣಬಾವಿಯಿತ್ತು. ಅದು ದೊಡ್ಡದೇನು ಇರಲಿಲ್ಲ ಮೂರಾಳು ನೀರಿರುತ್ತಿತ್ತು, ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಎಂಟಕ್ಕೆ ಒಂದುಕಡೆ ಸೇರಿದರೆ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಗಿಡಮಂಗಿ ಆಟ ಆಡಲು ಆಗ ನಮಗೆ ಮಾವಿನಗಿಡಗಳು ಖಾಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಾವಿನಹಣ್ಣನ್ನು ಇಳಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹತ್ತಾರು ಹುಡುಗರು ಮಾವಿನಗಿಡ ಏರಿ ನಮನಮಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವ ಟೊಂಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಬ್ಬ ಒಂದು ಕೋಲನ್ನು ಗಿಡದಿಂದ ದೂರ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ತಂದು ಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ. ಎಸೆದವನು, ಎಸೆದು ಗಿಡ ಏರಬೇಕು. ಏರಲು ತಡಮಾಡಿದರೆ, ಓಡಿಹೋಗಿ ಕೋಲು ತಂದವನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಎಸೆದವನು ಸೋತು, ಮುಟ್ಟಿದವನು ಗೆದ್ದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ಕೋಲು ತರುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಅವನು ಎರಡು ಮೂರು ತಾಸು ಕೋಲು ತರುವ ಕೆಲಸವೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಹತ್ತಾರು ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ

ಯಾರಾದರೂ ಟೊಂಗೆಯೊಂದ ಇಳಿದು, ಜಾರಿ ಕೋಲನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ದೂರ ಎಸೆದು ಗಿಡ ಏರಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸೋಮಾರಿ ಹುಡುಗರು ಗಿಡ ಏರಿ ಕುಂತವರು ಕುಂತೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಚುರುಕಿನ ಹುಡುಗರು ಮಾತ್ರ ಗಿಡದಿಂದ ಇಳಿದು-ಹಾರಿ, ಜಾರಿ ಕೋಲನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಿಡಮಂಗಿ ಆಟ ಆಡಲು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೊಲಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಬದಲು ಊರಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಊರ ನಡುವೆ ಬಲಕ್ಕೆ ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಸ್ಸಣ್ಣ ಎಂಬ ಮುದುಕನ ಮನೆಯಿತ್ತು. ಆತನ ಮನೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಐದಾರು ಬೇವಿನ ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆದಿದ್ದವು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೇವಿನ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆ ಮಂದಿ ಕಮ್ಮಿ ಇದ್ದವರು ಹೊಲದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಸ್ಸಣ್ಣ ಮಾತ್ರ ಬೇವಿನ ಗಿಡಗಳ ಕೆಳಗೆ ಕುಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ. ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಮಂದವಾಗಿದ್ದವು. ನಾವು ಗಿಡಮಂಗಿ ಆಡಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಆತ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಹೋಗಿ ಗಿಡ ಏರಿ ಕುಳಿತು ಆಟ ಶುರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಗಿಡದ ಟೊಂಗೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಹರುವಾಗ ಸದ್ದು ಆಗದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ? ಕೋಲು ಎಸೆದು ಗಿಡ ಏರುವವನ ಅವಸರಕ್ಕೆ ಸದ್ದು ಆಗೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ತುಟಿ ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಆಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಆಟವೆಂದರೆ ನಗು, ಕೇಕೆ, ಸಿಟ್ಟು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಸುಳಿವು ಸಿಕ್ಕರೆ ಸಾಕು ಮುದುಕ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯ್ಯುತ್ತ ಗಿಡ ಗಿಡ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಕಾರಣ ನಾವು ಯಾರೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೋಲು ತರುವವನು ಕೆಳಗಿರುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲ. "ತಾತ, ಯಾಕೆ? ಏನಾಯ್ತು?" ಎಂದು ಜಾಣತನದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. 'ಹ್ಲೇ ತಮ್ಮ, ಬಾರೋ ಮಿಂಡ್ರುಗುಟ್ಟಿದ ಹುಡುಗರು ಗಿಡ ಏರ್ಯಾರ ನೋಡು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ. 'ತಾತ, ಗಿಡದಾಗ ಯಾರಿಲ್ಲ. ಕಾಗೆ, ಹದ್ದು ಕುಂತು ಹಾರಿದ ಸದ್ದು ಇರಬೇಕು ಬುಡು' ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ನಾವು ಗಪ್‌ಚುಪ್ ಆಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಕಲ್ಲನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅವು ನಮಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಗಿಡಕ್ಕೆ

ಎಸೆದ ಕಲ್ಲು ಟೊಂಗೆಗೆ ಬಿದ್ದು, ಮರಳಿ ಬಂದು ಮುದುಕನ ಮುಖಕ್ಕೆ, ತಲೆಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದಿದೆ. ಆಗ ಮುದುಕ 'ಸತ್ತೆನಪ್ಪೋ... ನನ್ನ ಕೊಲ್ತಾರ, ಯಾರಾದ್ರೂ ಬರಿ' ಎಂದು ಜೋರಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ. ನಾವು ಗಿಡದಿಂದ ಹಾರಿ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಗಿಡಮಂಗಿ ಆಟ ಏನಿದ್ದರೂ ಬೆಳಗಿನ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆತನಕ. ನಂತರ ಉಟ. ಹನ್ನೊಂದುವರೆಯಿಂದ ಸಂಜೆ ಮೂರು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಹೊಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಗಣ್ಣ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಈಜಾಟ. ಈಜಾಟ ಅಂದರೆ ಮುಟ್ಟಾಟ. ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುಟ್ಟಲು ಬಂದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆನ್ನತ್ತಿದರೂ ಸಿಗದೆ ತಳಸೇರಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ನಮಗೇ ಭಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಮೂರು ನಿಮಿಷ ತೇಲುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ತರೋ ಎನ್ನುವಾಗ ಬಾವಿಯ ಯಾವುದೋ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಯ ಒಳ್ಳೆ ತೇಲಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತ ತಲೆಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ನೀರಿನಲ್ಲೇ ತೇಲಿ ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾವಿಯ ನೀರು ದಣಿಯುತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಹುಡುಗರಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಣಿವು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ೬, ೭ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು ಬೆತ್ತಲೇ ಈಜಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನೆನಪು. ಅದರಲ್ಲು ಒಂದೇ ಓರಗೆಯವರಿದ್ದರೆ ಈಜುವುದು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ. ಹಿರಿಯರು ಯಾರಾದರು ಬಾವಿ ಕಡೆ ಸುಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಚಡ್ಡಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರ ಹೀಗೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಮಗೆ ಲೀಡರ್ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಫೀಸ್ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಟೈಮ್ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ನಾವೇ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಬೇಸಿಗೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿಯೂ ಓದು, ನಮ್ಮ ಶಾಲೆ, ಮಾಸ್ತರರು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನಯಾಪೈಸೆ ಖರ್ಚಿಲ್ಲದೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಟ ಆಟ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಆಟ ಆಡಿ ನಮ್ಮ ರೂಪವನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಜೂನ್ ಬಂದರೆ ಶಾಲೆಗಾಗಿ ಊರು ಬಿಡುವುದೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ೨೫ರಿಂದ ೪೦ ಅಂಕ ಪಡೆದು

ಕೇವಲ ಪಾಸ್ ಆದರೆ ಸಾಕು ಊರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವರೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈಗ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಕಳೆಯುವ ಬಾಲ್ಯವೇ ಬೇರೆ. ಅವರ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ೫ರಿಂದ ೧೦ ಸಾವಿರ ರೂ. ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಟಕ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಕ್ರೀಡೆ ಅಂತ ಕಲಿಯಲು ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಏನನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೋ ಅದು ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ಸಮ್ಮರ್ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಗೆ ಕಳಿಸುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ಒಂದು ಸಲ ನನ್ನ ಮಗ ಸಮಯನನ್ನು ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಅವನೇನೋ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ. ಆದರೆ ನಗರ ಸೇರಿರುವ ನಮಗೆ ಭಯ. ಹರಿಯುವ ನೀರು ಕುಡಿದರೆ ಗತಿಯೇನು? ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಾನೋ? ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಸೊಳ್ಳೆ ಕಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ? ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಹೆಚ್ಚು ಖಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಊಟ ಹೇಗೆ ಉಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಏನೋ? ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದರೆ? ಹೀಗೆ ನಮಗೇ ಚಿಂತೆ ಜಾಸ್ತಿಯಾಯ್ತು. ನಾವೇ ಈ ಮನಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪಿ ಕುಂತಿದ್ದೀವಿ.

* * *

ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳತಿ

-ಕೆ.ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್

ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳತಿ ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ
ನಗರದಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವಳು;
ಸರಿದ ಕಾಲವ ತಂದು ನನ್ನ ವಶಕೊಟ್ಟಿಸುತ
ಗುರುತು ಮರೆತವಳಂತೆ ಮುನ್ನಡೆವಳು.

ಅವಳ ಸಿರಿನೋಟದಲಿ ಚೈತ್ರಗಳ ಜೋಕಾಲ,
ಕೋಗಿಲೆಯ ಸವಿಲಾಲ ಇಂಚರಿಸಿದೆ;
ಮಂದಹಾಸದ ಹಿಂದೆ ಚಿಂದಾದ ಸ್ವಪ್ನಗಳ
ಹೊಂದೇರು ಹಾಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದೆ.

ಒಂದರ್ಥ ಚಣವಷ್ಟೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುವಳು -
ಆಗ ಚಿತ್ತವೊ ಹಕ್ಕಿ ಕಲಕಿದ ಕೊಳ,
ಜೀವಜೀವಾಳವನೆ ಬಗೆವಂತೆ ತೋಡುವಳು;
ಉಕ್ಕಿ ಒಸರುವುದಾಗ ನೆನಪಿನ ಜಲ.

ಶಾಲೆ ದಿನಗಳ ತುಂಟ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಚೆಂದುಳ್ಳಿ-
ಹೊರವಾಗಿ ಕುಸುಮಿಸಿದೆ ಮುದ್ದು ಬಳ್ಳಿ.
ಪಟ್ಟಣದ ತೆರ ಈಗ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತರಿಸಿ
ವೈವಿಧ್ಯ ಮೆರೆಯುತಿದೆ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿ!

ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಮೋಟುಜಡೆಯ ಕಿರು ತೊರೆಯೀಗ
ವಾಹಿನಿಯ ಮಹಾಪೂರ, ನೀಲವೇಣಿ;

ತುಂಬು ಯೌವನದಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಳುಕುತ್ತಲದೆ
ದೇಹದೈಸಿರಿ ಹೊತ್ತ ಜೀವದೋಣಿ.

ನಾನೆ ಮಾತಾಡಿಸಲೆ? ಮನವ ಶ್ರುತಿಗೂಡಿಸಲೆ
ಭಾವತಂತ್ರಿಯ ಮೀಟ ಇಂಪಿನಿಂದ?
ಅವಳೇಗ ಮರೆತಿರುವ ಘಟನೆಗಳ ಬಣ್ಣಿಸುತ
ಎಜ್ಜಿಸಲೆ ಮರವೆಯನು ಜೊಂಪಿನಿಂದ?

ಬೇಡವೆಂದಿದೆ ಮನಸು; 'ಮುಗ್ಧ ಬಾಲ್ಯದ ಕನಸು-
ಹೊಲೆಗೆಡದೆ ಮಲಗಿರಲು ಮೌನದಲ್ಲ.
ಜೇನುಗೂಡನು ಕಲಕದಿರು ಕಾಮದುರಿಯಿಂದ;
ವಿಹರಿಸಲ ಬಿಡು, ಹಕ್ಕಿ ಬಾನಿನಲ್ಲ.'

ಯಾರ ತೆನೆಗಳ ತೊಟ್ಟು ತೊನೆವ ಪಯರಿನ ಹೊಲವೋ!
ಯಾರ ಸೊಗದಾಲಯಕೆ ಮುಡಿಪು ನೆಲವೋ!
ಯಾರ ಬಾಳ್ ಹಂಬಲದ ತಾಂಬೂಲವೋ ಈ ಹೆಣ್ಣು?
ಯಾರ ವಂಶದ ಹಣತೆ ಕುಡಿಯ ಗೆಲವೋ!

ಕಳೆದೆನ್ನ ಶೈಶವದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹೂವೇ,
ಕರಿಮುಗಿಲ ವಿಷಕೀಟ ಮುತ್ತದಿರಲ.
ಹೊಸ ಹರಯದಾಸೆಗಳ ನಾವೆ ನೆರೆದಿಹ ರೇವೇ,
ತಂಬೆಲರಿನೊಡನಾಟ ನಿತ್ಯವಿರಲ.

* * *

ಓದು ಪಠ್ಯ

ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಬಾಲ್ಯ

-ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ

ಚಾಪ್ಲಿನ್ ತನ್ನ ಹನ್ನೆರಡನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ವಿಕ್ಟೋರಿಯನ್ ಸಮಾಜದಿಂದ ಏನೆಲ್ಲ ಕಲಿತ; ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾರಿದ, ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ, ಆಟದ ಆಟಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರಿದ, ಡಾಕ್ಟರ್ಸ್ ಬಳಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ; ನೂರು ವರ್ಷ ಕಲಿಯಬಹುದಾದನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಕಿರಿಯ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಲಿತು ಅನುಭವ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ. ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಗೆದ್ದ. ಆದರೆ ನಟನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಮಾತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿ ಕಮರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಬಿಡುವು ದೊರಕಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಪ್ರತಿಮ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸಕನಾಗಿದ್ದ. ಅವನು ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀಟಾಗಿ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯ ತಂಡಗಳ ಮುಂದೆ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ. ನೋಡುವವರಿಗೇ ಬೇಸರ ಬಂದು ಏನು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕಿತ್ತು.

“ನಿಮ್ಮ ತಂಡಕ್ಕೆ ಬಾಲನಟರು ಬೇಕಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ!” ಎಂದು ಆಲಿವರ್ ಟ್ವಿಸ್ಟ್‌ನಂತೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ.

“ನೀನೇನಾದ್ರೂ ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಮಾಡಿದ್ದೀಯಾ” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಈಗ ಅವರು ವಿವರಗಳಿಗಾಗಿ ಫೈಲುಗಳನ್ನು ತಡಕಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಪತ್ರ ಹಾಕ್ತೀವಿ... ನೀನಿನ್ನು ಹೋಗಬಹುದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸಿಡ್ನಿ (ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ನ ಅಣ್ಣ) ಕಳುಹಿಸಿದ ಪತ್ರ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ಬಂತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಡ್‌ಫೋರ್ಡ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬ್ಲಾಕ್‌ಮೋಕ್ಸ್ ಎಜೆನ್ಸಿಯನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವಂತೆ ಬರೆದಿತ್ತು. ಸಿಡ್ನಿ ಕೊಡಿಸಿದ್ದ ಹೊಸ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಟನ್‌ರವರನ್ನು ಕಂಡ. ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ನನ್ನು ನಖಶಿಖಾಂತ ನೋಡಿ ಅವರು ಅವನ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ತನಗೀಗಾಗಲೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಕೇವಲ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಆರು ತಿಂಗಳಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಹೊಸನಾಟಕ ಶರ್ಲಾಕ್ ಹೋಮ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಾಲಸೇವಕನ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಬರುವ ವಸಂತ ಋತುವಿನಿಂದ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಅವನು ನಲವತ್ತು ವಾರಗಳ ಕಾಲ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ವಾರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪೌಂಡ್ಸ್ ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಶಿಲ್ಲಿಂಗ್ಸ್ ಎಂದು ಅವರು ಸಂಭಾವನೆ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರು. ವ್ಯವಹಾರ ಕುಶಲಿಯಾದ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಈ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ತಿಳಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಟನ್ ನಕ್ಕರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ತಂಡದವರನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು “ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಬಿಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹುಡುಗ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಇದುವರೆಗೆ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಪಂಚ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕರುಣೆ ತೋರಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಕನಸು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಯೋಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಟನ್ ಪತ್ರ ಕೊಟ್ಟು ಸೇಂಟ್‌ಬರಿಯವರ ಗ್ರೀನ್‌ರೂಂಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ಅಲ್ಲೂ ಸಹ ಇದೇ ಸಂತೋಷದ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಹಾರಿ ಮೋಡಗಳ ನಡುವೆ ತೇಲಾಡಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ಅವನಿಗೆ. ಶರ್ಲಾಕ್‌ಹೋಮ್ಸ್‌ನ ವಿನಮ್ರ ಬಿಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ಮಾಡೋದಕ್ಕೂ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅದೊಂದು ನಾಟಕದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪಾತ್ರ, ನಾಯಕನಿಗಿರೋ ಮಹತ್ವ. ಆ ಪಾತ್ರಕ್ಕೂ ಇದೆ. ಆ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿರುವನು ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದೇ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದು. ಆ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳಿಂದ ತುಸು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡಾದವನಂತೆ ಕಂಡುಬಂದ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಕೈಗೆ ನಾಟಕದ

ಪ್ರತಿಕೊಟ್ಟು, ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಓದಲಾಗದೆ ಉಗ್ಗಿದ, ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವೆಂಬಂತೆ ಅವರು ಅದರಿಂದ ನಿರಾಶರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಕ್ಷೀಸು ಮಾಡು ಎಂದು ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು.

ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದಾರಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅತೀವ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಂಪಿಸಿದ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಕಷ್ಟ ಕೋಟಲೆಗಳು ಬಗೆಹರಿದವು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕನಸು ನನಸಾಗುವ ದಿನಗಳು ದೂರವಿಲ್ಲ, ಇನ್ನು ತಾನು ಕೊಳಚೆ ಕೊಂಪೆಗೆ ಸೇರಿದ ಹುಡುಗನಲ್ಲ... ತಾನು ಇನ್ನೇನಿದ್ದರೂ ನಾಟಕ ತಂಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ನಟ, ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥದೊಂದು ಮಹತ್ವ ತಿರುವು ಸಿಗುವುದೆಂದು ತಾನು ಕನಸು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ಅಳಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿತು.

ಸಿಡ್ನಿ ಬಂದೊಡನೆ ಅವನಿಗೆ ನಡೆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಸಿಡ್ನಿ ತಮ್ಮನನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು “ಇದೊಂದು ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಮಹತ್ವದ ಸಮಯ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೋ! ಹೆದರಬೇಡ... ನಿನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರೋ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಎದುರಿಸು, ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಭವಿಷ್ಯವಿದೆ” ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿದ.

ಆದರೆ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ನಿಗದಿಯಾಗಿರುವ ಸಂಭಾವನೆಯ ಚಿಂತೆ. ಕೇವಲ ನಾನು ಎರಡೂ ಚಿಲ್ಲರೆ ಪೌಂಡುಗಳಿಗೆ ನಲ್ಲತ್ತು ವಾರಗಳ ಕಾಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕರಾರು ಪತ್ರಗಳ ಉಸಾಬರಿ ನೀನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಅಣ್ಣ ಸಿಡ್ನಿಗೆ ಹೇಳಿದ.

ತಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸಿಡ್ನಿಗೆ ನಗು ಬಂತು.

“ಎರಡೂ ಚಿಲ್ಲರೆ ಪೌಂಡಂದ್ರೆ ಏನು ಕಡಿಮೆ ಅಂತ ತಿಳಿಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಾ ನಲ್ಲತ್ತು ವಾರಗಳ ನಿನ್ನ ಪಾಡ ಖರ್ಚು ತೆಗೆದು ಏನಿಲ್ಲಾಂದು ಅರವತ್ತು ಪೌಂಡು ಉಳಿಸಬಹುದು. ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ

ಅಭಿನಯ ಕೌಶಲ್ಯ ನೋಡಿ ಅವರು ನಿನ್ನ ಸಂಭಾವನೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ.

ಆದರೂ ಅದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳದ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಟನ್ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಂಭಾವನೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಡ್ನಿ ಪಾತ್ರದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ, ಅದರ ಏರಿಳಿತಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ನುರಿತ ಶಿಕ್ಷಕನಂತೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿದ. ಮೂರೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ತನ್ನ ಪಾತ್ರದ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹತೋಟಿ ಸಾಧಿಸಿದವನಾದರೂ ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಾಕ್ಯ ಮಾತ್ರ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡಿತು. “ಏನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೀಯಾ ಮಿ. ಪಿಯೂರ್‌ಪೊಂಟ್ ಮೊರ್ಗನ್” ಎಂಬ ಸಾಲೇ ಅದು. ಆದರೆ ಚಾಪ್ಲಿನ್ “ಪುಟರ್ವೆಂಟ್ ಮೊರ್ಗನ್” ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಮುಂದೆ ಸೇಂಟ್ಸ್‌ಬರಿ ಸರಿಪಡಿಸಿದ.

ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯ ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ನುರಿತ ನಟರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಸಾಧ್ಯ. ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವವಿದೆ ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳಿದಾಗ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ನಗು ಬಂತು. ಎಷ್ಟಿದ್ದರೂ ತಾನು ಕಲಾವಿದರ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದವನು ತಾನೆ?

ನಾಟಕದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಚಾಪ್ಲಿನ್ ತನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅಮೋಘವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಅಭಿಮಾನ ಸೂರೆಗೊಂಡ. ಅವನು ಅಭಿನಯಿಸಿದ ‘ಜಿಮ್’ ಪಾತ್ರವಂತೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ; ಪಾತ್ರದಿಂದ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುತ್ತಲೇ ಹೋದ. ‘ಲಂಡನ್ ಟಾಪಿಕಲ್ ಟೈಮ್ಸ್’ ಅಂಥ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಮಾಸ್ಟರ್ ಚಾರ್ಲಸ್ ಸ್ಪೆನ್ಸರ್ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ನ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಅಮೋಘವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದವು. ಹಾಗೆ ತಮ್ಮನ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿಡ್ನಿ ಡಜನ್‌ಗಟ್ಟಲೆ ಖರೀದಿಸಿ ತಾನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ, ಇತರರಿಂದ ಓದಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ತಮ್ಮನಿಗೂ ತೋರಿಸಿ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ.

‘ಶರ್ಲಾಕ್ ಹೋಮ್ಸ್’ ನಾಟಕದ ತಾಲೀಮಿನ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಸಿಡ್ನಿಯೊಡನೆ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋದ. ನರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕಾಡಿದರೂ, ಬೇಡಿದರೂ ಆಕೆ ಅವರನ್ನು ಹನ್ನಾಳಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದೀರ್ವರಿಗೆ ಅಸದಳ ದುಃಖವಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಸಿಡ್ನಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ತಮ್ಮ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ನನ್ನೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದ. ಹನ್ನಾ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದಳು. ಮೈದಡವಿದಳು. ಆಕೆಯ ದೇಹದಷ್ಟೇ ಧ್ವನಿ ಕೂಡ ದುರ್ಬಲಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆಕೆಯಿಂದ ಎರಡೇ ಎರಡು ಮಾತಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಹನ್ನಾ ಕೇನ್‌ಹಿಲ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಇರಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸಿಡ್ನಿ ಮಾತ್ರ ಸಮಯ ದೊರಕಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಆರೋಗ್ಯ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಸದಾ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ಆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾಟಕ ತಂಡದ ಪ್ರವಾಸದ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ರಂಗಕರ್ಮಿ ಗ್ರೀನ್ ದಂಪತಿಗಳ ಜೊತೆ ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಗ್ರೀನ್ ನಾಟಕ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಕಾಷ್ಠದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಶ್ರೀಮತಿ ಗ್ರೀನ್ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟೇನು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರದಿದ್ದ ಅವರು ಆಗೊಮ್ಮೆ, ಈಗೊಮ್ಮೆ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನು ಪ್ರೀತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕು ಬೇಕೋ, ಬೇಡ ಬೇಡವೋ ಎಂಬಂತೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ

ಪರಿತಪಿಸತೊಡಗಿದ. ಮೂರು ವಾರಗಳ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವನಿಗೆ ನರಕ ಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು. ತದನಂತರ ಕಂಪನಿಯ ಇನ್ಯಾರೋ ಬಂದು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಅಪರಿಚಿತ ನಗರದಲ್ಲಿ ಅಪರಿಚಿತರ ನಡುವೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರದರ್ಶನದ ವೇಳೆವರೆಗೆ ಅವನು ಹಿಂಬದಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕ್ಲಬ್‌ಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಲಿಯರ್ಡೋ, ಮತ್ತಾವುದೋ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿ ಅಥವಾ ನೋಡಿ ಮನರಂಜನೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೂ ಬೇಸರ, ದುಃಖ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಿಡ್ನಿಗೆ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ನೌಕರಿಯೊಂದು ದೊರಕಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ತಾಯಿ ಹನ್ನಾಳ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಅಪರೂಪವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಖೇದಗೊಂಡು ಸಿಡ್ನಿ ಖಾರವಾಗಿ ದುಃಖದಿಂದ ಬರೆದ ಪತ್ರ ತಲುಪಿ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ನಲ್ಲಿ ತಳಮುಳ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು, “ತಾಯಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರು ನಮ್ಮವೇ ಆದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ. ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ದ್ವೀಪದಂತಿರುವುದು ಎಷ್ಟು ಸಮಂಜಸ? ನನಗೊಬ್ಬ ತಮ್ಮನಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಬೇಡವೆ! ಆದ್ದರಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಪತ್ರ ಬರೆ” - ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿದ್ದ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ಓದಿ ಚಾಪ್ಲಿನ್‌ಗೆ ತನ್ನ ಪರಪಾಟು ಅರಿವಾಯಿತು. ಸಿಡ್ನಿ ತನ್ನ ಮೇಲಿಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರೇಮದ ಅರಿವಾಯಿತು. ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೊಂದು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಒಂಟಿತನದ ಬೇಗುದಿ ನಡುವೆ ಅಣ್ಣನ ಪತ್ರಗಳು ತಮ್ಮನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಮಾನಸಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರೂ ಒಂಟಿತನ ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಏರುಪೇರಾಯಿತು. ಅವನ ನಡವಳಿಕೆ ಅಸಂಗತವಾಯಿತು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದ ಸಹ ನಟಿ

ಗ್ರೇಟಾಹ್ಯಾನ್ ಎಲ್ಲಿ ತನ್ನತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೋ ಎಂದು ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಗೊಂದಲಗೊಂಡ, ಆ ಸುರಸುಂದರಿ ತನ್ನನ್ನು ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿದರೆಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಆಕೆಯ ಬೊಗಸೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ರಸ್ತೆಗೆ ಸರಿದು ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಎತ್ತಲೋ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ. ಹಾಗೆ ಒಂದು ಊರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಊರಿಗೆ ಕಂಪನಿ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೆ. 'ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಎಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಆತಂಕಗೊಂಡಿರುವಾಗ ಕೊನೆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಂಡು ಚಲಿಸುವ ರೈಲನ್ನು ಹತ್ತಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ.

ತನ್ನ ಕ್ಷೂರವಾದ ಒಂಟಿತನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ತಾನೊಂದು ಮೊಲವನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಪ್ರಯಾಣ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಸಾರಿಗೆಯವರಿಗಾಗಲೀ ಸಹಪ್ರಯಾಣಿಕರಿಗಾಗಲೀ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಂಗಾತಿ ಮೊಲ ಗೋಚರಿಸದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ತಾನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯ ಮಾಲಕಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಕಿಟಕಿ ಮುಚ್ಚಿ ಅದರೊಂದಿಗೆ ತಾನು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಟವಾಡಿ, ನಂತರ ಅದನ್ನು ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಮಂಚದ ಕೆಳಗೆ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಉಪಾಹಾರದೊಡನೆ ಅಚಾನಕ್ ಕೋಣೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮನೆಯ ಮಾಲಕಿ ಮೊಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗುಳ್ಳಗುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಹೋದಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಉಂಟು.

“ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಇದನ್ನು ಯಾರಾದ್ದು ಕದ್ದೊಯ್ಯು ಬೇಯಿಸ್ಕೊಂಡು ತಿನ್ನಾರೆ ನೋಡಿರು ಚಾಪ್ಲಿನ್” ಎಂದೊಮ್ಮೆ ಆಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿದ್ದೂ ಉಂಟು ತಮಾಷೆಗೆ. ಆದರೆ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಆ ಕ್ಷಣದಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಂಗಾತಿ ಚತುಷ್ಟಾದಿಯನ್ನು ತುಂಬ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ.

ಒಂದೊಂದು ಪಟ್ಟಣ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ, ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷಣ...

ಒಂದೊಂದು ಹೃದಯದ ಬಡಿತ... ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಪರಿಪಕ್ವಗೊಂಡ. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬೆರಗುಗೊಂಡ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲು ತಾಯಿಯ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿ ಅವನ ಕರುಳನ್ನು ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತೇವಗೊಂಡ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಭಾವಪರವಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ನಗುವಿನ ಅಲೆಯ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನ ಝಂಝಾನಿಲವನ್ನು ಹರಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಅವನು ಆ ನಲವತ್ತು ವಾರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ಅಪರಿಮಿತ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡ. ಲಂಡನ್ ನಗರದಲ್ಲಂತೂ ಅವನ ಅಭಿನಯದ ಶರ್ಲಾಕ್‌ಹೋಮ್ಸ್ ಮನೆಮಾತಾಯಿತು.

ಈಗವನು ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಲಕನಲ್ಲ. ಅರವತ್ತೂರು ವರ್ಷದ ಅನುಭವ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ನುರಿತ ನಟ. ಎಲ್ಲಿವರೆಗೆ ತಾವು ಪನೆಲ್‌ನ ಕೊಳಚೆಗೆರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದು? ಗಣ್ಯರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೆನ್ಸಿಂಗ್‌ಟನ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಬಾರದೆಂದು ತನ್ನಣ್ಣ ಸಿಡ್ನಿಯೊಡನೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ. ಈಗ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ತಮ್ಮ ಸಂಪಾದನೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಸಿಡ್ನಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ.

ಸಿಡ್ನಿ ಒಂದು ಕಡೆ, ತಾನೊಂದು ಕಡೆ ಇರುವುದು ಯಾಕೆ ಅಂತ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಕಂಪನಿಯ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡಿದ. ಅವರು ಸಿಡ್ನಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ವಾರಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪತ್ತೈದು ಶಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಸಂಭಾವನೆ ಕೊಡಲೂ ಸಹ. ಇದರಿಂದ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರುಬಿಟ್ಟ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರವಾಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಒಂಟಿತನ ಕಾಡಲಾರದು ಎಂಬುದು ಸಮಾಧಾನಕರ ಅಂಶ.

ಪ್ರವಾಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಡ್ನಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಪತ್ರಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿರಿಸಿಕೊಂಡ. ಆರು ತಿಂಗಳ ಪ್ರವಾಸದ ಎರಡನೆ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಸಂಪೂರ್ಣ

ಗುಣಮುಖಿಳಾಗಿರುವಳೆಂದು ಕೇನ್‌ಹಿಲ್ ಮಾನಸಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಪತ್ರ ಬಂತು. ಅದನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೀವರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪ ಓರಣಗೊಳಿಸಬೇಕು. ತಾಯಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕೊರತೆ ಇರಬಾರದು. ಎರಡು ಬೆಡ್‌ರೂಂಗಳು, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲೊಂದು ಪಿಯಾನೋ... ಆಕೆ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವುಕುಂಡಗಳಿತ್ತಾದಿ... ಆಕೆ ಬಂದೊಡನೆ ಒಂದು ಔತಣಕೂಟ ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕು.

ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ ಆ ಸಹೋದರರು ನೀಟಾಗಿ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉದ್ದಿಗ್ನತೆಯಿಂದ ರೇಲ್ವೇ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಕಾಯತೊಡಗಿದರು. ರೈಲು ಬಂತು, ಪ್ರಯಾಣಿಕರು ಇಳಿದರು. ಅವರ ನಡುವೆ ಗೋಚರಿಸಿದ ಹನ್ನಾ ಮುಗುಳ್ಳುಗುತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ಕಡೆ ನಡೆದು ಬಂದಳು. ಅದೊಂದು ಪರಮಾಪ್ತವಾದ ಮಿಲನದ ಕ್ಷಣ. ಆ ಕ್ಷಣ ಯಾರ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೂ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ತಾಯಿಮಕ್ಕಳ ಅಪೂರ್ವ ಸಮಾಗಮ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ಆ ಸಹೋದರರು ತಮ್ಮ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಹೊಸ ಮನೆ ತಾಯಿ ಹನ್ನಾಳಿಗೆ ತುಂಬ ಹಿಡಿಸಿತು. ದೇವರು ದಯಾಮಯ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸುಖವಾಗಿರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬದುಕು ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದೇವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ಮಕ್ಕಳ ಮೈದಡವಿ ಹರಸಿದಳು.

ಕ್ಷಣಗಳು ಉರುಳಿದಂತೆ ಉದ್ದಿಗ್ನತೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕರಗಿ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಮೌನ ತಪಸ್ವಿಗಳಂತಿದ್ದ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮನಸೇಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಿದರು. ಹೃದಯ ಹಗುರ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಸೌಂದರ್ಯ

ನಮ್ಮ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಗುಣವನ್ನು ಯಾವುದು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಅದೇ ಸೌಂದರ್ಯ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು ಇತರರ ಬಾಹ್ಯರೂಪವನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿ ಇರುವುದೇ ಸೌಂದರ್ಯವಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಂತರಿಕ ಗುಣ ನಿಜವಾದ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು.

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಪ್ರೊಟೋ, 'ಸೌಂದರ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಂತರಂಗದ ಅನುಭೂತಿ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತವೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು; ಪ್ರಕೃತಿ, ಹೆಣ್ಣು, ಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಾವ್ಯ - ಎಲ್ಲವೂ ಸೌಂದರ್ಯಾಂತರ್ಗತವಾದುವು. ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಸಚರಾಚರಗಳು, ಋತುಮಾನಗಳು, ಸಸ್ಯಸಂಕುಲ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಯ-ಶಿವ-ಸುಂದರವಾದುದು.

ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹಿತದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ; ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ, ಸತ್ಯವಿದೆ, ಮಂಗಲವಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾಗದ ಪಠ್ಯಗಳು ಸೌಂದರ್ಯದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ.

ಹತ್ತರಿ ಹಾಡು

-ಪಂಚೆ ಮಂಗೇಶರಾವ್

ಎಲ್ಲ ಭೂರಮೆ ದೇವಸನ್ನಿಧಿ ಬಯಸಿ ಬಮ್ಮನೆ ಬಂದಳೋ,
 ಎಲ್ಲ ಮೋಹನ ಗಿರಿಯ ಬೆರಗಿನ ರೂಪಿನಿಂದಲೆ ನಿಂದಳೋ,
 ಎಲ್ಲ ಮುಗಿಲಲ ಮಿಂಚಿನೋಲ್ ಕಾವೇರಿ ಹೊಳೆ ಹೊಳೆ ಹೊಳೆವಳೋ,
 ಎಲ್ಲ ನೆಲವನು ತಣಿಸಿ, ಜನಮನ ಹೊಲದ ಕಳೆ ಕಳೆ ಕಳೆವಳೋ,

ಅಲ್ಲ ಆ ಕಡೆ ನೋಡಲಾ!
 ಅಲ್ಲ ಕೊಡವರ ನಾಡಲಾ!
 ಅಲ್ಲ ಕೊಡವರ ಬೀಡಲಾ!

ಸವಿದು ಮೆದ್ದರೊ ಯಾರು ಪೂರ್ವದಿ ಹುಲಯ ಹಾಲನ ಮೇವನು
 ಕವಣೆ ತಿರಿಕಲ್ಲಾಟ ಹಗ್ಗಕೆ ಸೆಳೆದರೋ ಹೆಬ್ಬಾವನು,
 ಸವರಿ ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಲ ರಣಕೊಂಬನಾರ್ ಭೋರ್ಗರೆದರೋ
 ಸವೆದು ಸವೆಯದ ಸಾಹಸತ್ವದ ಕ್ಷಾತ್ರ ಬೇಟೆಯ ಮೆರೆದರೋ,

ಅವರು ಸೋಲ್ ಸಾವರಿಯರು!
 ಅವರೆ ಕಡುಗಲ ಗರಿಯರು!
 ಅವರು ಕೊಡಗಿನ ಹಿರಿಯರು!

ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕೊರಳು ದಾಸ್ಯದ ನೊಗದ ಭಾರಕೆ ಬಗ್ಗದೋಲ್,
 ಹೆಮ್ಮೆ ಹಗೆಗಳ ಹೊಡೆದು ಹಿರಿಯರು ಹಸಿದು ಹಾರುವ ಬಗ್ಗದೋಲ್,
 ಬೊಮ್ಮೆ ಗಿರಿಯಂ ಪುಷ್ಪಗಿರಿ ಪರ್ಯಂತ ಬೆಳದೀ ದೇಶವು
 ಧರ್ಮ ದಾನದ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆ, ರೀತಿ ನೀತಿಯ ಕೋಶವು!

ನಮ್ಮ ಕೊಡಗಿದು ಜಮ್ಮದು!
 ಜಮ್ಮ ಕೊಡಗಿದು ನಮ್ಮದು!
 ನಮ್ಮೊಡಲ್ ಬಡಲಮ್ಮದು!

ಇದು ಅಗಸ್ತ್ಯನ ತಪದ ಮಣಿ, ಕಾವೇರಿ ತಾಯಿ ತವಮನೆ,
ಕದನಸಿರಿಗುಯ್ಯಾಲೆ ತೂಗಿದನಿಲ್ಲ ಚಂದಿರವಮನೆ!
ಇದಕೊ! ಚಿಂಗಾಕ್ಷರಸರಾಡಂಬರವು ಕುಣಿದ ಶ್ರೀರಂಗವು!
ಇದೊ! ಇದೊ! ಇಲ್ಲುರುಳ್ಳ ಹಾಲೇರಿಯರ ಬಲಗಿರಿ ಶೃಂಗವು!
ವಿಧಿಯ ಮಾಟದ ಕೊಡಗಿದು!
ಮೊದಲೆ ನಮ್ಮದು, ಕಡೆಗಿದು!
ಕದಲದೆಮ್ಮನು, ಬೆಡಗಿದು!

ಒಮ್ಮತವು, ಒಗ್ಗಟ್ಟು, ಒಂದೇ ಮನವು ಎಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿರಿ!
ಸುಮ್ಮನಿತ್ತರೊ ದಟ್ಟ ಕುಪ್ಪಸ? ಹಾಡು ಹುತ್ತರಿಗೇಳಿರಿ!
ಚಿಮ್ಮಿ ಪಾತುರೆ ಕೋಲ ಹೊಯ್ಲಿಗೆ ಕುಣಿವ ಪದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲ,
ಅಮ್ಮೆ ಹರಸಿದ ಸೀಮೆ ನಮಗಿದು ಇರಲ ನಮ್ಮದೆ ನಮ್ಮಲ!

ನೆಮ್ಮದಿಯನಿದು ತಾಳಲ!
ಅಮ್ಮೆಯಾ ಬಲ ತೋಳಲ
ನಮ್ಮ ಕೊಡಗಿದು ಬಾಳಲ!

* * *

ಶಕುಂತಲೆ - ದುಷ್ಯಂತರ ಭೇಟಿ

-ರಂಜಾಳ ರಾಮದೇವ ಶೆಣೈ

ಸೂತ್ರಧಾರ - ಆರ್ಯೆ, ಸಭಾಸದರಿಗೆ ಕರ್ಣಾನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂದ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯವಾವುದಿದೆ?

ನಟಿ - ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವ ಋತುವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹಾಡಲಿ?

ಸೂತ್ರಧಾರ - ಆರ್ಯೆ, ಈ ನವಾಗತ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತುವು ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹಾಡು. ಈ ಗ್ರೀಷ್ಮದಲ್ಲಾದರೂ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮಿಂದೆಳುವುದು ತುಂಬಾ ಸಂತಸಕರ. ಪಾಟಲದ ಹೂಗಂಪಿನೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಬನದಲರು ಬೀಸುತ್ತದೆ. ತಣ್ಣನೆಯ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ನಿದ್ದೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಬೇಸಗೆಯ ಈ ದಿನಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲ ತುಂಬಾ ರಮಣೀಯವಾಗಿವೆ.

ನಟಿ - ಹಾಗೆಯೆ ಸರಿ (ಎಂದು ಹಾಡುವಳು).

ಅತಿಮೃದುಲ ಕೇಸರಗಳಿಂ ನೊಗಯಿಪ
ಶಿರೀಷಗಳಿಂ ಇನಿಸಿನಿಸು ಅಳಿಗಳು
ಚುಂಚಿಸುತಿರೆ ಕರುಣಿಯಿಂದವನಾಯ್ತು
ಪ್ರಮದಿಯರೆಸಗುತಿಹರು ಕನ್ನವುರವ.

ಸೂತ್ರಧಾರ - ಆರ್ಯೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಿಟ್ಟ ಸಭಾಸದರೆಲ್ಲರು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಯಾವ ನಾಟಕವನ್ನಾಡಿ ಇವರನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸೋಣ?

ನಟಿ - ಆರ್ಯೆ, ಈ ಮೊದಲೆ 'ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ'ವೆಂಬ

ನಾಟಕವನ್ನು ಆಡಲು ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು
ಇತ್ತಿರುವಿರಷ್ಟೆ!

ಸೂತ್ರ - ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪು ಕೊಟ್ಟೆ. ನಿನ್ನ ಗೀತದ
ಮನೋಹರವಾದ ರಾಗವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಲವಾಗಿ
ಸೆಳೆದಿತ್ತು. ಅದುಕೊ (ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾಲಿಸಿ) ನನ್ನಂತೆ
ರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತನೂ ಅತಿ ವೇಗವಾಗಿ ಧಾವಿಸುವ
ಹರಿಣದಿಂದ ಸೆಳೆದವನಾಗಿ ಇತ್ತಲೆ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ.

(ಇಬ್ಬರೂ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವರು)

ಇದು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ.

(ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ರಾಜನು ರಥಾ ರೂಢನಾಗಿ
ಸಾರಥಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.)

ಸಾರಥಿ - (ರಾಜನನ್ನೂ ಮೃಗವನ್ನೂ ನೋಡಿ) ಎಲೇ
ಆಯುಷ್ಯಂತನೇ, ಈ ಕೃಷ್ಣಮೃಗಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು
ಬಾಣವನ್ನು ಎದೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿದ ನಿನ್ನನ್ನು
ನೋಡುವಾಗ ಯಜ್ಞಮೃಗವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ
ಪಿನಾಕಿಯನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜ - ಎಲೇ ಸೂತನೇ, ಈ ಜಿಂಕೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಲು
ದೂರಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ಇದು ಅಡಿಗಡಿಗೆ
ತನ್ನ ಕೊರಲನ್ನು ಕೊಂಕಿಸುತ್ತ ಸುಂದರವಾಗಿ
ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಥದಲ್ಲಿ ತನ್ನ
ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಧಾವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಶರಪತನ
ಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು
ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುಕಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.
ದಣಿವಿನಿಂದ ತೆರೆದ ಇದರ ಬಾಯಿಂದ ಅರೆಜಗಿದ
ದರ್ಭಾಂಕುರಗಳು ಉದುರಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ

ಬೀಳುತ್ತಿವೆ. ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತ ಇದು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. (ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ) ಇದೇನು? ನಾನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದರೂ ಇದು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಪಥದಿಂದ ದೂರವಾಯಿತಲ್ಲ!

ಸಾರಥಿ - ಎಲೇ ಆಯುಷ್ಯಂತನೇ, ಭೂಮಿಯು ಏರು ತಗ್ಗಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಸೆಳೆದ ಕಾರಣ ರಥದ ವೇಗವು ಮಂದವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಮೃಗವು ಬಹಳ ದೂರ ತೆರಳಿತು. ಈಗ ಸಮತಲ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿನಗೆ ಅದು ಸಿಗಲು ಕಷ್ಟವಾಗದು.

ರಾಜ - ಹಾಗಾದರೆ ಕುದುರೆಗಳ ಕಡಿವಾಣಗಳನ್ನು ಸಡಿಲುಬಿಡು.

ಸಾರಥಿ - ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತಾಗಲಿ, (ರಥ ವೇಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ) ಎಲೇ ಆಯುಷ್ಯಂತನೇ, ಅತ್ತ ನೋಡು, ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟೊಡನೆ ಕುದುರೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊರಲುಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಕಂಪನರಹಿತವಾದ ಚಾಮರ ಶಿಖೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಕಿವಿಗಳಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ಋರಾಘಾತದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ಧೂಳು ತಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗದಂತೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಇವುಗಳಿಗೆ ಆ ಮೃಗದ ವೇಗವು ಅಸಹನೀಯವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.

ರಾಜ - (ಸಂತೋಷದಿಂದ) ಸತ್ಯ, ಈಗಲಾದರೋ ಇವು ವೇಗದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರನ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿರುವುವು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಹಿಂದೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಕಾಣುವಂತಹ ವಸ್ತುಗಳು ಮರು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ

ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೂ, ನಡುವೆ ತುಂಡಾಗಿ ಇರುವಂತಹ ವಸ್ತುವು ಜೋಡಿಸಿದಂತೆಯೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ವಕ್ರವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುವು ಸರಳವಾಗಿ ಇರುವಂತೆಯೂ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವುವು. ರಥದ ಈ ಮಹಾವೇಗದಿಂದಾಗಿ ಯಾವುದೊಂದು ವಸ್ತುವು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ದೂರವಾಗಿಯೂ ಹತ್ತಿರವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ನೋಡು. ಇದೋ, ಮೃಗವನ್ನು ನಾನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವೆ; ಈಗಲೇ ಇದು ಮೃತಿಯನ್ನೈದಿತೆಂದು ತಿಳಿ. (ಶರಸಂಧಾನವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವನು.)

[ನೇಪಥ್ಯದಲ್ಲಿ] - ಹೇ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಆಶ್ರಮ ಮೃಗವಿದು, ಇದನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರು, ಕೊಲ್ಲದಿರು.

ಸಾರಥಿ - (ಆಲಿಸಿ ಹಾಗೂ ನೋಡಿ) ಅಯುಷ್ಮನ್, ನಿನ್ನ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಲಿರುವ ಮೃಗಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಬಂದಿರುವರು.

ರಾಜ - (ಅವಸರದಿಂದ) ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸು.

ಸಾರಥಿ - ಆಂತಾಗಲಿ, (ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವನು.)

(ಅನಂತರ ಓರ್ವ ವೈಖಾನಸನು ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.)

ವೈಖಾನಸ - (ಕೈಯನ್ನು ಎತ್ತಿ) ಎಲೇ ಅರಸನೇ, ಇದು ಆಶ್ರಮ ಮೃಗವು. ಇದನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರು, ಕೊಲ್ಲದಿರು. ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಡುವಂತೆ ಈ ಮೃಗದ ಕೋಮಲವಾದ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡುವುದು ನಿನಗೆ ತರವಲ್ಲ. ಜಿಂಕೆಗಳ

ಚಾಂಚಲ್ಯಪೂರ್ಣ ಜೀವನ ಅದೆಲ್ಲಿ? ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಛಿಟಿಲ್ಲನೆ ಎರಗುವ ನಿನ್ನ ಕಠೋರವಾದ ಬಾಣವು ಅದೆಲ್ಲಿ? ಆದುದರಿಂದ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹೂಡಿದ ಬಾಣವನ್ನು ಇಳಿಸುವವನಾಗು. ನಿನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಆರ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಇವೆಯಲ್ಲದೆ ನಿರಪರಾಧಿಗಳನ್ನು ವಧಿಸಲಲ್ಲ.

ರಾಜ - ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆ ಬಾಣವನ್ನು ಇಳಿಸಿರುವೆ. (ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಬಾಣವನ್ನು ಇಳಿಸುವನು.)

ವೈಖಾನಸ - ಪುರುಕುಲಕ್ಕೆ ಭೂಷಣನಾದ ನಿನಗಿದು ತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ. ಪವಿತ್ರವಾದ ಪುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಗುಣೋಪೇತನಾಗಿ ನೀನು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದಂತೆ ನಿನಗೂ ಸದೃಶ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಲಿ.

ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರು-(ಕೈಯೆತ್ತಿ) ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವವನಾಗು.

ರಾಜ - (ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಣಾಮಗೈದು) ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಚನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿರುವೆನು.

ವೈಖಾನಸ - ಎಲೇ ರಾಜನೇ, ನಾವು ಸಮಿತ್ತುಗಳನ್ನು ತರಲು ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲೇ ಹತ್ತಿರ ಮಾಲಿನೀ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಕುಲಪತಿಯಾದ ಕಣ್ಣರ ಆಶ್ರಮವು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಇತರ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆಯಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಹೋಗಿ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಅಲ್ಲಿ ತಲುಪಿದ ಬಳಿಕ ತಪಸ್ವಿಗಳು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವ ಸುಂದರವಾದ ಯಜ್ಞ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯಿಂದ ದಡ್ಡುಗಟ್ಟಿದ ಚಿಹ್ನೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಭುಜವು ಅದೆಷ್ಟು ದೂರದ ತನಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ನಿನಗಾಗುವುದು.

ರಾಜ - ಕುಲಪತಿಯರಾದ ಕಣ್ಣರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವರೇನು?

ವೈಖಾನಸ - ಇಲ್ಲ. ಅವರಾದರೋ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅವಳ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಲು ಇಂದೇ ಸೋಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ತೆರಳಿರುವರು.

ರಾಜ - ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕಾಣುವೆ. ಆಕೆಯೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮರಳಿದ ಬಳಿಕೆ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಳು.

ವೈಖಾನಸ - ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತೇವೆ.
(ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವೈಖಾನಸನ ನಿರ್ಗಮನ).

ರಾಜ - ಎಲೇ ಸೂತನೇ, ಕುದುರೆಗಳ ವೇಗವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತೀವ್ರಗೊಳಿಸು. ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮ ದರ್ಶನದಿಂದ ನಾನು ಪವಿತ್ರನಾಗುವೆನು.

ಸಾರಥಿ - ಆಯುಷ್ಮಂತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತಾಗಲಿ (ಎಂದು ರಥ ವೇಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವನು.)

ರಾಜ - (ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಎಲೇ ಸಾರಥಿಯೇ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಯಾರು ತಿಳಿಸದಿದ್ದರೂ ತಪೋವನದ ಆಶ್ರಮ ಭಾಗವೆಂದು ತಾನಾಗಿಯೇ ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾರಥಿ - ಅದು ಹೇಗೆ?

ರಾಜ - ಏನು! ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಮರಗಳ ಕೆಳಗೆ ಗಿಳಿಗಳ ಪೊಟರೆಗಳ ಬಾಯಿಯಿಂದ ನೀವಾರಗಳು ಜಾರಿಬಿದ್ದಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಲ್ಲುಗಳು ನುಣ್ಣಾಗಿ ಇಂಗುದೀಫಲಗಳನ್ನು

ಒಡೆದಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹರಿಣಾಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಗಡ ವಾಸಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿರುವ ಕಾರಣ ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ರಥದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಗಾಬರಿ ಪಡದೆ ಹತ್ತಿರವೇ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿವೆ. ಕೆರೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳು ನಾರುಡೆಯ ಅಂಚಿನಿಂದ ಸುರಿದ ನೀರಿನ ಗೆರೆಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತವಾಗಿವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕಾಲುವೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರೆಂಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತ ಮರಗಳ ಅಡಿಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹೋಮದ ತುಪ್ಪದ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಮರಗಳ ಚಿಗುರುಗಳು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿವೆ. ಆಕಡೆ, ಉದ್ಯಾನವನದ ಭೂಮಿಯಿಂದ ದರ್ಭಾಂಕುರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಣ ಶಿಶುಗಳು ಶಂಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಿವೆ.

ಸಾರಥಿ - ಆಯುಷ್ಯಂತನು ಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನೇ ನುಡಿದಿರುವನು.

ರಾಜ - (ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿ) ತಪೋವನದ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಅನಾನುಕೂಲತೆಯೂ ಉಂಟಾಗಬಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ರಥವನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸು. ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಸಾರಥಿ - ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಎಳೆದಿರುವೆ, ಇಳಿಯಬೇಕು.

ರಾಜ - (ಇಳಿದು) ಎಲೇ ಸೂತನೇ, ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಸರಳವಾದ ವೇಷದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು. ಇದೋ ಈ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಇಟ್ಟುಕೋ. (ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ) ನಾನು ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳ ದರ್ಶನವನ್ನು ಗೈದು ಹಿಂತಿರುಗುವ ತನಕ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ

ಕೆರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಅವುಗಳ ಬೆನ್ನನ್ನು ತೊಳೆದು ದಣಿವನ್ನಾರಿಸು.

ಸಾರಥಿ - ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತಾಗಲಿ (ಎಂದು ತೆರಳುವನು.)

ರಾಜ - (ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ) ಇದು ಆಶ್ರಮದ ದ್ವಾರವು. ಇದರೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತೇನೆ. (ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಶುಭ ಶಕುನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ) ಈ ಆಶ್ರಮವಾದರೋ ಶಾಂತವಾದ ತಾಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಲಭುಜವು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಯೋಗ್ಯ ಫಲವು ಸಿಗುವುದೋ ನಾನರಿಯೆ. ಭಾಗ್ಯವು ದೇಶಕಾಲವನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ತೀರುತ್ತದೆ.

(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) - ಗೆಳತಿಯಿರ, ಇತ್ತ ಬನ್ನಿ.

ರಾಜ - (ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿ) ಇದೇನು. ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳ ತೋಪಿನಿಂದ ಏನೋ ಮಾತುಕತೆ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತೇನೆ. (ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದು, ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ) ಇದೋ, ಈ ಮುನಿ ಕನ್ಯೆಯರು ತಮ್ಮ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಾದ ನೀರಿನ ಕೊಡಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯಲು ಇತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವರು. (ಗಮನವಿಟ್ಟು ನೋಡಿ) ಅಹೋ! ಇವರ ದರ್ಶನವು ಮಧುರವಾಗಿದೆ. ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ಹೆಂಗಳೆಯರಲ್ಲಿ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಗದ ಈ ಚೆಲುವು ದೊರಕುವುದಾದರೆ, ವನಲತೆಗಳು ಉದ್ಯಾನಲತೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದ ಸೋಲಿಸಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಈ ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವೆನು. (ಇಂತು ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವನು.)

(ಅನಂತರ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯುತ್ತ ಶಕುಂತಲೆಯು ಗೆಳತಿಯರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು.)

ಶಕುಂತಲೆ - ಸಖಿಯರಿರ, ಇತ್ತಬನ್ನಿ.

ಅನಸೂಯೆ - ಶಕುಂತಲೆ, ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ಣರಿಗೆ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಈ ಆಶ್ರಮದ ಮರಗಳೇ ಮೆಚ್ಚಿನವೆಂದು ನಾನು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂವಿನಂತೆ ಕೋಮಲೆಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಮರಗಳ ಪಾತೆಗೆ ನೀರೆರೆಯಲು ನೇಮಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಕುಂತಲೆ - ಅನಸೂಯೆ, ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಈ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸೋದರ ಪ್ರೇಮವಿದೆ. (ಎಂದು ಮರಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯುವುದನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವಳು.)

ರಾಜ - ಈಕೆ ಕಣ್ಣರ ಮಗಳೇ? ಮಹರ್ಷಿ ಕಣ್ಣರು ಆಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಈಕೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈಕೆಯು ಸಹಜಮನೋಹರೆ; ನೀಲ ಕಮಲದಳದಿಂದ ಶಮೀ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸೀಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈಕೆಯನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿರುವರು. ಇರಲಿ, ಮರಿಗಳೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಈಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವೆನು. (ಅಂತೆ ಮಾಡುವನು.)

ಶಕುಂತಲೆ - ಸಖೀ ಅನಸೂಯೆ, ಈ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಕಟ್ಟಿದ ನಾರುಡೆಯು ಬಿಗಿಯಾಗಿದೆ. ನೀನು ಅದನ್ನು ಸಡಲಿಸು.

ಅನಸೂಯೆ - ಆಗಲಿ. (ಎಂದು ಸಡಲಿಸುವಳು.)

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - (ಮುಗುಳ್ಳಗುತ್ತ) ತನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ನಿಂದಿಸದೆ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ನಿಂದಿಸುವೆ?

ರಾಜ - ಈ ನಾರುಡೆಯು ಈಕೆಯ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಹಾವಸೆಯಿಂದ ಮುಸುಕಿದರೂ ತಾವರೆಯು ಸೊಗಯಿಸುವಂತೆ, ಕರೆಯನಾಂತರೂ ತಂಗದಿರನು ಹೊಳೆಯುವಂತೆ, ಈ ತಳೋದರಿಯು ನಾರುಡೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟರೂ ಮನೋಜ್ವಲಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವಳು. ಮನೋಹರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರು ಏನನ್ನು ಉಟ್ಟರೂ ಅದು ಆಭರಣದಂತೆ ಸೊಗಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಕುಂತಲೆ - (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಈ ಎಳೆ ರೆಂಜೆಮರವು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಚಿಗುರು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಕರೆಯುವಂತಿದೆ. ಅದರತ್ತ ತೆರಳಿ ಅದಕ್ಕೂ ನೀರೆರೆಯುವೆ.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಶಕುಂತಲೆ, ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲು.

ಶಕುಂತಲೆ - ಏಕೆ?

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ನೀನು ಹತ್ತಿರ ನಿಂತೊಡನೆ ಈ ರೆಂಜೆಮರವು ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದಂತೆ ಅತಿ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಲಿದೆ.

ಶಕುಂತಲೆ - ಆದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಪ್ರಿಯಂವದೆಯಾಗಿರುವೆ.

ರಾಜ - ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯು ಕುರಿತು ಪ್ರಿಯವಾದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ನಿಜವಾದುದನ್ನೂ ನುಡಿದಿರುವಳು. ಈಕೆಯ ತುಟಿಗಳಾದರೋ ಚಿಗುರುಗಳಂತೆ ಕೆಂಪಗಿವೆ; ತೋಳುಗಳೆರಡು ಕೋಮಲವಾದ ಕುಡಿ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಂತೆ ಮರುಳುಗೊಳಿಸುವ ಯೌವನವು ತುಂಬಿದೆ. ಇಂತಿರುವಾಗ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಎಸೆಯುವುದರಲ್ಲಿ* ಅಚ್ಚರಿಯಾದರೂ ಏನು?

*ಎಸೆ = ಶೋಭಿಸು

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಶಕುಂತಲೆ, ಎಲೆಯ ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಈ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ವಧುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇದಕ್ಕೆ 'ವನಜ್ಯೋತ್ಸೈ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುದನ್ನು ಮರೆತೆಯೇನು?

ಶಕುಂತಲೆ - ಈ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಮರೆಯುವಾಗ ನನ್ನನ್ನೇ ನಾನು ಮರೆಯುವೆ. (ಬಳ್ಳಿಯ ಸನಿಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ) ಗೆಳತೀ ಈ ಬಳ್ಳಿಗೂ ಈ ಮಾಮರಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಜತೆಗೂಡಿತ್ತು. ವನಜ್ಯೋತ್ಸೈಯು ಹೊಸ ಹೂಗಳೆಂಬ ಜವ್ವನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಳು. ಮಾಮರವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಅದನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದು. (ಎಂದು ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವಳು.)

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - (ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತ) ಅನಸೂಯೆ, ಶಕುಂತಲೆಯು ವನಜ್ಯೋತ್ಸೈಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರುವುದೇಕೆಂದು ಬಲ್ಲೆಯಾ?

ಅನಸೂಯೆ - ನಾನರಿಯೆ, ನೀನೇ ಹೇಳು.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ವನಜ್ಯೋತ್ಸೈಯು ತನಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ತಾನೂ ಅನುರೂಪವಾದ ವರನನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಈಕೆ ಇಂತು ನೋಡುತ್ತಿರುವಳು.

ಶಕುಂತಲೆ - ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನೇ ಉಸುರುತ್ತಿರುವೆ.

ರಾಜ - ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಕಣ್ವರಿಗೆ ಈಕೆ ಅಸವರ್ಣ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರಬಹುದೇ? ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಾದರೂ ಏನು? ಆರ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಕಾರಣ ಈಕೆಯ ವಿವಾಹವು ಕ್ಷತ್ರಿಯನೊಂದಿಗೆ ಜರಗುವುದಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು

ಖಂಡಿತ. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಅಂತಃಕರಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ವಿಷಯದ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆನು.

ಶಕುಂತಲೆ - (ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ಅರೇ, ನೀರೆರೆದುದರಿಂದ ಈ ಭಂಗವು ಬೆದರಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಎರಗಿದೆ. (ಭ್ರಮರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವಳು.)

ರಾಜ - (ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ) ಎಲೇ ಭ್ರಮರ, ಈಕೆಯ ಚಂಚಲವಾದ ಕಡೆಗಣ್ಣನ್ನು ನೀನು ಕಂಡು, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಈಕೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಆಲಂಗಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಈಕೆಯ ಕಿವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯುತ್ತ ವೆಲ್ಲ ವೆಲ್ಲನೆ ಏನೋ ರಹಸ್ಯಾಲಾಪಗೈಯುವಂತೆ ಗುಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವೆ. ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಆಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನೀನು ಬಿಡದೆ ಆಕೆಯ ರತಿಸರ್ವಸ್ವಗಳಾದ ಅಧರಗಳನ್ನು ಹೀರುತ್ತಿರುವೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ನೀನೇ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ. ನಾವಾದರೋ ನಿಜವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಕೆಟ್ಟು ಹೋದವು.

ಶಕುಂತಲೆ - ಈ ದುಷ್ಟನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವೆ. (ಕೆಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತ) ಅರೇ, ಇದು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತಲಿದೆ. ಗೆಳತಿಯಿರ, ಈ ಉದ್ದಂಡನಾದ ಮಧುಪನಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಸಖಿಯರು - (ಮುಗುಳ್ಳಗುತ್ತ) ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ನಾವಾರು?

ದುಷ್ಯಂತನನ್ನು ಕರೆ. ತಪೋವನಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಅರಸನ ಕರ್ತವ್ಯ.

ರಾಜ - (ತನ್ನಲ್ಲೇ) ಇವರ ಮುಂದೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದುವೇ ಯೋಗ್ಯ ಸಂದರ್ಭ. (ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ಹೆದರಬೇಡಿ, ಹೆದರಬೇಡಿ, (ನಡುವಿನಲ್ಲೇ ತಡೆದು, ತನ್ನಲ್ಲೇ) ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೋದರೆ ರಾಜನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಇರಲಿ, ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುವೆನು.

ಶಕುಂತಲೆ - (ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹೆಜ್ಜೆ ನಡೆದು, ನಿಂತು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ) ಏನು? ಇದು ಇನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ!

ರಾಜ - (ಕೂಡಲೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಆ! ದುರುಳರ ದಮನವನ್ನು ಗೈಯುವ ಪುರುವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ದುಷ್ಯಂತನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರಲು ಮುಂಗೈಯರಾದ ಮುನಿಕನ್ಯೆಯರೊಡನೆ ಅವಿನಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಗೈಯುವ ಇವನಾರು?

(ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂವರೂ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾಗುವರು).

ಅನಸೂಯೆ - ಆರ್ಯ, ಅಂತಹ ಅನಿಷ್ಟವೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮೀ ಪ್ರಿಯ ಗೆಳತಿಯು ದುಷ್ಟ ಭ್ರಮರದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿರುವಳು. (ಎಂದು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಳು.)

ರಾಜ - (ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ) ತಪಸ್ಸು ವರ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವುದೇ?

(ಶಕುಂತಲೆಯು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಮೌನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಳು.)

ಅನಸೂಯೆ - ಈ ಹೊತ್ತು ತಮ್ಮಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅತಿಥಿಗಳ ಆಗಮನದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಶಕುಂತಲೆ, ಪರ್ಣಕುಟೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಣ್ಣು

ಹಂಪಲುಗಳನ್ನೂ ಪಾನೀಯವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
ಬಾ. ಈ ಕೊಡದ ನೀರೇ ಪಾದೋದಕವಾಗಲಿ.

ರಾಜ - ನಿಮ್ಮ ಸವಿನುಡಿಗಳಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಆತಿಥ್ಯ
ದೊರಕಿದಂತಾಯಿತು.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಆರ್ಯ, ತಂಪಾದ ನೆರಳಿರುವ ಏಳೆಲೆ ಮರದ ಕಟ್ಟಿಯ
ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಆಯಾಸ
ಪರಿಹರಿಸೋಣಾಗಲಿ.

ರಾಜ - ನೀವು ಕೂಡಾ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ದಣಿದಿರುವಿರಿ.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ.
ಬಾ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೋಣ. (ಎಲ್ಲರೂ
ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು)

ಶಕುಂತಲೆ - (ತನ್ನಲ್ಲೇ) ಇದೇನು? ಈತನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ
ತಪೋವನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದ ವಿಕಾರವು ನನ್ನ
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದೇಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು?

ರಾಜ - (ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿ) ಆಹಾ! ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆತನವು
ಸಮಾನವಾದ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ರೂಪದಿಂದಲೂ
ರಮಣೀಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಲಿದೆ.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - (ಗುಟ್ಟಾಗಿ) ಅನಸೂಯೆ, ಈತನಾರು? ಈತನ ಚತುರ
ಗಂಭೀರಾಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವಾಗ ಹಾಗೂ ಪ್ರಿಯ
ವಚನಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುವಾಗ ಈತನು
ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿರುವಂತೆ
ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ?

ಅನಸೂಯೆ - (ಗುಟ್ಟಾಗಿ) ನನಗೂ ಇವನ ಕುರಿತು ತಿಳಿಯುವ
ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿದೆ. ಈತನನ್ನೇ ಕೇಳುವೆ.
(ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ಆರ್ಯ, ತಮ್ಮ ಮಧುರವಾದ

ಮಾತುಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗಿ ನಾನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆ. ತಾವು ಯಾವ ರಾಜರ್ಷಿಯ ವಂಶವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರುವಿರಿ? ತಮ್ಮ ವಿರಹದಿಂದ ಯಾವ ದೇಶದ ಜನರ ಎದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳವಳವುಂಟಾಗಿದೆ? ಈ ಕೋಮಲ ಶರೀರವುಳ್ಳ ತಾವು ಈ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬಂದುದಾದರೂ ಏಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಬಹುದೆ?

ಶಕುಂತಲೆ - (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ) ಎಲೇ ಹೃದಯವೇ, ಚಂಚಲವಾಗಬೇಡ. ನೀನು ಆಲೋಚಿಸಿರುವುದನ್ನೇ ಈ ಅನಸೂಯೆಯು ಕೇಳಿರುವಳು.

ರಾಜ - (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ) ಈ ಹೊತ್ತು ನಾನು ನನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನೀಯಲೇ? ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಡಲೇ? ಇರಲಿ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ನುಡಿಯುವೆನು. (ಪ್ರಕಟವಾಗಿ) ಭದ್ರೇ, ರಾಜನಾದ ಪೌರವನಿಂದ ನಾನು ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿರುವುವೋ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಲು ನಾನು ಈ ಧರ್ಮಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು.

ಅನಸೂಯೆ - ಹಾಗಾದರೆ, ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸನಾಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವಿರಿ. (ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಳು.)

ಸಖಿಯರು - (ಇಬ್ಬರ ಭಾವಭಂಗಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರೆಯಾಗಿ) ಶಕುಂತಲೆ, ಇಂದು ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ಣರು ಇದ್ದಿದ್ದರೆ.....

ಶಕುಂತಲೆ - ಇದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು?

- ಸಖಿಯರು - ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾದರೂ ಈ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.
- ಶಕುಂತಲೆ - ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯಿರಿ; ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಆಲೋಚಿಸಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಲಾರೆ.
- ರಾಜ - ನಾವು ಸಹ ನಿಮ್ಮ ಸಖಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳುವೆವು.
- ಸಖಿಯರು - ಆರ್ಯ, ತಮ್ಮೀ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುವೆವು.
- ರಾಜ - ಪೂಜ್ಯರಾದ ಕಣ್ವರು ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಹೀಗಿರಲು ನಿಮ್ಮ ಈ ಸಖಿಯು ಅವರ ಮಗಳು ಹೇಗೆ ಆಗಬಲ್ಲಳು?
- ಅನಸೂಯೆ - ಆರ್ಯನು ಇತ್ತ ಆಲಿಸಬೇಕು. ಕೌಶಿಕನೆಂಬ ಕುಲನಾಮವುಳ್ಳ ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜರ್ಷಿಯೋರ್ವನಿದ್ದಾನೆ.
- ರಾಜ - ಹೌದು, ನಾನು ಕೇಳಿರುವೆ.
- ಅನಸೂಯೆ - ಆತನೇ ನಮ್ಮೀ ಪ್ರಿಯ ಗೆಲತಿಯ ತಂದೆಯೆಂದು ತಿಳಿ. ಪಿತನಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೆಯಾದ ಈಕೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಪೋಷಿಸಿದ ಕಾರಣ ಕಣ್ವರು ಇವಳ ಸಾಕುತಂದೆಯಾಗಿರುವರು.
- ರಾಜ - 'ಪರಿತ್ಯಕ್ತೆ' ಎಂಬ ನುಡಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು; ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಕೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ.
- ಅನಸೂಯೆ - ಹಾಗಾದರೆ ಆರ್ಯನು ಕೇಳಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಗೌತಮಿ ನದಿತೀರದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಕರೋರವಾದ

ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನ ತಪಸ್ಸು ಭಂಗಮಾಡಲು ಅವರು ಮೇನಕೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ರಾಜ - ಸರಿ, ಇತರರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಮುಂದೆ?

ಅನಸೂಯೆ - ಅನಂತರ ತುಂಬಿದ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಉನ್ಮತ್ತ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು... (ಅರ್ಧೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಾತನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಳು.)

ರಾಜ - ಸರಿ, ಮುಂದಿನ ವಿಷಯವನ್ನರಿತೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಈಕೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅಪ್ಸರೆಯು ಕನ್ನಿಕೆಯೆಂದಾಯಿತು.

ಅನಸೂಯೆ - ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು?

ರಾಜ - ಸರಿ, ಮಾನವ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಧುರವಾದ ರೂಪವು ಹುಟ್ಟುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಚಂಚಲಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ ಮಿಂಚು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಹುಟ್ಟಲಾರದು.

(ಶಕುಂತಲೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವಳು)

ರಾಜ - (ತನ್ನಲ್ಲಿ) ನನ್ನ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅವಕಾಶವು ದೊರೆಯಿತು, ಆದರೆ ಗೆಳತಿಯು ಪರಿಹಾಸವಾಗಿ ಆಡಿದ ಈಕೆಯ ವರಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇಬ್ಬಗೆಹೊಂದಿ ಕಳವಳಕ್ಕೀಡಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - (ಮುಗುಳ್ಳಗುತ್ತ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಜನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖಳಾಗಿ) ಆರ್ಯನು, ಮತ್ತೇನನ್ನೋ ನುಡಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಲಿದೆ.

(ಶಕುಂತಲೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಬೆರಳಿನಿಂದ ಬೆದರಿಸುವಳು.)

ರಾಜ - ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾತನ್ನು ಪೂಜ್ಯಳಾದ ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿ ಊಹಿಸಿದೆ. ಸಚ್ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಆಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಲೋಭದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಲಿಕ್ಕಿದೆ.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಹಾಗಾದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುವುದಾದರೂ ಏನು? ತಪಸ್ವಿಯರೊಡನೆ ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಕೇಳಬಹುದು.

ರಾಜ - ನಿಮ್ಮ ಈ ಗೆಳತಿಯ ಕುರಿತು ಇನ್ನೂ ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈಕೆಯು ಮುನಿಕನೈಯರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಮದನ ವಿರೋಧಿ ವೈಖಾನಸ ವ್ರತವನ್ನು ಕೇವಲ ವಿವಾಹವಾಗುವ ತನಕ ಆಚರಿಸುವಳೋ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ತನಕ ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸಿಸುವಳೋ?

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಆರ್ಯ, ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ಪರಾಧೀನೆ. ಆದರೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಅನುರೂಪವಾದ ವರನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವು ಈಕೆಯ ತಂದೆಗಿದೆ.

ರಾಜ - (ತನ್ನಲ್ಲೇ) ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನೇ ಆಶೆಯು ನೆರವೇರುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಎಲೇ ಹೃದಯವೇ, ಈಗ ನೀನು ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾಗು. ನಿನ್ನ ಸಂದೇಹವು ಬಗೆಹರಿದಿದೆ. ಕೆಂಡವೆಂದು ನೀನು ಹೆದರಿದ ವಸ್ತುವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಬಹುದಾದ ರತ್ನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಶಕುಂತಲೆ - (ಕೋಪದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ) ಅನಸೂಯೆ! ನಾನೀಗ ಹೋಗುವೆ.

ಅನಸೂಯೆ - ಏಕೆ? ಕಾರಣವೇನು?

- ಶಕುಂತಲೆ - ಅಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುವ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯ ಕುರಿತು ಆರ್ಯಳಾದ ಗೌತಮಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು.
- ಅನಸೂಯೆ - ಸಖೀ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸದೆ ಇಂತು ಅವರನ್ನು ಓರ್ವರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.
- ಶಕುಂತಲೆ - (ಏನೂ ಮಾತಾಡದೆ ಹೊರಡುವಳು).
- ರಾಜ - (ತನ್ನಲ್ಲೇ) ಆ! ಈಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಳು. (ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ, ಪುನಃ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು) ಕಾಮಿಗಳ ಮನೋಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅವರ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ನಾನಾದರೋ ಈ ಮುನಿಕನೈಯ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆಯೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಫಕ್ಕನೆ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ನನ್ನ ನಡಿಗೆಯು ತಡೆಹಿಡಿದಂತಾಯಿತು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಷ್ಟು ಸಹಾ ಚಲಿಸದಿದ್ದರೂ, ಅವಳ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಮರಳಿ ಬಂದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.
- ಪ್ರಿಯಂವದೆ - (ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ತಡೆದು) ಎಲೇ ಸಖೀ, ನೀನಿಂತು ಹೋಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.
- ಶಕುಂತಲೆ - (ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ) ಏತಕ್ಕಾಗಿ?
- ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ನೀರೆರೆಯಬೇಕಾದ ಸಾಲವು ನಿನ್ನ ಮೇಲಿದೆ. ಬಾ. ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಿ ನೀನು ಹೋಗುವಿಯಂತೆ. (ಎಂದು ಬಲಪೂರ್ವಕ ಅವಳನ್ನು ಎಳೆಯುವಳು.)
- ರಾಜ - ಭದ್ರೇ, ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಎರೆದುದರಿಂದಲೇ ಈಕೆಯು ಬಳಲಿರುವಳೆಂದು ನಾನು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೋಡು. ಕೊಡವನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಕಾರಣ ಈಕೆಯ

ಅಂಗೈಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿವೆ. ತೋಳುಗಳು ಸಡಿಲಾಗಿ ಹೆಗಲಿಗೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದಂತಿವೆ. ಮೋರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರಿನ ಹನಿಗಳು ಬಲೆಯನ್ನು ನೇಯ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ. ಅದರಿಂದ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುವ ಶಿರೀಷದ ಹೂ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಅಂಟಿದಂತಾಗಿದೆ. ಸಡಿಲವಾದ ಮುಡಿಯ ಗಂಟನ್ನು ಈಕೆಯು ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಎಳೆದು ಕಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದು ಬಿಚ್ಚಿ ಕೂದಲುಗಳು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಡಿ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದುಕೂ; ಈಕೆಯನ್ನು ಸಾಲದಿಂದ ನಾನು ವಿಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವೆ. (ಎಂದು ಉಂಗುರದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ಹೆಸರಿನ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಓದಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡುವರು.)

ರಾಜ - ನನ್ನ ಕುರಿತು ಬೇರೇನನ್ನೂ ಆಲೋಚಿಸಬೇಡಿ. ಇದು ರಾಜನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಉಡುಗೊರೆ. ನನ್ನನ್ನು ರಾಜ ಕರ್ಮಚಾರಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಪ್ರಿಯಂವದೆ - ಹಾಗಾದರೆ ಆರ್ಯನ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಈ ಉಂಗುರವು ಅಗಲುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಆರ್ಯನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಈಕೆ - ಋಣ ವಿಮೋಚನಗೊಂಡಿರುವಳು. (ಮುಗುಳ್ಳಕ್ಕು) ಎಲೇ ಶಕುಂತಲೆ, ಅನುಕಂಪಿಯಾದ ಆರ್ಯನಿಂದ ಅಥವಾ ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ನೀನು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇನ್ನು ತೆರಳು.

ಶಕುಂತಲೆ - (ತನ್ನಲ್ಲೇ) ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವುದು, ನನ್ನಿಂದ ಶಕ್ಯವಾದರೆ ತಾನೆ!
(ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ ನೀನಾರು?

ರಾಜ - (ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನಲ್ಲೇ) ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಎಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಇರಬಹುದೇ? ಅಥವಾ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು

ನೆರವೇರಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಕೆಯಾದರೋ ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಡಿನುಡಿಯದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ನಾನು ಈಕೆಯನ್ನು ನೋಡ ಬಯಸುವಾಗ ಮೊಗವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವಳು. ಆದರೆ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೇರಾವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲೂ ಇಡಳು.

(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) - ಎಲೇ ತಪಸ್ವಿಗಳಿರ, ತಪೋವನದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ. ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಬಂದ ರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತನು ಸನಿಹದಲ್ಲೇ ಇರುವನು. ಮುಳುಗಲಿರುವ ಕೆಂಬೊಗರಿನಂತಿರುವ ಧೂಳಿಯು, ಕುದುರೆಗಳ ಮಿರಾಫಾತದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಆಶ್ರಮತರುಗಳ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡಿಸಿದ ಒದ್ದೆಯಾದ ನಾರು ವುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾತೆಗಳ ಸಮೂಹದಂತೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ತೇರುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ ಸೊಕ್ಕಾನೆಯೊಂದು ಬಲವಾದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಬೀಳಿಸಿದ ಮರದ ಪೆರ್ಗೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನದೊಂದು ದಾಡೆಯು ಸಿಕ್ಕಿರಲು ಅದನ್ನೇ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಪೆರ್ಬಳಿಗಳು ಸರ್ಪಗಳಂತೆ ಸುತ್ತಿ ಪಾಶದಂತೆ ಸೊಗಯಿಸುತ್ತಿರಲು, ಜಿಂಕೆಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಚಿದರಿಸುತ್ತ ತಪೋಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾದ ವಿಘ್ನವೋ ಎಂಬಂತೆ ಈ ಧರ್ಮಾರಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದೆ. (ಎಲ್ಲರೂ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿ, ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದಂತಾಗುವರು.)

ರಾಜ - (ತನ್ನಲ್ಲೇ) ಛೇ! ಭಟರು ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಈ ತಪೋವನವನ್ನು ಮುತ್ತುತ್ತಿರುವರು; ಆಗಲಿ, ನಾನೀಗ ಹೋಗುವೆ.

ಸಖಿಯರು - ಆರ್ಯನೇ, ಈ ಕಾಡಾನೆಯ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ನಾವು ತಳಮಳಗೊಂಡಿರುವೆವು. ಪರ್ಣಕುಟೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಮಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನೀಯು.

ರಾಜ - (ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ) ಆಗಲಿ; ನೀವು ಹೋಗಿರಿ. ನಾವು ಕೂಡಾ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆವು.

(ಎಲ್ಲರೂ ಏಳುವರು)

ಸಖಿಯರು - ಆರ್ಯ, ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗದಿದ್ದ ನಮಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪುನಃ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಲು ತುಂಬಾ ಲಜ್ಜೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜ - ಹಾಗೆನ್ನದಿರಿ; ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದುದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಸತ್ಕಾರವು ದೊರಕಿದಂತಾಗಿದೆ.

(ಶಕುಂತಲೆ ರಾಜನನ್ನೇ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನೆಪವನ್ನೊಡ್ಡಿ ವಿಳಂಬಿಸುತ್ತ ಸಖಿಯರೊಂದಿಗೆ ತೆರಳುವಳು.)

ರಾಜ - ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಲು ನನಗೆ ಉತ್ಸಾಹವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಸೇರಿ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಬೀಡು ಬಿಡುವೆನು. ನನಗಾದರೂ ಈ ಸಕುಂತಲೆಯ ಪ್ರೇಮಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಶರೀರವು ಮುಂದುಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಲಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರತಿಕೂಲ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪತಾಕೆಯ ರೇಶ್ಮೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಂತೆ ಹಿಂದುಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡುತ್ತಲಿದೆ.

(ರಾಜನು ಹೊರಡುವನು)

ಆಲತಿಗಿರಿ ಯಾತ್ರೆ

-ಜೀ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ

ಬೆಳೆದ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ, ಬದುಗಳನ್ನು ಹಾಯ್ದು ಮರಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಾನನರಾಗಿ, ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊನಲಂತೆ ಹರಿದು ಜೌಗಿನಲ್ಲಿ ಖಗದಂತೆ ಹಾರಿ, ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಮಿಗದಂತೆ ಜಿಗಿದು, ಹೆಂಚಿಯ ತೆಂಡೆಗಳ ಬಳಿ ತರಗಿನಂತೆ ತೂರಿ-ಹೊದರುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು, ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹರಿದು, ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೆಡವಿ - ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬಸವಳಿಯದೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಡೆಯುವ ಕೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಆಲತಿಗಿರಿಗೆ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿವೆ. ಪಂಚಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಮಡಿಸಿ ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಶುಭ್ರವಾದ ಬಿಳಿಯ ಜುಬ್ಬವನ್ನು ಕೊಡೆಯ ಕರಿನೆರಳು ನುಂಗಿದೆ. ಆದರೂ ಗಿರಿಯ ಬುಡವನ್ನು ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡಿಕೊಂಡೆವು. ಏರು ಇಳಿವುಗಳು, ತಿರುವು ಮುರುವುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಡ್ಡ ಬಂದರೂ ವಿನೋದದಿಂದ, ವಿಲಾಸದಿಂದಲೇ ದಾರಿಸಾಗಿ ಬಂದ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಆಯಾಸ ತೋರದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅನಂತವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿನಂತಿರುವ ಈ ಬೃಹದ್ ಗಿರಿಯನ್ನೇರುವ ಸಮಸ್ಯೆ ಮೂಡಿನಂತಿತು.

ನಾವು ನಾಗಮಂಗಲದಿಂದ ಹೊರಟು ಅಂಚೆಚಿಟ್ಟನ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಳಿಯಿಂದ ಮೂಡಣಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಇತ್ತ ಬಂದವರು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಲು ಮೆಟ್ಟಲು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಲನ್ನು ಒಡೆದು, ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಏರಿಹೋಗುವಂತೆ ಒಂದು ಹಾದಿಯನ್ನು ಪೂರ್ವಿಕರೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಂದಿಯ ಪದಾಘಾತಕ್ಕೀಡಾದ ಈ ಕಲ್ಲು ಹಾದಿಯೂ ಕೂಡ ಸವೆದು ಕೃಶವಾಗಿದೆ. ನೇರವಾದ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಂತೆಡೆಗೆ

ನಮಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಗಿರಿಯನ್ನೇರಲು ಆರಂಭಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ಹಿಮಾಲಯವನ್ನೇರಿ ಜಯಪತಾಕೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿದ ತೇನ್‌ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಹಿಲ್ಲೋರಿಯರ ನೆನಪಾಯಿತು. ಅವರ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸವೇ ನಮ್ಮ ಊರೆಗೋಲಾಯಿತು, ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಈ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹೋಗುವರೆಂಬ ವಿಷಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿತು. ನಮ್ಮ ಆರೋಹಣ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಮಹಾನಗರಿಯೊಂದನ್ನು ಕೌತುಕದಿಂದ ಹೊಗುವ ಹಳ್ಳಿಯ ವೀಕ್ಷಕರಂತೆ ಶಿಲಾಸೀಮೆಯ ಅಸಮಾನ ಸೌಂದರ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಮುಗ್ಧರಾದ, ಔನ್ನತ್ಯದ ಕಡೆ, ದಿವ್ಯತೆಯ ಕಡೆ ಕೈಚಾಚಿ ಗಿರಿಯನ್ನೇರುವ ನಮಗೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದಂತೆಲ್ಲ ನವೋತ್ಸಾಹ, ನವಚೈತನ್ಯಗಳು ಮೂಡಿಬಂದವು. ಅಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಪೆರ್ಬಂಡೆಯೊಂದನ್ನು ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ನೋಡಿ ಕಾಡುಗಳ್ಳಿಯ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ತಳ್ಳಿ, ನೆರೆಯ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳೊಡನೆ ಸಖ್ಯೆ ಬೆಳಸಿ, ಇಕ್ಕೆಲದ ಕಿಬ್ಬಂಡೆಗಳ ಮುಡಿಯನ್ನು ನೇವರಿಸಿ, ಬೋಧೆಯ ಹುಲ್ಲಿನೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಾಗ ಒಂದೊಂದು ತಿರುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸ ಭಾವ ಹೊಸ ಆವೇಶಗಳು ಕೈಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ನಡೆಸುತ್ತವೆ. ನಿರ್ಜನವಾದ, ನೀರವವಾದ ಪ್ರದೇಶ. ಆದರೂ ಆಗಾಗ ನಮ್ಮ ಸಪ್ಪಳವನ್ನರಿತ ಕಾಡು ಇಲಿಗಳು, ಕೀರಗಳು, ಮೊಲಗಳು - ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪೊದರುಗಳಿಂದ ಸರಸನೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಎತ್ತಲೋ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕೇಳಿಬರುವ ಆ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೈ 'ಜುಂ' ಎನ್ನುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ಛತ್ರಿ ಮೇಲೇರಿದಂತೆಲ್ಲ ಬಿಸಿಲು ತನ್ನ ಜಳವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಶ್ರೇಣಿಯ ಅಗಾಧತೆ ಅರಿವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಏರಿಸಿ, ಎಲ್ಲಿಗೋ ಇಳಿಸುವ, ಒಮ್ಮೆ ಮಿರುಗುವ, ಒಮ್ಮೆ ಕರಗುವ, ಒಮ್ಮೆ ಬಳಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮರೆಯಾಗುವ ಈ ಹಾದಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸರಸವಾಡುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ದೂರವನ್ನು ಏರಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಸುತ್ತೆತ್ತಲೂ ಬರಿಯ ಬಂಡೆಗಳ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಮೇಲಿನ ವಿಶಾಲ ವ್ಯೋಮ, ಇಲ್ಲಿನ ಆವೃತ ಗಿರಿರಾಜಿ, ಭೂಮಿ ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರವಾಯಿತು. ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ಒಡಕು ಬಂಡೆಗಳು, ಬಾಡಿದಂತಿರುವ ತರುಲತೆಗಳು, ಇಷ್ಟಾದರೂ ದಾರಿಗೆ ಕರುಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯೂ 'ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದೂರ?' ಎಂಬಂತೆ ವೇಗವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನೂ... ಇನ್ನೂ ಹೋಗಲೇಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಗುಹಾವಾಸಿಯಾದ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನನ್ನು ದರ್ಶಿಸುವುದೊಂದೇ ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಲ್ಲ. ಈ ಗುಹೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು, ಕಲ್ಲು ಕರಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕು, ಈ ಗಿರಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮನಸಾರೆ ತಣಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂದವರು ಏರುದಾರಿಯ ಏಣುಏಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಹಾಯುವಾಗ ವಿಕಾರಾಕೃತಿಯ ವೃದ್ಧಬಂಡೆಗಳು ವಯೋಮಿತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಬಿರುಕಿನ ಬಲೆಯನ್ನು ಹೊದೆದು ನಿದ್ರಿಸುವಾಗ ಸನ್ನಿವೇಶ ಭೀಕರವಾಗತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನೆಲೆ ದೊರೆಯದಿದ್ದುಕೂಗಿ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯ ಕುಡಿ ಮುಡಿಚಾಚಿ ನಿಲ್ಲುವಾಗ ಕಾಳುಗಳು ಸೋತು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಆಸರೆಯನ್ನು ಬಯಸುವಾಗ ಎಡಹಿದಲ್ಲಿಯೇ ಸಗ್ಗದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಂತೆ ಅದೋ ಮತ್ತೆ ಭೂರಮೆ ಪ್ರಸನ್ನವದನೆಯಾಗಿ ಎರಡು ಬಂಡೆಗಳ ನಡುವೆ ಗೋಚರಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾಳೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಬೆನ್ನನ್ನು ತಲುಪಿ ಆ ಕಡೆಯ ಬಯಲನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ಇದೇನು ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲ. ದಾರಿ ಮಟ್ಟಸವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಲಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಮುಂದೆ ನೋಡಿ ನಯನಗಳು ಕೌತುಕದಿಂದ ಅರಳಿ ನಿಂತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹರ್ಷ ಲಹರಿಯನ್ನು ತುಳುಕಿಸುವಾಗ ಯಾವ ದಿಸೆಯಿಂದಲೋ ತೀಡಿಬಂದ ಮಂದಾನಿಲ ದಯಾಮಯನಂತೆ, ದಣಿದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೈಸುವಾಗ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಗಳೊಡಲಲ್ಲಿನ ನಿರ್ಮಲ ಕರುಣೆಯಂತೆ ಶ್ವೇತಮಂಟಪವೊಂದು ಪಥಿಕರನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುವಾಗ - ಅದರೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳೆದುನಿಂತ ನಾಲ್ಕಾರು ವೃಕ್ಷಗಳು "ದೇವದೇವನೆದೆಯೊಲವೆ ಹರಿಹರಿದು ನೆರಳಾಯಿತಿಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ" ಎಂದು

ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತವೆ. ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೊದೆಯೊಂದರಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಪೂರ್ವ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆದವರಂತೆ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಡಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಸಿ - ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ತೋರುವ ಆ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕುತೂಹಲಭರಿತರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಆ ಪೆರ್ಬಂಡೆಗಳ ಗಡಣವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬೆಳೆದುನಿಂತ ಹಸಿರು ತರುಗಳ ತನಿರೆಳನಲ್ಲಿಯೇ ಭೀಕರಾಕಾರದ ಬಂಡೆಯೊಂದರ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಮುಡಿಸಿದ ಆಭರಣದಂತಿರುವ ಆ ಮಂಟಪ, ದೃಷ್ಟಿ ಆಳವಾದಂತೆಲ್ಲ ಅದರೆದೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಒಂದು ಮರದ ಬಾಗಿಲು, ಆ ಬಾಗಿಲ ಹಿಂದೇನಿರಬಹುದು? ಆ ಉನ್ನತ ಬಂಡೆಯನ್ನೇ ಕೊರೆದಿರಬಹುದು, ಭೀಕರತೆಯಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿದಂತೆ ಕಲ್ಲಿನೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯತೆಯಡಗಿರಬಹುದು. ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪಿನಾಕಿ ತಪೋರೂಢನಾಗಿರ ಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿನ ಔನ್ನತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿನ ರಮಣೀಯತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಮಧುರವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಭಾವ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬೆಳ್ಳಿಬಿಸಿಲು ಶಿಲಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವಾಗ ತಂಪಿನ ಆಸರೆಯಂತಿದ್ದ ಆ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದುದಾಯಿತು. ಬಂಡೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬೀಗಮುದ್ರೆಯಾಗಿದ್ದ ಬಾಗಿಲು! ಅತೀವ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ಬಂದವರು ಬರಿಯ ಬಂಡೆಯ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆಂತು? ಸಮಸ್ಯೆ ಜಟಿಲವಾಯಿತು. ಅರ್ಚಕರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಮತ್ತೆ ಗಿರಿಯನ್ನಿಳಿದು ನೆರೆಯ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಬಳಲಿ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೋಗಿ ಬರುವವರಾದರೂ ಯಾರು? ದೂರದಿಂದ ಬರುವ ಪಯಣಿಗರಿಗೆ ನಿರಾಶೆಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುವ ಆ ಬೀಗವನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡುವ ಆವೇಶವುಕ್ಕಿದುದೂ ಉಂಟು. ಜಡ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಕೋಪತಾಪಗಳನ್ನು ಬೀರುವ ಅವಿವೇಕ ನಾಚಿಕೆಗೇಡೆನಿಸಿತು. ಅಷ್ಟು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಬೀಗವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಬಿಸುಟರೆ ಅರ್ಚಕನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೇವು! ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವು

ತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗುಹೆಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕೊರೆದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು, ಸಾಹಸವನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ತಣಿದೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಿರುವ ಅಡ್ಡಿ ಈ ಬೀಗವೊಂದೆ.

ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಉಳಿಯ ಏಟಾಯಿತು. ಕಾತುರಕ್ಕೆ ಕಾಲು ಮುರಿದಂತಾಯಿತು. ಯೋಚನೆಯ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ, ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಗುಲಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆವು. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಗಿಡಬಂಡೆಗಳೆಲ್ಲ ನಮ್ಮೊಡನೇ ಚಿಂತಾಮಗ್ನವಾದಂತೆ ತೋರುವಾಗ ಗೆಲೆಯರೊಬ್ಬರು ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಜೇಬಿನಿಂದ ಒಂದು ಬೀಗದ ಕೈಗೊಂಚಲನ್ನು ತೆಗೆದು, “ಸಿಕ್ಕಿತು” ಎಂದು ಜಿಗಿದಿದ್ದರು. ಏನು ಸಿಕ್ಕಿತೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಬೀಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಸ್ತಲಾಘವವಿತ್ತರು, ನಮ್ಮ ವದನಾರವಿಂದಗಳು ಅರಳಿದವಾದರೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಇದು ಅಪರಾಧ ಎಂದು ಅಂತರಾತ್ಮ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಮತ್ತೆ ಯೋಚಿಸಿ ಒಳ್ಳೆತಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೆಸಗಿರುವ ಈ ಕಾರ್ಯ ಅಪರಾಧವಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ನಾವೇ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಪರಾಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಮಹಾಮಹಿಮ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು, ಮುಂದುವರಿದು ಕುತೂಹಲವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಆಶಾನಿಧಿಯ ಅಡ್ಡ ಗೋಡೆಯಂತಾಗಿದ್ದ ಆ ಪುರಾತನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಿಂದೆ ತಳ್ಳಿದೆವು. ಒಳನೋಟವೆಂತಹುದೋ ಎಂದು ಕಾತುರಪಡುವ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಗಾಧವಾದ ಕತ್ತಲ ಮೊತ್ತ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಗುಹೆ ತನ್ನ ಕರಾಳಬಾಯನ್ನು ತೆರೆದು ಆಕಳಿಸಿದಂತೆ “ದೋ....” ಎಂಬ ಸದ್ದು ಹೊಮ್ಮಿ ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಕರಗಿಹೋಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಂಪನವನ್ನೇ ತಂದೊಡ್ಡಿತು. ರುದ್ರಮೌನದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಘೋರತರವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ “ಸರ...ಸರ...ಸಪ್...ಸಪ್” ಸದ್ದು ಗುಹೆಯೊಳಗಿನಿಂದಲೇ ತೇಲಿಬಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಅಪರಿಚಿತ ಗುಹೆ. ಅದರಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವುದಾದರೂ

ಏನಿದೆಯೋ? ಒಳಗಿನಿಂದ ತೇಲುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಚಿಮು ಚಿಮು ಒಗರು ಗಂಧ. ಯಾವ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಯ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವೋ ಎಂದು ಎದೆ ನಡುಗಿತಾದರೂ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು, ಏನೂ ಇರಲಾರದೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ, ಆಳೆತ್ತರದ ಆ ಗುಹಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಟ್ಟು ಘನತಿಮಿರಗರ್ಭವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಗಜ ಮುಂದೆ ಬಂದೆವು. ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗಂದೇ ಬೆಂಬಳಿಯಿಂದ ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣಗಳು ತುರಿಬಂದು ಗುಹೆಯ ಬಾಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ದೂರ ಹಸನುಗೊಳಿಸಿದುವು. ಬೆಳಕನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಲ್ಲಿಗಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಾವುಲಿಯ ಹಿಂಡು ಬುರನೆ ಹಾರಿ ಗವಿಯ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲಿಯೋ ಮಾಯವಾದವು. ದೂರದೂರದಿಂದ 'ಸರ್-ಬರ್' ಸದ್ದು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಹಳ ದೂರದವರೆವಿಗೂ ಇದು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊರಗಿನ ಕಲ್ಲು ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಕಾದಿದ್ದರೂ ಗುಹೆಯ ಒಳಭಾಗ ಹಿಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಣ್ಣಗಾಗಿರುವುದು ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಎಡಬಲ ಪಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವಾಗ ಒರಟೊರಟಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದ ಶಿಲಾದ್ವಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಗುಹೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿವಾದರೂ ಬಾಚಿಯಿಂದ ಮರವನ್ನು ಕೆತ್ತಿದಂತೆ ಉಂಟಾಗುವ ಕಚ್ಚುಗಳಂತೆ ಕಲ್ಲಿನ ಈ 'ಗುರುತು'ಗಳು ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ದಳದಳವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿದು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಪರಶುರಾಮ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಕೊಡಲಿಯಿಂದಲೇ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ತಾನು ಗುಹೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ತಾನೂ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಹೋದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗಲೂ ಇದನ್ನು ಪರಶುರಾಮ ಗುಹೆಯೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಗುಹೆಯ ಒಳಗನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕತ್ತಲು. ಮುಂದೆ ನೀರೂ ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಕತ್ತಲೆಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ, ಅಪರಿಚಿತ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ,

ಇಲ್ಲಿನ ವಿಷಯವನ್ನೇನೂ ಅರಿಯದ ನಾವು ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದೇವೆ, ಇನ್ನು ಈ ಗುಹೆಯ ಹೃದಯಾಂತರಾಳವನ್ನು ಭೇದಿಸಬೇಕು. ಕತ್ತಲಿನ ಆಳದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಬರಬೇಕು, ಕತ್ತಲಿನ ಪರಶುರಾಮಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಬಂದ ಸಾಹಸಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಅಚಲವಾದ ನಿರ್ಧಾರ, ಕಲ್ಲು, ನೀರು, ಕತ್ತಲಿನೊಡನೆ ಸರಸ, “ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡೋಣ;” ಎಂಬ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರು ಗೀರುವ ಬೆಂಕಿಯ ಕಡ್ಡಿಯ ಮಂದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆವು. ಕರಾಳ ಕತ್ತಲಿನ ಭಯಂಕರ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯ ಕಡ್ಡಿ ಮೂರ್ಛೆಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹರಿಸಿದರೂ ಕುರುಡಾಗಹತ್ತಿದೆವು. ಕಾಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಪಾರ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ, ತಳದ ಶಿಲಾಭಾಗವನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಉಜ್ಜಿ- ಇಲ್ಲಿ ನಯವಾಗಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ತಗ್ಗಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಏಣಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಡಕಿದೆ, ಎಂದು ಶರೀದಾದ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತಾ ಎಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿವೆ. ಆದರೂ ಮುಂದಾಳುತನವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಕಲಾವಿದ ಮಿತ್ರರು ಸರ್ಪವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದಂತೆ ‘ಅರರೇ’ ಎಂದು ಮುಗ್ಗರಿಸಿ, ಹಿಂದೆ ಜಗ್ಗಿದಾಗ - ಬಂಡೆಯೇ ಕುಸಿದು ನಮ್ಮನ್ನು ಅವುಕಿದಂತಾಯಿತು. ತಣ್ಣನೆಯ ನೀರು ಅವರ ಕಾಲನ್ನು ಚುಂಬಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಅವರು ಹಿಂದೆ ಸರಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ ನೀರಿಗಿಳಿದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುದಾಯಿತು.

ನಾಲ್ಕಾರು ಬೆಂಕಿಯ ಕಡ್ಡಿಗಳ ಕತೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನೀರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದೇನು ಅಷ್ಟು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರದಿದ್ದರೂ, ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿಯೇ ಆಯಿತು. ಈ ಅಗಾಧವಾದ ಬಂಡೆಯ ನಡುವೆ ನೀರಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾದರೂ ಹೇಗೆ ದೊರೆಯಿತೋ ಅದನ್ನು ಊಹಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸದಾಕಾಲವೂ ಜಲಭರಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಗವಿಯ ಮಹತ್ವವಾದರೂ ಎಂತಹುದು ಎಂದು ಮೂಕವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಕೊರೆಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಿಗಳನ್ನು ತಳ್ಳತೊಡಗಿದೆವು.

ಗೋಡೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ತಡವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಅಂಧಪತಿಗಳಂತೆ ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಅದು ಕಿರಿದಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಕೆಲವಾರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಳುಕನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿತು. ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮಂಡಿಯವರೆಗೂ ಏರಿದ ನೀರು, ಮೇಲಿನಿಂದ ಮುಡಿಯನ್ನು ಅವುಕುತ್ತಿರುವ ಕಡಿದಾದ ಪ್ರದೇಶ, ಗುಹೆಯ ಬಾಗಿಲ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳಕಿನ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ದಾರಿ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬಂತೆಯೇ ತೋರಿತಾದರೂ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದೆವು.

ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯೊಂದರೆ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅನಂತವಾದ ಕಾಳಗತ್ತಲ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಏರುತ್ತಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಾಗ ಗುಹೆ ಮತ್ತು ಕಡಿದಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು ಮೂಗು ನೀರಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಡುವ ಸ್ಥಿತಿ ಸನಿಹವಾಗದೊಡಗಿದಾಗ, ಶ್ರಮವಾದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಭಯವಾದರೂ ತಡೆದುಕೊಂಡು, 'ಸರ್-ಬರ್' ಎಂದು ಕಿವಿಯ ಬಳಿಯೇ ಹಾರಿಹೋಗುವ ಬಾವುಲಿಗಳ ಹೊಡೆತಕ್ಕಂಜಿ ಕತ್ತಲಾದರೂ ಕಣ್ಣನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ನಾವು ಸಾಹಸಿಗರೇ ಸರಿ, ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಳಮಳವೆದ್ದಿದೆ. ಬಟ್ಟೆಗಳು ತೊಯ್ದುಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿವೆ. ಮುಖಕ್ಕೆ ನೀರಿನ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿದೆ. ಆಗಲೇ ತೇಲಿಬಂದಿತು ಆ ಅಮೃತವಾಣಿ.

“ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಆವ್ಲಜನಕ ಕರಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ, ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ, ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ಅಪಾಯ ಖಂಡಿತ,” ಮುಂದಾಳುವೇ ನುಡಿದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಕುಂದುಹೋಯಿತು. “ತೇನ್‌ಸಿಂಗ್ ಎವರೆಸ್ಟ್ ಶಿಖರವನ್ನು ಹತ್ತಿರಬಹುದು, ಬೆಳಕೊಂದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಸಾಹಸವನ್ನಾದರೂ ಎಸಗಬಹುದು, ಆದರೆ ಕತ್ತಲಿನೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಸಾಹಸ ದೊಡ್ಡದು. ಇಷ್ಟು ದೂರವನ್ನಾದರೂ ಜಯಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಹಸಿಗಳಾದೆವಲ್ಲ!”

ಹೌದು, ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸವಾಧಾನದ

ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಬಸವನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗಂಧದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಉಳಿದ ಕರ್ಪೂರವನ್ನು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟು “ಜೈ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ” ಎಂದು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ಘೋಷಿಸಿ ನಮ್ಮ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯ ಮುಕ್ತಾಯಗೀತೆಯನ್ನುಲಿಯಬೇಕಾಯಿತು.

...ಗವಿಯ ದ್ವಾರವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಹೊರಗಿನ ಗಾಳಿ ಹರ್ಷಪುಳಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಕಚಗುಳಿಯಿಟ್ಟು “ಕೊನೆಗೂ ಸೋತಿರ,” ಎಂದು ಅಣಕಿಸುವಂತಿದ್ದರೂ ಹೊರಬಂದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಅಗಾಧವಾದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳುಹಿದಷ್ಟು ಸಂತಸವಾಯಿತು. ನೀರಿನ ತಳದಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿ ತಂದಂತೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಉಸಿರು ಸರಾಗವಾಯಿತು. ದೃಷ್ಟಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿಜಯಿಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಫಲ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಬಂದೆವು. ಇದರ ಅಗಾಧತೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆವು. ಅಪಾರವಾದ ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿಯ ನಡುವೆ, ಅಸಾಧ್ಯವಾದೊಂದು ಅದ್ಭುತ ಗವಿಯನ್ನು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಭಕ್ತಿ, ನಿಷ್ಠೆ, ತ್ಯಾಗ, ಜೊತೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳೂ ಬೇಕಿವೆಯೇನೋ, ಈ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕುಂದಿದ್ದಿತೋ ಅಂತು ಮಹೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಬಿಸಿಲಿನ ಪ್ರಖರತೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಅರ್ಚಕ ಮಹಾಶಯನೇನಾದರೂ ಇತ್ತ ದಯಮಾಡಿಸಿದರೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುದಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ದೊರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅರ್ಧ ಮೈಲಿಯ ದೂರ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಇಳಿದುಹೋಗಬೇಕು. ಇನ್ನು ಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಇದೊಂದು ವೃದ್ಧಗಿರಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಬಂಡೆಯೂ ನೀರುನಿಂತ ನೆಲ ಒಣಗಿ ಬಿರುಕುಬಿಡುವಂತೆ ಸುಲಿದು ನಿಂತಿವೆ. ಅಷ್ಟೇನೂ ಉನ್ನತವಾದ ಶೈಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೇಣಿ ಅಗಾಧವಾದುದು. ಎತ್ತಣಿಂದ ಬಂದರೂ ಬಳಸಿಯೇ ಬರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಲತಿ ಗ್ರಾಮದ ಕಡೆಯಿಂದ

ಒಳ್ಳೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿವೆ. ಆದರೂ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ದೇವಾಲಯವಿಲ್ಲ. ಶಿಲ್ಪಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಲ್ಲ. ಗುರುಮಠವಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶ. ಘಂಟೆಯ ನಾದವಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ನೀರವ ಪ್ರದೇಶ. ಸದಾ ಭಯಭೀಕರತೆ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಯಾವುದೋ ಆತ್ಮೀಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೊರೆದುಹೋಗುವಷ್ಟು ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಿರಿನಾಡಿನ ರಮಣೀಯತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಳಿಸಿದರೂ ದೇಹಮಾತ್ರ ಬಳಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ದುರ್ಬಲ ಶರೀರಗಳಿಗಿಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೇರಲು ಶಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಸಾಲದು. ಧೈರ್ಯ, ಶಾಂತಿ, ಸಂಯಮಗಳೂ ಬೇಕು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಹೋಗುವ ಎಡೆಯೇ ಇದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಬಂದುಹೋಗುವ ಭಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ. ಗವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದೇ ಹೋಗುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಲತಿಗಿರಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗುವವರು ಸುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಜನರು, ದೇವರೆಂದರೆ ಯಾವ ಅಸಾಧ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಕೈಹಚ್ಚಬಲ್ಲ ಧೀರರು. ಆದರೆ ನಾವು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರು. ಆದರೂ ಈ ಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹರ್ಷಿತರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

* * *

ಓದು ಪಠ್ಯ

ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಸಂದರ್ಶನ

ಸುವರ್ಣಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಇಂದ್ರಾಯುಧವನ್ನೇರಿ* ಬೇಟೆಗೆಂದು ಹೊರಟನು. ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೊರಟು ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತದ ಶೋಭೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಪರ್ವತ ಶಿಖರದಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುವ ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಕಿನ್ನರರ ವಿಷಯ ಅವನು ಕೇಳಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರಾಪೀಡನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು; ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳು ಹೆದರಿದರು. ಅವರು ಅಷ್ಟರವರೆಗೂ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕಂಡವರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹೆದರಿ ಓಡತೊಡಗಿದರು. ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ಕುದುರೆಯ ವೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು. ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳು ಈಗ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವರು, ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ, ಸಿಕ್ಕಿದರು, ಎನ್ನುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. ಪರಿವಾರದವರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟೋ ಹರದಾರಿ ದೂರ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದನು. ಆ ಕಿನ್ನರ ಮಿಥುನ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದುವೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಬಹುದೂರ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿತು. ಅಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಚಂದ್ರಾಪೀಡನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ಆ ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೂ ತಾನೆಷ್ಟು ದೂರ ಬಂದೆನೆಂದಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನೆಂದಾಗಲಿ, ಅರಿವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೂ ಆ ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಸಿಗದೆ ಕಡಿದಾದ ಪರ್ವತ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿ ಮಾಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟರು.

*ಇಂದ್ರಾಯುಧ = ಕುದುರೆಯ ಹೆಸರು

ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಪಸರಿಸಿದರೂ, ದೃಷ್ಟಿ ಹೋಗದಷ್ಟು ಕಡಿದಾಗಿತ್ತು ಆ ಪರ್ವತ ಶಿಖರ.

ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳು ಹೀಗೆ ಮಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನ ಮನಸ್ಸು ತಾನೀಗ ಎಲ್ಲಿರುವೆನೆಂಬ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿತು. ಆಯಾಸವೂ ಆಗಿತ್ತು. “ಆಹಾ! ನಾನೇಕೆ ಈ ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತ ಬಂದೆ? ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದರೆ ಆಗುವ ಲಾಭವೇನಿತ್ತು ? ಈಗ ಅವರು ಸಿಗದುದರಿಂದ ಆದ ನಷ್ಟನೇನು? ನಾನೀಗ ನನ್ನ ಪರಿವಾರದವರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಕೂಡ ದೂರ ಬಂದಿರುವೆನು. ವೇಗವಾಗಿ ಕುದುರೆಯನ್ನೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ದಾರಿಯ ಗುರುತನ್ನು ಕೂಡ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾರೊಡನೆ ದಾರಿ ಕೇಳುವುದು? ಮುಂದೆ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಸುವರ್ಣಪುರದಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇನೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಊರು ಸಿಗದಿರದು. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ನಾನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು?” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುದುರೆಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು.

ಹಾಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ “ಈಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಯಿತು. ಕುದುರೆಯೂ ಬಳಲಿದೆ. ನನಗೂ ಬಾಯಾರುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಕೊಳವೋ, ಸರೋವರವೋ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಇಷ್ಟು ನೀರು ಕುಡಿಯಬಹುದಿತ್ತು” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಮಲಗಳ ಪರಿಮಳದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸತೊಡಗಿತು. ಇದರಿಂದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಸರೋವರವಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ಗಾಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಯೇ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಗತಾನೇ ನೀರಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಹೋದ ಆನೆಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾದ ನೆಲವನ್ನು ಕಂಡು ಸರೋವರ ಬಹಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲೇ ಅತಿ ಮನೋಹರವಾದ ಉದ್ಯಾನದಂತಿರುವ ಒಂದು

ವನಖಂಡವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ವನಖಂಡದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಮಲ ಕಲ್ಪಾರಾದಿ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಹಂಸಾದಿ ಜಲಚರ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರವಾದ, ಶುದ್ಧ ಸ್ಫಟಿಕದಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರುಳ್ಳ ಅಚ್ಚೋದವೆಂಬ ಸರೋವರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು. ಆ ಸರೋವರವನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರಾಪೀಡನ ಆಯಾಸವೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಪರಿಹಾರವಾದಂತಾಯಿತು. ತಾನು ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೂ ಆ ಸರೋವರದ ಸೊಬಗನ್ನು ಕಂಡು ಸಫಲನಾದೆನೆಂದುಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ಸರೋವರದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಕುದುರೆಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಸಿ, ಮೈತೊಳೆದು, ಒಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲ್ಲುಕೊಯಿದು ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದನು. ಆಮೇಲೆ ತಾನು ಸರೋವರಕ್ಕಿಳಿದು, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ನೀರು ಕುಡಿದು ತಾವರೆ ನಾಳಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನೇ ಮಡಚಿ ತಲೆದಿಂಬಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಿಲಾತಲದ ಮೇಲೆ ಒರಗಿದನು.

ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ಹಾಗೆ ಶಿಲಾತಲದ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಸರ್ಗ ರಮಣೀಯತೆಗೆ ಮನಸೋತು, ಇಂದ್ರಾಯುಧವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ ಕುದುರೆ ಕಿವಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿ ಯಾವುದೋ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದು ಕುದುರೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆಗೇ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಲು, ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರವಾದ ವೀಣಾಧ್ವನಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿಬಂತು. ರಾಜಕುಮಾರನು ಮನುಷ್ಯಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದ ಈ ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ಎನ್ನುತ್ತ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಯಿಸಿದ. ಏನೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಆ ಇಂಪಾದ ಸ್ವರ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ, ಆ ಸರೋವರದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದನು. ಸರೋವರದ ಪಶ್ಚಿಮ ತೀರದಲ್ಲಿ ವನವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಭಗವಂತನಾದ ಶೂಲಪಾಣಿಯ ಒಂದು ಮಂದಿರವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜನಸಂಚಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಂದಿರದ ಒಳಗಿಂದ ವೀಣೆಯ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜಕುಮಾರನು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಭಕ್ತಿ ವಿನಮ್ರನಾಗಿ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ,

ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಿಕ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚರಾಚರ ಗುರುವಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಲಿಂಗದ ದಕ್ಷಿಣ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಧವಳಕಾಯಳಾದ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹದಿನೆಂಟರ ಹರೆಯದ, ಮುನಿವೇಷಧರಿಸಿ ಪಾಶುಪತವ್ರತ ಧಾರಿಣಿಯಾದ, ಪ್ರಶಾಂತಳಾದ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳು ವೀಣೆಬಾರಿಸಿ ಪರಶಿವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪರವಶನಾದನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಒರಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಯುವತಿಯ ವೀಣಾಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾನೂ ಭಕ್ತಿ ಪರವಶನಾದನು.

“ಇದೆಲ್ಲಾ ವಿಚಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ವಿಚಿತ್ರ! ನಾನು ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳನ್ನೋಡಿಸಿ, ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಈ ಸರೋವರದ ಬಳಿಗೆ, ಈ ಮಹಾ ಮಂದಿರದ ಬಳಿಗೆ ಬರುವುದೆಂದರೆ ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿಚಿತ್ರವೇ ಸರಿ. ಈ ದೇವಿಯು ಮಾನುಷಿಯಾಗಿರದೆ ದೇವಿಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮನೋಹರವಾದ ರೂಪಾಗಲಿ, ಇಷ್ಟು ಇಂಪಾದ ಸ್ವರವಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇವಳಿಗೇ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಕಿನ್ನರ ದಂಪತಿಗಳಂತೆ ಓಡಿ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ಇವಳಾರೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ, ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ಆ ಯುವತಿಯು ತನ್ನ ಹಾಡನ್ನೆಂದು ಮುಗಿಸುವಳೋ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಆಕೆ ಗೀತವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಮಹಾದೇವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಈಚೆ ನೋಡಿದಾಗ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವಳಾಗಿಯೇ, “ಅಪರಿಚಿತನಾದ ಅತಿಥಿಗೆ ಸ್ವಾಗತವು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬರೋಣಾಯಿತು? ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದು ಅತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ಅವಳ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ತಾನು ಅನುಗೃಹೀತನಾದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಸಿ, “ದೇವಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ” ಎಂದು ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಸರಿಯುವ ಶಿಷ್ಯನಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನು.

ತುಸುದೂರ ಮುಂದೆ ಹೋದಾಗ ಒಂದು ಮನೋಹರವಾದ ಗುಹೆ ಕಾಣಿಸಿಕ್ಕಿತು. ಗುಹೆಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನನ್ನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹೇಳಿ, ಆ ಯುವತಿ ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದೊನ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುತಂದು ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳ ಹೇಳಿದಳು; ಕುಡಿಯಲೂ ನೀರು ತಂದಿತ್ತಳು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು, “ದೇವಿ, ನನಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಆದರ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ, ಅವಳ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ ಆ ಯುವತಿ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿಗೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಆ ಮೇಲೆ ರಾಜಕುಮಾರನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದಳು. ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ತನ್ನ ದಿಗ್ವಿಜಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ, ತಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಪರಿಯನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮರಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೀಡಿನಿಂತಳು. ಆಗ ಆ ಮರಗಳಿಂದ ಹಣ್ಣುಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಉದುರಿ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಚಂದ್ರಾಪೀಡನಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ಕೆಲವನ್ನು ತನಗಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು, “ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಮುನಿಕನ್ಯೆಯೇ ಉದಾಹರಣೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮರದಿಂದ ಹಣ್ಣುಗಳು ತಾವಾಗಿ ಉದುರಿ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತುಂಬುವವೆ?” ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ ಮಂದಿರದ ಬಳಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಇಂದ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತಂದು ಗುಹೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ, ಅದರ ಮೈಯುಜ್ಜಿ ಹುಲ್ಲುಕೊಯಿದು ಹಾಕಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ನಡುನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಲಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು, ಆ ಕನ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನುತಂದು ತಿಳಿನೀರು ಕುಡಿದು ತಾನು ಮೊದಲು

ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಿಲಾತಳದ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಗಲೇ ಮುನಿಕನೈಯೂ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಫಲಾಹಾರವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿಬಂದು ಚಂದ್ರಾಪೀಡನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಶಿಲಾತಳದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು.

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಂದ ಆ ಮುನಿಕನೈಯ ಬಳಿಸಾರಿ, ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು, “ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಮಾನುಷ ಸುಲಭವಾದ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯನನಗುಂಟಾಗಿದೆ. ನೀನು ಯಾರು? ಈ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಮುನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಒಬ್ಬಳೇ ಇಲ್ಲಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹವಿರುವುದಾದರೆ ತಿಳಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಚಂದ್ರಾಪೀಡನ ಮಾತುಕೇಳಿ ಆ ಮುನಿಕನೈ ಮೌನವಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮುತ್ತುಗಳಂತಹ ಹನಿಗಳು ಉದುರ ತೊಡಗಿದುವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ತಾನೇಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದನೆಂದು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗ, ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಲಪಾತದಿಂದ ದೊನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದು “ದೇವಿ, ನನ್ನದು ತಪ್ಪಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅಳಬಾರದು. ಮೋರೆ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದು ವಿನಮ್ರನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಆಗಲಾ ಕನೈಯು ಅತ್ತು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಳಿನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು, “ರಾಜಕುಮಾರ! ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿನಗಾಗಬೇಕಾದುದೇನು? ನನ್ನಂತಹ ಹತಭಾಗ್ಯೆಯ, ಪತಿವಿರಹಕಾತರೆಯ ಕತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕು? ಆದರೆ, ನಿನಗೆ ಕುತೂಹಲವಿದ್ದರೆ, ಆ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಯಾದರೂ ನನ್ನ ಹೊತ್ತುಹೋಗಲಿ. ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು” ಎಂದು ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು

ಕನಸು

ಕನಸು ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಕತೆ. ಇದು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾದರೂ ನಿಜ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತವೆ.

ಮನುಕುಲದಲ್ಲಿ ಕನಸು ಕಾಣದವರಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮುದುಕರವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕನಸಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕನಸುಗಳು ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂಕೇತಗಳೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯದಿಂದ ಮೊದಲೊಂದು ವಿಜ್ಞಾನದವರೆಗೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನತನಕ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಂತೂ ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಲೂ ಇವೆ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ ಕನಸು ಕಾಣುವವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಾಗ್ಯವಂತನೇ ಸರಿ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಕೈಗೆಟುಕದ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಮನದಿಂಗಿತವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕನಸು ಮಿದುಳಿನ ಚಟುವಟಿಕೆ. ಮಿದುಳು ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಸಿ.ಸಿ.ಟಿ.ವಿ ಇದ್ದಂತೆ. ಮನುಷ್ಯ ಮಲಗಿದಾಗ ಅವು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಮನದ ಪರದೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ಅಥವಾ ಅನುಭವಿಸದೆ ಹಾಗೆ ಉಳಿದ ನೆನಪಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳು. ಅವು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸುಖನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬರುತ್ತವೆ. ಕನಸುಗಳಿಗೆ ನಿಜದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೆ. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಬರೆದಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಕನಸುಗಳು ಬರದಂತೆ ತಡೆಯಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಚ್ಚರವಾದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಕನಸು ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಕನಸುಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮುದವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಹಿ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಇದು

ಎಚ್ಚರವಾದ ನಂತರವೂ ಜ್ಞಾಪಕವಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಅರೆಬರೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿರುತ್ತವೆ.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕನಸುಗಳು ಬೀಳಲು ಎರಡು ಕಾರಣ

೧. ನಾವು ಯಾವ ವಿಚಾರದ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಚಿಂತೆ ಅಥವಾ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಯೋ ಆ ವಿಚಾರಗಳು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳದವರೆಗೆ ತಲುಪಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದು ಕನಸಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಕನಸು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯದ ಮುನ್ನೂಚನೆಯೂ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಬಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕನಸುಗಳು ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿಯೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರು,

“ಬೆಳಕಿಲ್ಲದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದು,

ಆದರೆ ಕನಸಿಲ್ಲದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಾಗದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ”.

ಈ ಆಶಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವಿಭಾಗದ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು.

* * *

ಸ್ವಪ್ನಸುಂದರಿ

-ಕೆ.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ

ಕೋಣ ಕನಸುಗಳಿಂದ ಧಳಧಳಪ ತಾರೆಯಲ
ಸ್ವಪ್ನಸುಂದರಿ ಜಗವನಾಳುತಿಹಳು;
ಇರುಳೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಡಲು ತುಂಬದ ಮೇಲೆ
ಚಂದಿರನ ಹರಿಗೋಲ ಮೀಣ ಬಹಳು.

ಪಾಳುದೇಗುಲದಲ್ಲ ಪವಡಿಸಿಹ ಭಿಕ್ಷುಕನ
ಕಣ್ಣ ಮುಂಗಡೆ ಹೊನ್ನ ಸುರಿದು ಬಹಳು;
ಚೆಲ್ಲ ಸೂಸುವ ಸಿರಿಯಲಳೆಯಾಣ್ಣ ಮಲಗಿರಲು
ನರ್ವದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕುಣಿದು ಬಹಳು.

ಆಗಲದಿನ್ನುಳ ನೆನೆದು ದುಃಖದಲ ಮೈಮರೆತ
ತರುಣನಿಗೆ ಹೊಮ್ಮುತ್ತನೊತ್ತಿ ಬಹಳು;
ತುಂಬುಬಸುರಿಯ ಮುಂದೆ ಹಾಲುಗಂದನ ತೂಗಿ
ಗಾರುಡಿಯ ಜೋಗುಳವ ಹಾಡಿ ಬಹಳು.

ರವಿ ಬಂದರೇಕಿಂತು ಓಡುವಳೊ ಚೆಲುವೆ, ಕಾಣೆ!
ಹಗಲನಲ ಮೌನದಲ ಮಲಗಿರುವುದವಳ ವೀಣೆ;
ಜಗದ ಜೀವನಯಂತ್ರ ನಡೆಯುತಿಹುದೆಂದಿನಂತೆ, -
ಅವಳಾಟಪಾಟಗಳು ಮಳೆಬಿಲ್ಲ ಬೇಟದಂತೆ.

ತಿರುಕನ ಕನಸು

-ಮುಪ್ಪಿನ ಷಡಕ್ಷರಿ

ತಿರುಕನೋರ್ವನೂರ ಮುಂದೆ
ಮುರುಕು ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ
ಒರಗಿರುತ್ತಲೊಂದು ಕನಸ ಕಂಡನೆಂತೆನೆ
ಪುರದ ರಾಜ ಸತ್ತನವಗೆ
ವರಕುಮಾರರಿಲ್ಲದಿರಲು,
ಕರಿಯ ಕೈಗೆ ಕುಸುಮಮಾಲೆಯಿತ್ತು ಪುರದೊಳು

ನಡೆದು ಯಾರ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ
ತೊಡರಿಸುವದೊ ಅವರ ಪಟ್ಟ
ಕೊಡೆಯರನ್ನು ಮಾಳ್ವೆವೆಂದು ಬಿಟ್ಟರಲ್ಲಯೆ
ಒಡನೆ ತನ್ನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ
ತಡರಿಸಲೆ ಕಂಡು ತಿರುಕ
ಪೊಡವಿಯಾಣ್ಣನಾದೆನೆಂದು ಹಿಗ್ಗುತಿದನು

ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನೃಪರು
ಕೊಟ್ಟರವಗೆ ಕನೈಯರನು
ನೆಟ್ಟನವನು ರಾಜ್ಯವಾಳ್ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೆ
ಭಟ್ಟನಿಗಳ ಕೂಡಿ ನಲ್ಲ
ನಿಷ್ಟಸುಖದೊಳರಲವಂಗೆ
ಹುಟ್ಟಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾದುವಾಗಲೇ

ಓಲಗದಅರುತ್ತ ತೊಡೆಯ
 ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳಾಡುತಿರಲು
 ಅಲೆಯಿಂದ ಚಾತುರಂಗ ಬಲವ ನೋಡುತ
 ಲೋಲನಾಗಿ ನುಡಿದನಿತು
 ಕೇಳು ಮಂತ್ರಿ, ಸುತರುಗಳಿಗೆ
 ಬಾಲೆಯರನು ನೋಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಲೆ

ನೋಡಿ ಬನ್ನಿರೆನಲು ಜೀಯ
 ನೋಡಿ ಬಂದೆವೆನಲು ಬೇಗ
 ಮಾಡು ಮದುವೆ ಮಂಟಪದೊಳು ಸಕಲ ಕಾರ್ಯವ
 ಗಾಢವಾಗೆ ಸಂಭ್ರಮಗಳು
 ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮದುವೆಗಳನು
 ಕೂಡಿದಿಹಳ ರಾಯರೆಲ್ಲ ಮೆಚ್ಚುವಂದದಿ

ಧನದ ಮದವು ರಾಜ್ಯಮದವು
 ತನುಜಮದವು ಯುವತಿಮದವು
 ಜನಿತಮಾಗಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗುತಿದನು
 ಅನಿತರೊಳಗೆ ನೃಪರ ದಂಡು
 ಮನೆಯ ಮುತ್ತಿದಂತೆಯಾಗೆ
 ಕನಸ ಕಾಣುತ್ತಿದು ಹೆದರಿ ಕಣ್ಣ ತೆರೆದನು.

* * *

ನೌಕಾಚಂದ್ರ

-ಪು.ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್

ಅಂದು ಕೃಷ್ಣದ್ವಾದಶಿ. ಇರುಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆಗ ತಾನೆ ನಾನು ಮನೋಹರವಾದ ಒಂದು ಉತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನನ್ನ ಕಿರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಅಂದೆ ತಲಪಿದ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಾಗದವೊಂದನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಸಾರಿ ಓದುತ್ತಾ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಲುಮೆಯ ಸಂದೇಶ, ಚಿರಕಾಲ ಅಗಲಿರುವುದರ ಯಾತನೆ, ಸಂದರ್ಶನೋತ್ಸುಕತೆ, ಒಂದು ಜೀವವು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದು ಬಂದು ಬೆರೆಯುವ ರೀತಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮನದಲ್ಲೇ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಪ್ರಣಯವೊಂದು ಅವೋಘವಾದ ಜೀವಶಕ್ತಿ, ಹಾಗೂ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಾಯೆಯೆಂದೆನಿಸಿತು. ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿವಿಧ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ! ಅದರ ಪ್ರವಾಹವು ಎಷ್ಟು ಚಿತ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ! ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲಾ ಈ ಹೊನಲಿನ ಪಾತ್ರದಂತೆ ತೋರಿತು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳಂತೆ-ಹಂಸಗಳಂತೆ-ಈ ಹೊನಲಿನಲ್ಲಿ ಚರಾಚರ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಜಿ ತೇಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರವಾಹದ ಮೇಲೆ ಮಾನವರ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಅತಿಲಘು ನೌಕೆಗಳು ತೇಲುತ್ತಿರುವುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಮಗುಚಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಕೆಲವು ಚಂಡಮಾರುತನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಒಡೆಯುವುವು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸುಳಿಗಳೊಳಗೆ ಗಿರನೆ ತಿರುಗಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವುವು. ಆದರೆ ಈ ವ್ಯಾಘಾತಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತೇಲುವ ಕ್ರೀಡಾ ನೌಕೆಗಳು ಅಲ್ಪವಾಗಿಲ್ಲ; ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ. ಈ ದೋಣಿಗಳು ಅಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಧುಮುಕಿ, ಕುಣಿದು, ನಲಿದು, ಪಾರಿವಾಳಗಳಂತೆ-ಅಲ್ಲ, ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ಸುಗಳಂತೆ... ಎಷ್ಟು ಸೋಜಿಗವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿವೆ! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಕುಳಿತಿರುವವರ ವಿನೋದಾನಂದಗಳನ್ನು ಏನು ಹೇಳಲಿ? ವಿಶ್ವವು ಇವರ ನಗೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಭಗ್ನ ನೌಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವವರ ಅರ್ತನಾದವು ಈ ನಗೆಯ ಸೆರಗನ್ನೂ ಸೋಕುವುದಿಲ್ಲವೇನೋ! ಈ ಆನಂದದ ಗಾನದ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಳುಗಿಹೋಗುವುದೇನೋ! ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೊರಗಡೆ ಎದುರು ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾಗಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿರುವ ಮಿಥುನ ರಾಶಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು, ನೀವೂ ಈ ಪ್ರಣಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ನಕ್ಕೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ಒಂದು ನೆರೆಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟಿರುವ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನಗೆ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಹರ್ಷವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ತೆರದ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ತಂದಿತು-ಈ ನೆಮ್ಮದಿ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು-ನಿದ್ರೆಯೊಂದು ಕನಸನ್ನು.

ಅದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕನಸು. ನನ್ನ ಜಾಗೃತ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕನಸಿಗಳಿದು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದವು.

ಚಂದ್ರನು ಮುತ್ತಿಡುತ್ತಿರುವ ಇರುಳು. ಎರಡು ದಡಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ನೆರೆಗೊಂಡ ವಿಶಾಲ ನದಿ. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅತಿಹಗುರವಾದ ಪ್ರಣಯ ನೌಕೆಗಳ ಯಾತ್ರೆ. ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತ ಮೊರೆತಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ, ನೆರೆಯ ಪೆರ್ಮೆಯನ್ನೂ ದರ್ಪವನ್ನೂ ಹೀಯಾಳಿಸುವಂತೆ, ಮದಗಜವನ್ನೇರಿ ಅದನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಕೆರಳಿಸಿ ಅದರ ಕೋಪಾಟೋಪಕ್ಕೆ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುವ ಚತುರ ಮಾವತಿಗನಂತೆ, ತೆರೆಗಳ ಮೇಲೇರಿ, ಹಾರಿ, ಧುಮುಕಿ, ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ವಿಚಿತ್ರಗತಿಯಿಂದ ಧಾವಿಸುವ ದೋಣಿಗಳು. ಆ ಪ್ರವಾಹದ ಗಂಭೀರನಾದವನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಗೊಂಡು, ಆ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ತುಂಬುವಂತೆ ಈ ದೋಣಿಗಳಿಂದೇಳುವ, ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಪ್ರಮೋದಾನಂದ ಗಾನ! ಈ ಗಾನದಂಚಿನಲ್ಲಿ, ಅಶುದ್ಧ ಸ್ವರದಂತೆ, ರಾಗದ ಸೊಗಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮಿಶ್ರಸ್ವರದಂತೆ, ಒಡೆದ ದೋಣಿಗಳಿಂದೆದ್ದು ಒಮ್ಮೆಗೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿಸುವ ಆಕ್ರಂದನ. ಒಂದು

ಗಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕನಸು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದು.

ಈಗೊಂದು ಪಟ್ಟಣ. ಅಲ್ಲಿ ತನುಮನಗಳನ್ನು-ಯಾಕೆ ಜೀವಿತ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅಭಿಲಾಷೆಗೆ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು, ಸಂಕೇತವನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪ್ರಣಯ ಮುಗ್ಧರ ಅಭಿಸಾರ ! ಆ ಮೇಲೆ ವಿರಹಿಗಳ ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ಪ್ರಣಯ ಚ್ಯುತರ ನಿರಾಶೆಯ ಬೇಗೆ. ಕುಲದಲ್ಲಿ ಕಳಂಕವು ಹರಡುವ ಜ್ವಾಲೆ, ಈ ಜ್ವಾಲೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ದಹಿಸಿಹೋಗುವ ಸೌಂದರ್ಯ, ಮಾಧುರ್ಯ, ಮೌಗ್ಧ್ಯ, ಒಳ್ಳೆಯತನ, ಕಳಂಕವೂ ಕೂಡ. ಇದಾದಮೇಲೆ ಒಂದು ಉದ್ಯಾನವನ. ಅಲ್ಲಿ ಚಿರಾಕಾಂಕ್ಷಿತ ಸುಖವೊಂದು ಕೈಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದನ್ನು ನಂಬಲಾರದೆ, ನಂಬದಿರಲಾರದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸಂದೇಹಗೊಂಡು, ಕಳವಳಗೊಂಡು, ಆಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರಮೋದವು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಲೆ ತಾವೇತಾವಾಗಿ, ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ, ನಿಯತಿಯ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೀರಿ, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ, ಆನಂದಜೀವಿಗಳಾಗುವ ಪ್ರೇಮೋನ್ಮತ್ತರ ವಿಹಾರ. ಈ ಆನಂದವೇ ನಿಜ, ಇದೇ ನಿಯತಿಯ ಸತ್ವ, ಇದೇ ಮುಕ್ತಿ, ಉಳಿದುವೆಲ್ಲಾ ಮಾಯೆ-ಅನೃತ... ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಕನಸು ಮಾಯವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದು.

ಕಾರಿರುಳು. ಅಪಾರವಾದ ಅಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸಾಗರ. ಅದರಲ್ಲಿ ತೆರೆಗಳೊಂದೂ ಎದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಾಗರವು ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಇದು ಭಯಜನಕವಾದ ಶಾಂತಿ. ಈ ಕಡಲಿನಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂಟಿ ದೋಣಿಯೊಂದು ತೇಲುತ್ತಿದೆ. ಚಲುವಾದ ಹಗುರವಾದ ಪುಟ್ಟಹೂದೋಣಿ. ಆ ಗಂಭೀರಸಾಗರದ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಈ ದೋಣಿಯು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿರುವುದು ನಿಯತಿಯ ಪರಿಹಾಸ್ಯದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಾಗರದ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬೀಳದೆ, ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಹುದುಗಿರುವಂತೆ, ಕಡಲೆಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೋ, ಆಮೇಲೆ ಅದರ ದೃಷ್ಟಿಗೆಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತೇನೋ, ಬಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅದರ ನಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಸಾಹಸಿಗರಾರು?

ಹೆಂಗಸು! ಹರೆಯದ ಹುಡುಗಿ, ಸುಂದರಿ, ಇದೇನು ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬಳು-ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಅತಿ ವಿಷಣ್ಣಳಾಗಿದಾಳೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿದೆ. ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆ ದೋಣಿಯಂತೆ ಪ್ರಣಯದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆಹಾ, ಕಡುಚೆಲುವೆ-ಕಡುಚೆಲುವೆ! ಪ್ರಿಯನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿ ಸಂಕೇತದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆನು? ಆಮೇಲೆ, ಈಗ ನಿಷ್ಕರ ಬಂಧುಗಳ ಬಳಿಗೆ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೋ? ಇಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾದ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ, ಅಪಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಮೌನದಲ್ಲಿ, ಅಮಾನುಷವಾದ ಒಂಟಿತನದಲ್ಲಿ, ಶೋಕಪಾತ್ರೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಲಘುತಮವಾದ ಆ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಈ ತಿರಸ್ಕೃತೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ? ಯಾವ ಗತಿಗೆ?

ನಾನು ತೀರ ಭಯಗೊಂಡೆ, ತೀರ ಕುತೂಹಲಗೊಂಡೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕನಸು ಹರಿಯಿತು. ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟೆ; ಆದರೆ ಕನಸಿನ ಪ್ರಭಾವವಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪಾರ್ಥಿವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ಕನಸು ಕರಗಿಹೋಗಿ ನಾನು ನನ್ನ ಕಿರುಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗಿದೇನೆಂಬ ಅರಿವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಹೊರಗಡೆ ನೋಡಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕತ್ತಲು, ರಾತ್ರಿಯ ಮೂರು ಜಾವಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಳೆದಿದ್ದವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಮುಹೂರ್ತವು ಆಗ ತಾನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಮುಹೂರ್ತವು ಎಷ್ಟು ನೀರವವಾದ ಕಾಲ! ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಕೂಡ ಅಲುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕನವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಶಾಚರ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಸಹ ವೌನವೊಂದು ಬಿಗಿದಿರುತ್ತದೆ. ತರುಲತಾಗುಲ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧವಾದಂತೆ ನೀರವವಾಗುತ್ತವೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಢವಾದ ಮೌನ, ಅಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ಮೌನ. ರೋಗಿಗಳ ನರಳಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ನಾಯಿಗಳ ಬೊಗಳುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಈ ಮೌನಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಿತ್ರ ನೀರವತೆಯು ಸೃಷ್ಟಿ

ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವುದರ ಪರಿಣಾಮವಲ್ಲ, ವಿಶ್ವಜೈತನ್ಯವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ವೇದನೆಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರವಭಾವ.

ಈ ಮೌನವು ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನದುಮಿತು. ಕಾತರಗೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿರುವ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಹಿತ್ತಲ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೂ ಉತ್ತುಕತೆಯಿಂದ ನೋಡಿದೆ. ಈ ಅಚರ ಪ್ರಪಂಚವು ತನ್ನ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಕೊಂಡು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಆವಿರ್ಭವವನ್ನು ಉಸಿರು ಹಿಡಿದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಮೇಲೆ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲ ನಕ್ಷತ್ರ ರಾಶಿಗಳು ಮಿನುಗದೆ, ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಕ್ಕದೆ, ಏಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೌತುಕವೊಂದನ್ನು ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿದುವು. ಈ ಕಡೆ ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ಕೊಂಬಿನ ಚಂದ್ರನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಮಲ್ಲನನಾಗಿ, ವಿವರ್ಣನಾಗಿ, ವಿಷಣ್ಣನಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಹ್ಲ, ಚಂದ್ರನೆಂದೆನೆ? ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಇದು ಚಂದ್ರನಲ್ಲ. ಆ ತಿರಸ್ಕೃತ ಪ್ರಣಯಿನಿಯ ದೋಣಿಯಿರಬಹುದು. ಆ ಪ್ರೇಮದಗ್ಧಗಳನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಷಾದಾಂತಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ನೌಕೆ! ನನ್ನ ಕನಸಿನ ನನಸು! ಹೌದು ಅದೇ ಸಾಗರ, ಪ್ರಶಾಂತ ಧೀರ ಭೀಮ ಸಾಗರ! ಅದೇ ಮೌನ ಅಕ್ಷುಬ್ಧ ಸ್ನಿಗ್ಧಮೌನ. ಅದೇ ದೋಣಿ, ಅತಿ ಸುಂದರವಾದ, ಲಘುತಮವಾದ ಒಂಟಿ ದೋಣಿ! ಅದೋ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಆ ಅಪ್ಸರ ಕನ್ಯೆಯ ಅಂಗರೇಖೆಯು ಹೇಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ! ಈ ಹತಭಾಗ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಈ ಶೋಕಪಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ? ಯಾವ ಗತಿಗೆ?

ನಾನು ವಿಷಾದ ಕುತೂಹಲಗಳಿಂದ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆ ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟು ಬೆರಗು ಬಡಿದವನಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ.

ನಾನು ಹೀಗೆ ನಿಂತಿರುವಾಗಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಮುಹೂರ್ತವು ಕಳೆಯಿತು. ಉಷಃ ಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ಧ್ವನಿ ಸಂಕುಲದಿಂದ ಮೌನವು ಬಿರಿಯಿತು. ಮೂಡಲು ಬಿಳುಪೇರಿತು. ಜೀವಕ್ಕೆ ನಿಶೆಯ ಸೆರೆಯು ಸಡಿಲಿತು. ಬೂದು ಬೆಳಕೊಂದು ಕತ್ತಲನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಗೆ ತರುಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಈ ಅನಾಹುತದ ಕೊನೆಯನ್ನು

ನೋಡಲಾರದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಮ್ಲಾನವಾಗಿ, ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಮರೆಗೊಂಡವು. ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಒಂಟಿ ದೋಣಿ!

ಈಗ ಅದೋ, ಕರೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುವ ನೆರಳುಗಳೇನು? ಯಾರವು? ಅಲ್ಲೇನು ಸನ್ನಾಹ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ? ಆಮೇಲೆ ಆ ದೋಣಿ?

ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮುಂದುವರಿದು ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆಗೂ ಮ್ಲಾನತರವಾಗಿ, ವಿವರ್ಣವಾಗಿ, ಮಹಾಸಾಗರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತದೆ! ಆ ಕರೆಯನ್ನು ಅದು ಮುಟ್ಟಲೇಬೇಕು.

* * *

ಉಷಸ್ಸು ರಾಗರಹಿತವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಸಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಮೂಡಲಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಬಲಗೊಂಡಿತು. ಈಗ ಕರೆಗೂ ದೋಣಿಗೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾರು ದೂರ ಮಾತ್ರ-ಕೆಲವು ಗಳಿಗೆಗಳ ಅಂತರ. ಅದು ಹೇಗೆ ಬಿಳಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ !

ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ಚಕ್ರವಾಳದಂಚಿನಲ್ಲಿ ಜಡವಾಗಿ, ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿ ಒದೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಣಿಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ಚಂಡಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ದೋಣಿಯೋ?

ಹಾ-ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ, ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ - ಅದು ಹೇಗೆ ಕರಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು ! ಕರೆಗೆ ತಲುಪಿತೇನು? ಅಥವಾ ಅರೆಗೆ ಬಡಿದು ಮುಳುಗಿಹೋಯಿತೋ?...

ನಾನು ಅವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿದೆ.

* * *

ಓದು ಪಠ್ಯ

ನಮಗೆ ಬೇಕು ಒಬ್ಬ ಅನುಕರಣೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿ

-ಅಬ್ದುಲ್ ಕಲಾಂ

ನಾವು ಯಾರಂತೆ ಆಗಬೇಕು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೋ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತೇವೆ. ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲು 'ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ನಮ್ಮಿಂದ ಖಂಡಿತ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಆದರೆ, ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ, ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

-ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಯಾಕೆ ಭೇಟಿಯಾಗಬೇಕು? ಅವರ ಜತೆಗೇ ಯಾಕೆ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಬೇಕು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ನಾನು ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನವನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಅಂದಿನ ದಿನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ.

ರಾಮೇಶ್ವರವೆಂಬ ಪುಟ್ಟ ದ್ವೀಪದಿಂದ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಕ್ರಮಿಸಿಬಂದಿರುವೆ ನಾನು! ಎಂಥ ಅದ್ಭುತ ಪಯಣವದು! ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುತ್ತದೆ! ನಂಬಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ!

ಇದೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ನಾನು ಇಷ್ಟು ಉತ್ತುಂಗಕ್ಕೇರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಾದರೂ ಯಾವುದು? ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮವೇ? ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯೇ?... ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದರೆ ಸ್ವಯಂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ. ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೊಡುಗೆ ಏನು, ಅದರ ಮೌಲ್ಯವೆಷ್ಟು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನನಗೆ ನಾನೇ ಸದಾ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಬೆಲೆ, ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನನಗೆ ನಾನೇ ಅಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ, ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದುದಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಾವು ತಕ್ಕವರು, ಆ ದೇವರು ನೀಡುವ ಕೊಡುಗೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನಾವು ಅರ್ಹರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಅರಿತಿರಬೇಕು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯಲು ಸದಾ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರಬೇಕು.

‘ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ಭಾರತ’ದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅರ್ಹತೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಯುವಜನರು ಮನಗಾಣಬೇಕು. ಅಂಥ ಅರಿವು, ಅಂಥ ನಂಬಿಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರದೇಹೋದರೆ ಒಬ್ಬ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ನಾಗರಿಕನಾಗಲು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯ?

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತು, ಸಮೃದ್ಧಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಸಂಪತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ನಿಗೂಢವಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ! ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ (ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಜಿ-೮ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ) ಅನೇಕ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು: ಒಂದು ಕನಸಿತ್ತು. ಒಂದು ಬಲಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಸಮೃದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ತಾವು ಉತ್ತಮವಾದ ಬದುಕು ನಡೆಸಬೇಕು ಎಂಬ ಬಲವಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಇದು ಖಂಡಿತ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯ. ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಅಂಥ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ!

ಐಹಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ದೂರವಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದೋ ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಯಸುವುದು ತಪ್ಪು ಎಂದೋ ನಾನು ಖಂಡಿತ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನಾನು ಇದ್ದುದರಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತಿಪಡುವ ಬದುಕನ್ನು ಬಯಸುವವನು. ಆದರೂ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಿರಿವಂತಿಕೆ ಎಂಬುದು

ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತದೆ. ಈ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಕೂಡ ಸಮೃದ್ಧಿಯೇ ಬೇಕು! ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿ ನೋಡಿ. ಸಾಲದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಹೂದೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ. ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಹೂಗಳು ಅರಳಿ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ! ಆಗಸವನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆ ಎಂಬುದಿದೆಯೇ? ನಮ್ಮ ಊಹೆಗೂ ನಿಲುಕದ್ದು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ!

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವುದೆಲ್ಲವೂ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂರ್ತರೂಪ. ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ನಾವು ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮಚೈತನ್ಯದ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ತುಣುಕು ಅಷ್ಟೆ. ಆತ್ಮ ಇಲ್ಲವೇ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಭೌತ ವಸ್ತು-ಇವೆರಡೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅಂಗಗಳು, ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಅಂಗಗಳು. ಇವೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಯಾವಾಗ ಮನಗಾಣಲಾರಂಭಿಸುತ್ತೇವೋ ಆಗ, ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುವುದು ನಾಚಿಕೆಗೇಡು, ಧರ್ಮವಿರೋಧಿ, ಎನ್ನುವುದು ತಪ್ಪು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಾವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದನ್ನೇ ನಂಬುತ್ತೇವೆ! ವಿರಕ್ತ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ತಪಸ್ವಿಯಂತೆ ಬಾಳುವುದರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಇಲ್ಲ. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಇಂಥ ಬದುಕನ್ನೇ ಬಾಳಿದವರು. ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಂತೆ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಇದು ಆಯ್ಕೆಗೆ ಬಿಟ್ಟ ವಿಚಾರ. ನಿಮ್ಮೊಳಗಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೋ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನೀವು ಅಂಥ ಜೀವನಶೈಲಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೀರಿ ಅಷ್ಟೆ.

ಆದರೆ, ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ವಾಡುವ ದೇಹ ದಂಡನೆಯಾಗಲೀ, ಬಲವಂತದ ವಿರಕ್ತ ಬದುಕಾಗಲೀ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಅಂಥ ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಯುವಜನರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವೆನ್ನಬಹುದು. ಅವರ ಕನಸುಗಳು ಏನಿವೆಯೋ ಅವನ್ನು ನಾನೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ನನ್ನ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಬದುಕು, ಒಂದು ಸಂಪದ್ಭರಿತ ಬದುಕು, ಎಲ್ಲ ಸೌಕರ್ಯ-ಸುಖ ಸಂತೋಷದ ಬದುಕನ್ನು ಬಾಳುವ ಕನಸು ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಇಲ್ಲ, ಅಂಥ ಸುವರ್ಣ ಯುಗಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಬೇಕು.

ನೀವು ಏನೇ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಹೃದಯದಿಂದ ಬರಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಚೈತನ್ಯ, ನಿಮ್ಮ ಹುಮ್ಮಸ್ಸನ್ನು ನೀವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯವನ್ನು ತೆರೆದಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹರಡಬಲ್ಲರಿ, ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹರಡಬಲ್ಲರಿ.

ಇಂಥ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು-ಯುವಜನರ ಜತೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ.

ನಾನು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿದ್ದು ತ್ರಿಪುರಾದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ. ಸುಮಾರು ೫೦೦ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಭಾರತವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು ಹೇಗೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾದ ದಿಕ್ಕೂಚಿ ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಬಳಿಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ತೂರಿಬಂದವು. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡರ ಬಗ್ಗೆ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲೇಬೇಕು.

ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಂದರೆ, “ನಮಗೊಬ್ಬ ಅನುಕರಣೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿ (Role model) ಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹುಡುಕೋಣ, ಹೇಗೆ ಹುಡುಕೋಣ?”

ನಮಗೆ ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ, ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ, ನಾವು 'ರೋಲ್ ಮಾಡೆಲ್'ಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ; ಅವರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ, "ನೀವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸುಮಾರು ೧೫ರ ವಯಸ್ಸಿನ ವರೆಗೆ ನೀವು ಅನುಸರಿಸಬಹುದಾದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೋಲ್ ಮಾಡೆಲ್ ಎಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪ, ನಿಮ್ಮ ಅಮ್ಮ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟ್ರು."

ನನ್ನ ಪ್ರಕಾರ, ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬಲ್ಲವರೆಂದರೆ ಅವರೇ.

ನೆರೆದಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃಂದ ಮತ್ತು ಪೋಷಕರತ್ತ ನೋಡುತ್ತಾ, ಅವರು ಹೊಂದಿರುವ ಮಹತ್ತರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದೆ ನಾನು. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಅಪ್ಪ, ಅಮ್ಮ ಮತ್ತು ಗುರುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ನನ್ನದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ನಾನು ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಐದು ಬಾರಿ ನಮಾಜ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹಣಕಾಸಿನ ಮುಗ್ಗಟ್ಟು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಬಡಬಗ್ಗಿಗೆ ಕೈಯಾರೆ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ಎಷ್ಟೇ ಹಣಕಾಸು ತೊಂದರೆಯಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬದಿಗೊತ್ತಿ ನನ್ನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಮನವೊಲಿಸಿದವರು ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಶಿವಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಅಯ್ಯರ್.

ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯವಂತರನ್ನಾಗಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮಿಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವುದು ಹೆತ್ತವರ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಅಪ್ಪ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಅಮ್ಮ ಕೂಡ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇದು ಅತ್ಯಂತ

ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚಾರ. ಹಾಗೆಯೇ, ಮಗುವಿನ ಕಲಿಕೆ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕಿಂಡಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಕನು ಕೂಡ ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರ ಬಹಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ನಿಜವಾದ ರೋಲ್ ಮಾಡೆಲ್-ಅನುಕರಣೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂದರೆ ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮ-ಶಿಕ್ಷಕ ಎಂಬ ಈ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೇ.

ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭವ್ಯ ಬದುಕನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ತ್ಯಾಗ, ನಿಷ್ಠೆ, ಅರ್ಪಣಾ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ತೋರಿದ್ದೇ ಆದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ನವಚೈತನ್ಯ, ಹೊಸ ಬದುಕು ದೊರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತಿದೆ: Behind the parents stands the school, and behind the teacher the home. ಹೆತ್ತವರಿಂದಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಶಿಕ್ಷಕನಿಂದಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಮನೆ ಮತ್ತು ಶಾಲೆ ಮಧ್ಯೆ, ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಧ್ಯೆ ಅಂಥ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಖಂಡಿತಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಪಾರಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಾರದು. ಬದಲಾಗಿ, ದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬೇಕು. ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಣವು ನಮ್ಮ ಯುವಜನರಲ್ಲಿ ಘನತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲದು. ಇಂಥ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆಸಲು ಖಂಡಿತ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ನಾವೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ.

ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನೀಡಿದ ಸಂದೇಶವು ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಲುಪಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನನ್ನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಕ್ಕಳು ತುಂಬಾ ಮುಷಿಪಟ್ಟದ್ದಂತೂ ನಿಜ.

ಅದೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬಾಲಕಿ ತುಂಬ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು, “ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ, ಪತ್ರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಆತಂಕವಾದಿಗಳದೇ

(ಭಯೋತ್ಪಾದಕರು) ಸುದ್ದಿ. ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮ ಕೂಡ ಅವರ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಈ ಆತಂಕವಾದಿಗಳೆಂದರೆ ಯಾರು? ಅವರೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ದೇಶದವರೇನಾ?”

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನಗೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಮುಜುಗರ ತಂದಿತು. ನನಗೂ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಆತಂಕವಾದಿಗಳು ನಮ್ಮದೇ ದೇಶದ ಜನರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾವೇ ಅವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಈ ಜನರನ್ನು ದೂರ ಇರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರು ಆತಂಕವಾದಿಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತರಾಗಲು ಕಾರಣರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲ ಆತಂಕವಾದಿಗಳು ಮತಾಂಧರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಅಂದರೆ, ಮತಾಂಧತೆ ಕೂಡ ಆತಂಕವಾದಿಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದುಂಟು.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶತ್ರು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಇಂಥ ಆತಂಕವಾದಿಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ, ನೆರವು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಭಯೋತ್ಪಾದಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ.

ಈಗ ಈ ಹುಡುಗಿಗೆ ಏನೆಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿ? ನಾನು ಸಭಿಕರತ್ತ ನೋಡಿದೆ, ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗಣ್ಯರತ್ತ ನೋಡಿದೆ, ಶಿಕ್ಷಕ ಸಮೂಹದತ್ತ ನೋಡಿದೆ, ಆಗಸದತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿದೆ.

ಕೊಂಚ ಯೋಚಿಸಿ ನಂತರ ಹೇಳಿದೆ, “ಮಕ್ಕಳೇ, ನನಗೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಾದ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ದೈವಸಂಭೂತ ರಾಮ ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸ ದೊರೆ ರಾವಣನ ಮಧ್ಯೆ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಸುದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೂ ರಾಮನು ಜಯ ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮ, ದುಷ್ಟರು-ಶಿಷ್ಟರ ನಡುವಣ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧಗಳು ಹಲವು ಬಗೆಯವು. ಆದರೆ, ಕೊನೆಗೂ ಗೆಲ್ಲುವುದು ಶಾಂತಿ ಮಾತ್ರ. ಪುರಾಣ ಕಾಲ ಬಿಡಿ, ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಕೂಡ ನಾವು ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕುಗಳ ನಡುವಣ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧ. ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕು, ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮ ಜೊತೆಜೊತೆಗೇ ಇರುತ್ತವೆ. ದುಷ್ಟರು ಶಿಷ್ಟರು ಜೊತೆಜೊತೆಗೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವರು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಆ ಸಹಾಯದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೆ! ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಕೆಡುಕನ್ನು ಹೇಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು- ಅದು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉನ್ನತಿಯ ಮೂಲಕ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ. ಮಾನವನ ಇತಿಹಾಸದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಡುತ್ತಾ ಬಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದು.”

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತಮಿಳುನಾಡಿನ ದಿಂಡಿಗಲ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಸೈಂಟ್ ಮೇರೀಸ್ ಸ್ಕೂಲ್‌ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೆ. ಆ ಶಾಲೆಯ ೭೫ನೇ ವರ್ಷಾಚರಣೆಯ ಸಂಭ್ರಮದ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿತ್ತು ಅದು. ಭಾರೀ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ನನ್ನೊಡನೆ ಮುಖತಃ ಮಾತನಾಡಲು, ಯಾವ್ಯಾವುದೋ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಲು ಮಕ್ಕಳ ದೊಡ್ಡ ದಂಡೇ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಂತೂ ನನ್ನಿಂದ ಉತ್ತರ ಪಡೆಯಲು ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಆತುರದಿಂದಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬ ಕೇಳಿದ- “ನಿಮ್ಮ ಅಗ್ನಿ ಸಿರಗುಗಳ್ (Wings of Fireನ ತಮಿಳು ಆವೃತ್ತಿ) ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿರುವೆ. ನೀವು ಸದಾ ಕನಸು ಕಾಣಿರಿ, ಕನಸು ಕಾಣಿರಿ ಎನ್ನುತ್ತಿರುತ್ತೀರಿ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಕನಸು ಯಾಕಾದರೂ ಕಾಣಬೇಕು?”

‘Dream, dream, dream, Dream transforms into thoughts. Thoughts result in actions’ ಈ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪಠಿಸುವಂತೆ ನನ್ನ ಸುತ್ತ ನೆರೆದಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. ಆನಂತರ ನುಡಿದೆ, ‘ಸ್ನೇಹಿತರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕನಸುಗಳೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಲಾರವು. ಆಲೋಚನೆಗಳೇ ಹುಟ್ಟದಿದ್ದರೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಹಾಗಾಗಿ, ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು

ಕನಸು ಕಾಣುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು; ಕನಸು ಕಾಣುವುದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಯಶಸ್ಸೆಂಬುದು ಸದಾ ಕನಸುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದಷ್ಟು ಹಿನ್ನಡೆ, ಒಂದಷ್ಟು ವಿಳಂಬವಾದರೂ ಕೂಡ ಕನಸು ಕಂಡವರಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ನಿಶ್ಚಿತ.”

* * *

ಕಾಯಕ

ಆಶಯ :

ಕಾಯಕ ಅಂದರೆ ವೃತ್ತಿ ಕೆಲಸ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಉಪಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಲ್ಲ ಬಂದು ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಬದುಕು

ಮುನ್ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಕಾಯಕ ಇರಲೇಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಸದಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವುಂಟು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಮಾಡುವ ಕಾಯಕ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರು “ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜನಪರರು ಕಾಯಕವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ತಮ್ಮ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು

ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾದ ಇನ್ನೊಂದು ನೀತಿ ಬೋಧನೆಯೇ ‘ಕಾಯಕ’. ಈ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥದಂತೆ ‘ಕಾಯಕ’ವು ಕಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರವಾಗಿರಬಹುದು. ಅದು ದೈಹಿಕ ಕ್ರಮ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಯಾವುದಾದರೂ ವೃತ್ತಿ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರರು ಕಾಯಕ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಆಯ್ಕೆಯ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೆಂದು ಹೊರೆಯಾಗಬಾರದು. ‘ಕಾಯಕವೊಂದನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅರ್ಪಿಸಿದುದನ್ನು ಅದೆಷ್ಟೇ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿರಲಿ ದೇವರಲ್ಲಿ

ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ??? ಚಂದಯ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ದುಡಿಯುವುದೇ ಕಾಯಕ.

ಕಾಯಕವೆಂಬುದು ಅವನ ಧರ್ಮವರ್ತನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಬೇಕು. 'ಮಾಡುವ ಮಾಟದಿಂದಲೇ ಬೇರೊಂದನರಿಯಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ' ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿಯೂ

ಇನ್ನೊಂದು ವೃತ್ತಿಗಿಂತ ಉಚ್ಚ ಅಥವಾ ನೀಚವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಕಾಯಕಕ್ಕಿದೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ವೃತ್ತಿಗಳೂ ಗೌರವಾರ್ಹರು. ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರ ಹೆಸರಿನ ಜೊತೆ ಅವರ ಕಾಯಕದ ಹೆಸರು ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ, ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ, ??? ಸಂತವೈ, ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರ ಹೆಸರಿನ ಜೊತೆ ಅವರ ವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕಾಯಕವನ್ನು ಬಹು ಗೌರವದಿಂದಲೂ ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಸಾಧನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ವಚನಕಾರರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಜೀವನೋಪಾಯದ ಜೊತೆ ದಾಸೋಹಕ್ಕೂ ಕಾಯಕ ಅವಶ್ಯಕ. ಹಿರಿಯರು ಮಾಡಿಟ್ಟ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಆಸೆ ಪಡದೆ ಸ್ವತಃ ದುಡಿದು ಬಂದ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ದಾನ - ಧರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಾಯಕ ಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಪಡೆಯುವುದೂ ಮಹಾಪಾಪ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಗುರುವಾದರೂ ಕಾಯಕದಿಂದಲೇ ಜೀವನಕ್ಕೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಕಾಯಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಕಾಯಕ ಎಂಬುದು ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನು

ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ದಿಢೀರ್ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಅನಾಚಾರಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ಸಂಕುಚಿತ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಂಬಳ ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನಿಷ್ಠ ಎಂಬ ವೃತ್ತಿ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತುಂಬಿ ನರ್ಭಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಾಗ್ಗೂಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬೇಕಾದ

ಮನೋಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪನೆ. ಅದರ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ಸಹಾಯಭೂತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸಮಾಜ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಘಟನೆ ಎನ್ನಬೇಕು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಕಾಯಕ' ಎಂಬ ಮಾತು ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ - ಇದು ಶರಣರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರ

ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಹತ್ತರ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

* * *

ಕೀರ್ತನೆಗಳು : ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯ

-ಪುರಂದರದಾಸರು

ಉದರವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ
ಪದುಮನಾಭನಲ ಲೇಶ ಭಕುತಿಯಿಲ್ಲ ॥

ಉದಯಕಾಲದಲೆದ್ದು ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ
ನದಿಯೊಳು ಮಿಂದೆವೆಂದು ಹೇಳುತಲ
ಮದ ಮತ್ತರ ಮೋಹ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
ಬದಿಯಲದ್ದವರಿಗಾಶ್ಚರ್ಯತೋರುವುದು ॥

ಕಂಚುಗಾರರಾ ಅಂಗಡಿಯಂದದಿ
ಕಂಚು ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯ ನೆರಹಿ
ಮಿಂಚಲೆನುತೆ ಬಹು ಜೋತಿಗಳನೆ ಹೆಜ್ಜಿ
ವಂಚನೆಯಲ ಘನಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ॥

ಕರದೊಳು ಜಪಮಣಿ ಬಾಯೊಳು ಮಂತ್ರವು
ಅರಿವೆಯ ಮುಸುಕನು ಮೋರೆಗೆ ಹಾಕಿ
ಪರಸತಿ ಪರಧನಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತೆ
ಪರಮವೈರಾಗ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು ॥

ಬೂಟಕತನದಲ ಬಹಳ ಬಕುತಿಮಾಡಿ
ನೋಟಕೆ ಇವನಿಗೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲೆನಿಸಿ
ನಾಟಕ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಬಯಲ ಡಂಬವ ತೋರೆ
ಊಟದ ಮಾರ್ಗದ ಜ್ಞಾನವಿದಲ್ಲದೆ ॥

ನಾನು ಎಂಬುದ ಬಿಟ್ಟು ಜ್ಞಾನಿಗಳೊಡಗೂಡಿ
 ಏನೆಲ್ಲಕೆ ದೇವಪ್ರೇರಣೆಯೆಂದು
 ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಮೌನದಿ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನ
 ಕಾಣದೆ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವು ||

* * *

ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು

—ಕನಕದಾಸರು

ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ - ಗೇಣು
ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ತುತ್ತು ಹಿಟ್ಟಿಗಾಗಿ ||ಪ||

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪಂಚಾಂಗ ಓದಿಕೊಂಡು ಪರರಿಗೆ
ಬೋಧನೆಯ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ||

ಚಂಡಭಟರಾಗಿ ನಡೆದು ಕತ್ತಿ ಡಾಲು ಕೈಲ ಹಿಡಿದು
ಖಂಡ ತುಂಡ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ||

ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನೆ ಹೂಡಿ ವ್ಯಂಗ್ಯಮಾತುಗಳಾಡಿ
ಭಂಗ ಬದ್ದು ಗಳಿಸುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ

ಕುಂಟೆ ತುದಿಗೆ ಕೊರಡು ಹಾಕಿ ಹೆಂಟೆ ಮಣ್ಣು ಸಮಮಾಡಿ
ಕೆಂಟೆ ಹೊಡೆದು ಬೆಳಸುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ||

ಬೆಲ್ಲದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ ಎಲ್ಲರನು ಮರುಳುಮಾಡಿ
ಸುಳ್ಳು ಬೊಗಳ ತಿಂಬುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ||

ಕೊಟ್ಟಣನ ಕುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು
ಕಷ್ಟಮಾಡಿ ತಿಂಬುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ||

ತಾಳ ದಂಡಿಗೆ ಶ್ರುತಿ ಮೆಲ್ಲ ತಂಬೂರಿಗೊಂಡು
ಸೂಳೆಯಂತೆ ಕುಣುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ||

ಸನ್ಯಾಸಿ ಜಂಗಮ ಜೋಣಾ ಜಟ್ಟಿ ಮೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೇಷಗಳೆಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ||

ಹಳ್ಳದಲ್ಲ ಕೂತುಕೊಂಡು ಕಲ್ಲು ದೊಣ್ಣೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ॥

ಉನ್ನತ ನೆಲೆಯಾದಿ ಕೆಲವನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು
ಮನಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಆನಂದಕಾಗಿ॥

* * *

ಬಾ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸು

-ಆನಂದತೀರ್ಥ ಪ್ಯಾಟಿ

ಕಗ್ಗತ್ತಲನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಬಸ್ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು ಒಡಿತಾದ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಬರೀ ನೂರೈವತ್ತು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದ ಊರು. ಥೇಟ್ ಕೊಳಚೆಗುಂಡಿಯಂತಿದ್ದ ಭುವನೇಶ್ವರ ಬಸ್ ನಲ್ಲಾಣದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಬಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ, 'ಕೊಹಾಂ?' ಎಂಬ ಕಂಡಕ್ಟರ್ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ 'ಸಂಭವ ಆಶ್ರಮ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಟಿಕೆಟ್ ಪಡೆದಿದ್ದೆವು. ಐದು ತಾಸು ಪಯಣಿಸಿದರೂ ಸ್ಥಳ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಡ್ರೈವರ್ ಕಂಡಕ್ಟರ್ ಬಳಿ ಹತ್ತಾರು ಸಲ ಕೇಳಿದರೂ 'ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ....ಇರಿ' ಎಂಬರ್ಥದ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಡುರಾತ್ರಿ ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಡ್ರೈವರ್ ದಿಢೀರ್ ಬ್ರೇಕ್ ಹಾಕಿದಾಗ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಟಾರ್ಜ್ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಸ್‌ನೊಳಗೆ ಎರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ...?' ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಲಗೇಜ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಧಡಬಡ ಇಳಿದೆವು. ಬಸ್ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ತಕ್ಷಣ ಮತ್ತೆ ಕಗ್ಗತ್ತಲು. ಟಾರ್ಜ್‌ನ ಕ್ಷೀಣ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟಾಗ, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ ಕಾಡು. 'ಎಂಥ ಕಡೆ ಬಂದ್ ಇದ್ದಾರಲ್ಲ ಮಾರಾಯ!' ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರ ಹೊರಟಿತು. ಮೂರ್ನಾಲ್ಕು ತಾಸು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿ ಎದ್ದಾಗ ಕೇಳಿಸಿದ್ದು ನವಿಲು, ಮಂಗಗಳ ಕೂಗು. ಕೊಠಡಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಹತ್ತಾರು ಜಿಂಕೆಗಳು ಓಡಿಹೋದ ಸದ್ದು. ನಾನಾ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲರವ 'ಹ್ವಾ ಒಳ್ಳೇ ಜಾಗ! ಎಂಬ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಎಲ್ಲರದ್ದೂ. 'ಅರ್ಧ ಒಂದು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಹುಲ್ಲು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೇನೂ ಬೆಳೆಯದ ಈ ಜಾಗ ಇಂದು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದೆ' ಎಂಬ ದನಿ ಕೇಳಿ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದಾಗ, ಸಬರಮತಿ ಮುಗುಳ್ಳುಗುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಹಿರಿಯ ಐಎಎಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರ ಮಗಳು ಒಡಿತಾದ ಮೂಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದವರ ಜತೆ

ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಿತ್ರ ಜಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದ್ ಹೇಳಿದಾಗ ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮೂಡಿದ್ದವು. ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ಬೀಜ ಸಂರಕ್ಷಕರ ಮೇಳ'ಕ್ಕೆ ತನ್ನೂರಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಭತ್ತದ ತೆನೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದಿದ್ದ ಸಬರಮತಿ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಹೇಳದೇ, 'ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ನಂತರ ಭುವನೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ಭತ್ತ ಉಳಿಸಿ ಅಂದೋಲನ'ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಒಡಿಶಾದ ಮೂಲ ತಳಿಗಳ ಅವನತಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರದ ಕಣ್ಮರೆ ಕುರಿತು ಅವರು ಕಳವಳದಿಂದಲೇ ಮಾತಾಡಿದ್ದರು. 'ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ರೈತ ಒಂದೊಂದು ತಳಿ ದತ್ತು ಪಡೆದು, ಪೋಷಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಸಾವಿರಾರು ತಳಿಗಳು ರೈತರ ಹೊಲದಲ್ಲೇ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುತ್ತವಲ್ಲ?' ಎಂದಿದ್ದರು. ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಅಂಥ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೇ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ರೋಹಿಬಂಕಾ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದಾಗ ಕಂಡಿದ್ದು ಸುತ್ತ ಕುರುಚಲು ಕಾಡು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗಳು, ಉನ್ನತ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಇಂಥ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವರೊಂದಿಗೇ ಇದ್ದು, ಪರಿವರ್ತನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು ಸುಲಭವೇನೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲ?

ಇದು ಅಸಂಭವ...

ರಾಧಾಮೋಹನ್ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿ, ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಕರ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅವರ ಪುತ್ರಿ ಸಬರಮತಿ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪದವಿ, ನಂತರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಸಬರಮತಿ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಗುರಿಯನ್ನು ಅದಾಗಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕುರಿತು ಅವರು ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಮಾಡುವಾಗ ವ್ಯಾಪಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಒಳನೋಟಗಳು ಅವರನ್ನು

ಕಂಗೆಡಿಸಿದವು. ನಯಾಗಢ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೋಹಿಬಂಕಾ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು, ತಂದೆಯ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹಲವು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿಳಿದರು.

ಅದು ೧೯೮೮ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ ಒಂದು ದಿನ. ಸುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ರೋಹಿಬಂಕಾದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ನಡೆಸಿದರು. ನಾಲ್ಕಡಿ ಎತ್ತರದ ಹುಲ್ಲು ಗರಿಕೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲದ ನೆಲ ಅದು. ರಾಸಾಯನಿಕಗಳ ಅಬ್ಬರದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಆಗ ಕವಲು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಸಾಯನಿಕ ಕೃಷಿಯ ಅಪಾಯಗಳೇನು? ಸುಸ್ಥಿರ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ ಸಬರಮತಿ, ರೋಹಿಬಂಕಾ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ತಾಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕನಸು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಿಗುವಂತೆ, ನಿರಾಸೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕೊನೆಯೆಂಬಂತೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವೃದ್ಧನೊಬ್ಬ ನರಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ನುಡಿದ; 'ಇಲ್ಲ... ಇದು ಅಸಂಭವ'. "ಅಂದೇ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರು 'ಸಂಭವ' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದೆವು. ಅಸಂಭವ ಎನ್ನುವುದನ್ನೇ ಸವಾಲಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದೇ ಮನೋಭಾವದ ರೈತರ ಜತೆ ಸೇರಿ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ನೀವೀಗ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲಿತಾಂಶ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಸಬರಮತಿ. ೧೯೮೮ರ ಮಾರ್ಚ್ ಲರಂದು (ಮಹಿಳಾ ದಿನಾಚರಣೆಯಂದು) 'ಸಂಭವ' ನೋಂದಣಿಯಾಯಿತು.

ಬೊಗಸೆ ತುಂಬ ಬೀಜ : ಅನುಪಯುಕ್ತ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಜಮೀನನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಅಲ್ಲ ಅಥವಾ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಅವಕಾಶ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ ಹೊರತು ಒಡೆತನ ಸಾಧಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ೨೨ ಎಕರೆ ಜಮೀನು (ಪ್ರತಿ ಎಕರೆಗೆ

ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿ) ಪಡೆದ 'ಸಂಭವ' ಸಂಸ್ಥೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಸಿ ನಾಟಿ ಮಾಡಿತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಒಂದೂವರೆ ಎಕರೆ ಗದ್ದೆ ಖರೀದಿಸಿ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭತ್ತ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮುಂದಾಯಿತು. ನಮಿತಾ ಎಂಬ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯ ಜತೆ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದ ಸಬರಮತಿ, ಮನೆಗಳ ಅಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬೊಗಸೆ ಬೀಜಗಳನ್ನು ತಂದು ಜತನದಿಂದ ಊರಿದರು. 'ಸದ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾನ್ಸೂರಕ್ಕೂ' ಹೆಚ್ಚು ತಳಿಗಳಿವೆ; ನೀವು ಇನ್ನೊಂದಷ್ಟು ತಳಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆ ಸಂಖ್ಯೆ ಇನ್ನಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ನಗುತ್ತಲೇ ಕೋರಿಕೆ ಇಟ್ಟರು ಸಬರಮತಿ. ಭತ್ತದ ಲೋಕ ಅರಳಿದ ಜಾಗ ಅಚ್ಚರಿ ಮೂಡಿಸಿತು. ಒಂದೊಂದು ತಳಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಶೇಷ ಗುಣ, ಎತ್ತರ, ಗಿಡ್ಡ, ಹೆಚ್ಚು ತೆಂಡೆ, ಉದ್ದನೆಯ ಕಾಳು, ಸುವಾಸಿತ... ಒಣಗುತ್ತಿದ್ದ ಭತ್ತದ ಪೈರು ನೋಡಿದ ನಮ್ಮ ರೈತನೊಬ್ಬ 'ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದಷ್ಟು ಗಂಜಲ ಸ್ಟ್ರೇ ಮಾಡಿದ್ದ ಬೆಳೆ ಬೆಸ್ಸು ಬರ್ತದೆ' ಎಂಬ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ. 'ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ, ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾರ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ನಾಲ್ಕು ತಳಿ ಹಾಕಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸದೃಢವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆದಿದೆ. ಇಂಥ ಸ್ವಭಾವದ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಬೆಳೆಯುವ ತಳಿ ಆಯ್ದು, ನಂತರ ಅದನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ವಿತರಿಸುವ ಯೋಜನೆ ನಮ್ಮದು' ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನದ ವಿವರ ನೀಡಿದರು ಸಬರಮತಿ.

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ತಳಿಗಿಂತ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಅಧಿಕ ಇಳುವರಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನದ 'ಕಥೆ'ಯನ್ನು ಸಬರಮತಿ ಸಾರಾಸಗಟಾಗಿ ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. 'ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರುವ ತಳಿಯೊಂದು ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ ಲೆ ಟನ್ ಇಳುವರಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ; ಅದೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಳಸುರಿಯಿಲ್ಲದೇ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತಳಿಗಳಿವೆ; ಜವಳು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದು, ಆಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರೂ ಬದುಕಿ ಇಳುವರಿ ಕೊಡುವಂಥದು, ಉಪ್ಪುನೀರಿನ ಭತ್ತ... ಹೀಗೆ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು, ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸದೃಢವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ತಳಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸದೇ ಹೆಚ್ಚು

ರಾಸಾಯನಿಕ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ತಳಿಗೇಕೆ ಮನ್ನಣೆ? ಕೊಟ್ಟಂತರ ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚದ ಕುಲಾಂತರಿ ತಳಿಯತ್ತ ಯಾಕಷ್ಟು ಆದ್ಯತೆ?' ಎಂದವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗುತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿದ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಖರೀದಿಸಿದ ಜಮೀನು ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು ೯೦ ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶ ಪರಿಸರಪೂರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ತಾಣ. ಒಂದೆಡೆ ಭತ್ತ ಸಂರಕ್ಷಣೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಬಹುಮಹಡಿ ಕೃಷಿ ವಿಧಾನ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಕೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಆಸಕ್ತರಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲು ತರಬೇತಿ ಸಭಾಂಗಣ. ಮಳೆಗೆ ಮೇಲ್ಮಣ್ಣು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗಿ ಬರಡಾಗಿದ್ದ ಜಮೀನು ಈಗಂತೂ ದಟ್ಟ ಕಾಡು. ಹೀಗಾಗಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಸಿ ತಂದು ಹಚ್ಚಿದೆವು. ನಾಲ್ಕಾರು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕುರುಚಲು ಹುಲ್ಲು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಕೊಳೆತು ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ಅಪರಿಚಿತ ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು. ವೃದ್ಧ ರೈತರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ, ಅವು ನಾಲ್ಕಾರು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಪೂರ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಗಿಡ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಅಪರೂಪದ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನಾವು ಹಚ್ಚಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಮಗೆ ಇಂಥ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿವೆ'. ಕಾಡು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಜಿಂಕೆಗಳ ಹಿಂಡು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಮೇವು ಇಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳ ಇತ್ತು. ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಲು ಮಂಗಗಳ ದಾಳಿ! ಈಗಂತೂ ಕರಡಿ, ನರಿ, ತೋಳ ಬರುತ್ತಿವೆ. 'ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ... ಆನೆ ಲದ್ದಿ ನನ್ನೆಯಷ್ಟೇ ಈ ಕಡೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಸಬರಮತಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ ಕೊಂಚ ಭಯವಾಯಿತು!

ಹಣ್ಣು ಕೀಳಲು ಮೊದಲು ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಈಗ ಒಂದಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧ. ಅರಣ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟು,

ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸುಳಿಯದ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಅದು ಮೀಸಲು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಏನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬೆಳೆಗಳತ್ತ ಧಾವಿಸುವ ನವಿಲು, ಮಂಗ, ಜಿಂಕೆಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ; ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ! ಈ ಹಾವಳಿಗೆ ತಡೆ ಹೇಗೆ? 'ಓಡಿಸುತ್ತೇವೆ ಅಷ್ಟೇ' - ಚುಟುಕು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅವರದು.

ಅಂದಹಾಗೆ, ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನಕ್ಕಾಗಿ 'ಸಂಭವ' ಎಂದೂ ಕೈಯೊಡ್ಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ಹಣದಿಂದಲೇ 'ಸಂಭವ' ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹಣ್ಣುಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಆದಾಯ ಸಿಗುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಐವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ತಳಿಗಳ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೆಯಿದೆ. ಕಡಿಮೆ ನೀರು ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ ಬಳಸಿ ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ 'ಎಸ್‌ಆರ್‌ಐ' (ಮಡಗಾಸ್ಕರ್) ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ 'ಸಂಭವ'ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ನಮಿತಾ ಪರಿಣಿತೆ. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ! ಅರಣ್ಯ ಪುನರುತ್ಥಾನ, ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ, ಬಹುಬೆಳೆ ವಿಧಾನದ ತರಬೇತಿ 'ಸಂಭವ'ದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯ. ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಿಗೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧೆಡೆಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕೃಷಿಕರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಒಡಿಶಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ರೈತರ ಕೃಷಿ ವಿಧಾನವೆಂದರೆ, ಮನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ರಾಗಿ, ಭತ್ತ, ಸಿರಿಧಾನ್ಯ ತರಕಾರಿ, ಎಣ್ಣೆಕಾಳು, ಬೇಳೆಕಾಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಸುಮಾರು ೧೫ ಬಗೆಯ ಧಾನ್ಯಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಬಿತ್ತುತ್ತಾರೆ. ತರಕಾರಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕಟಾವಾದರೆ, ಮೂರನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು, ಭತ್ತ, ನಂತರ ರಾಗಿ, ತದನಂತರ ಬೇಳೆಕಾಳು... ಹೀಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಸತತ ಆ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ರಾಶಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ

ಇರುತ್ತದೆ. ಕಟಾವಿಗೆ ಬಂದ ಧಾನ್ಯದ ತೆನೆ ಮಾತ್ರ ಕತ್ತರಿಸಿ ಉಳಿದ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಮುಂದಿನ ಬೆಳೆಗೆ ಗೊಬ್ಬರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತದೆ. ನೆಲದ ಫಲವತ್ತತೆಗೆ ಬೇರೇನೂ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಏಕಬೆಳೆಯಿಂದಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ತೆರೆಮರೆಗೆ ಸರಿದ ಕೃಷಿ ವಿಧಾನದತ್ತ ರೈತರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕರೆತಂದದ್ದು 'ಸಂಭವ'. ರೈತರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ ಒದಗಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆಯು, ರೈತರ ಜಮೀನಿನ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಕೆಗೆ ಮನವೊಲಿಸಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಈ ಬೇಸಾಯ ಶುರು ಮಾಡಿದ ರೈತರು, ಈಗ ಅದನ್ನು ಇಡೀ ಜಮೀನಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕೃಷಿ ನೆನಪಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ ಈಗ ಮತ್ತೆ ಶುರು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಭತ್ತ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೇನೂ ನಾವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ನೆಲದಲ್ಲೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ನನಗೇ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಯಾಕೆ ಮರೆತಿದ್ದವೋ ಈ ಬೇಸಾಯವನ್ನು?!' ಎಂದು ರೋಕಿಂಕ್ ಬರಾಮ್ ಹೆಸರಿನ ಕೃಷಿಕ ತಲೆ ತುರಿಸಿಕೊಂಡ. 'ಸಂಭವ' ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಅದನ್ನೇ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರ ಬಿದ್ದಾಗಲೂ (ಇಲ್ಲಿನ ಮಳೆ ಪ್ರಮಾಣವೇ ವಾರ್ಷಿಕ ೫೦ ಸೆಂ.ಮೀ) ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ತಳಿ ಧಾನ್ಯಗಳ ಮಿಶ್ರಬೆಳೆ ವಿಧಾನ ಕೈಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ನಯಾಗಡ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಡೆಯುವ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರದೇ ಆಧಿಪತ್ಯ. ಮಹಿಳೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಅನ್ಯಾಯವಾದರೆ ಆಕೆ ಬಂದು ದೂರು ಕೊಡುವುದು ಕಡಿಮೆ. ದೂರು ಕೊಟ್ಟರೂ, ಆಕೆಯ ಪರ ನ್ಯಾಯ ಸಿಗುವುದು ಇನ್ನೂ ದೂರ. ಏಕೆಂದರೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಐವರೂ ಪುರುಷರೇ! ಈಗ ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರಾದರೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವುದು 'ಸಂಭವ'ದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ. 'ಇದು ಬುಡಕಟ್ಟು ವಾಸಿಗಳ ಆಂತರಿಕ ವಿಷಯ. ಅವರ ಮಧ್ಯೆ

ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಸರಿಯೆ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಬರಮತಿಗೆ ಕಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟರೂ ನ್ಯಾಯ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಖಂಡಿತವಾಗ್ಯೂ ನಾನು ಈ ಜಾತಿ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಆ ಸಮುದಾಯದ ವಿಚಾರ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಿಳೆಯರು ದೂರು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸಲು ಪಂಚಾಯತ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೂ ನಾವು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರತಿ ಪಂಚಾಯತ್ ನಡೆಯುವಾಗಲೂ ಐವರು ತೀರ್ಪುಗಾರರ ಪೈಕಿ ಕನಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಯಾಗಢ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಹೋರಾಟ ರಾಜ್ಯದ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದೆ. ಬೇರೆ ಕಡೆಯೂ ಇದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಜಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಬರಮತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ರೈತರು ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಜತೆ ಎರಡು ದಶಕಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಸಬರಮತಿ, ಈಗ ಅಲ್ಲಿನವರೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅರಣ್ಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಡಿದ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬೆಳೆ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದ ರೈತರಿಗೆ ಈಗ ಊಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ್ದೆಲ್ಲ ಅವರ ತುಂಡು ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. 'ಸಂಭವ' ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಈ ಅನುಭವಿ ರೈತರೇ!

ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯ, ಅರಣ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಸಬರಮತಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರುವ ರೈತರೇ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆದ ವಾರವಷ್ಟೇ ಫೋನ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ-ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕುರಿತು ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪದವಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ನೆದರ್‌ಲ್ಯಾಂಡಿನ ವ್ಯಾನಿಂಗ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಗೆ ತೆರಳುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಸಬರಮತಿ ಅವರಿದ್ದರು. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯ ಆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್‌ಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ

ಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ಅವರ ಪೂರ್ವಾಪರವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಅಭಿನಂದನೆ....' ಎಂದು ಇತ್ತಲಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಆ ಮಾತನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಕತ್ತರಿಸಿ - 'ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾಪಸಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ನೀವು ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಭತ್ತದ ಹತ್ತಾರು ತಳಿಗಳು ತೆನೆ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ. ನೋಡಲು ಎಷ್ಟು ಖುಷಿ ಅಲ್ಲವೇ! ಎಂದವರು ಉದ್ಗರಿಸಿದರು!

* * *

ಬಚ್ಚೀಸು

—ದು. ಸರಸ್ವತಿ

‘ಯಪ್ಪೋ’ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ವಂಟಿದ್ದ ಅಪ್ಪನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕರದ್ದು.

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮಾಮೂಲಿಂಗ ಎಚ್ಚೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ‘ಬೆಂಗಳೂರಬ್ಬದ ಕಸ’

ಗುಡ್ಡಿ ಸಾಕಾಗಿದ್ದ ನನ್ನಿಮ್ಮ ಬೆಳ್ಳೆ ಕೆಲ್ಸೆ ಓಗ್ಗೆ ಮಲಗಿದ್ದ. ಎಲ್ಡೆ ಗಂಟೆವತ್ತೆ ಎದ್ದು ಇಟ್ಟುಂಡು ಮಾರ್ಕೇಟಿಗಾರ ಒಗಾನ ಕೂಲಿಗೆ ಅಂತ ವಂಟಿದ್ದ.

ಮಗಳು ಕೂಗು ಕೇಳಿ ‘ಏನ್ ಮಗಾ’ ಅಂದಾ.

‘ಯಪ್ಪೋ ಕಾಸಿದ್ದೆ ಕೊಡಪ್ಪ ನಂತವ ವಸಿ ಕಾಸೈಕೆ ಅರ್ಧ ಕೆಜಿ ಮಾಂಸ ತಂದು ಸಾರ್ ಮಾಡ್ತೀನ್ ಸಾಂಕಾಲ್ತೆ’.

ಬಾಗ್ಲಾಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಿಮ್ಮನ್ನಿ ಮಗಳ್ಳಂಡು ಕಣ್ ತುಂಬುಂಡವು ನನ್ನಿಮ್ಮಂಗೆ. ಎರೆಗೆ ಅಂತ ಮಗಳ್ಳರ್ಕಂಡ್ ಬಂದ್ ವಾರಾತು ಒದಿನ್ಯಾರು ಬಾಡಿರಿ. ಅಕ್ಕಿತಿಕ್ಲೆಲ್ಲಾನು ಅಕ್ಕಿಲ್ಲ, ‘ತೂ... ಇದರಮ್ಮನ್ ಬಡ್ಡನ ನಾಡಾ’.

ಅಪ್ಪನ್ನಣ್ಣಗೆ ನೀರಂಡು ಲಚ್ಚು ‘ಕಾಸಿಲ್ಲ ಅಂದ್ರೆ ಬುಡಪ್ಪ ಕಣ್ಣ್ಯಾಕ್ ನೀರಾಕ್ತಿಯಾ?’ ಅಂದ್ಲು.

ಅದ್ಕಲ್ಲ ಮಗ, ‘ಬಿಮ್ಮನ್ನಿ ಮಗಳ್ಳಂದ್ ವಾರಾತು ಏನ್ ಬಯ್ಕೆ ಅಂತ ಕೇಳ್ಲಿಲ್ಲ; ಅದ್ಕೆ ಬ್ಯಾಚಾರಾಯ್ತು ಮಗ್ಗೆ’ ಅಂದು, ಚಡ್ಡಿ ಜೇಬೆಲ್ಲ ತಡ್ಡಿ ನಲ್ಲತುಪಾಯಿ ತಕ್ಕೊಟ್ಟು ‘ನಿಂದುಡ್ಡೇನೂ ಆಕ್ಟೇಡ ಮಗಾ, ಕಾಲ್ತೇಜಿ ತಂದ್ಕಂಡು ನಿನ್ನೂರ್ತ್ ಮಡ್ಕಲಪ್ಪ’ ಇನ್ನೇನ್ ಮಾರ್ನಾಮೆ ಬತ್ತದಲ್ಲ ಅಪಾರ ಮಾಡೀವಂತೆ’ ಅಂದು ವಂಟ.

‘ಯಪ್ಪೋ ನನ್ನ ಬಯ್ಕೆಗಲ್ಲಕಣಪ್ಪ’ ಅಂದೋಳು ನಾಲ್ಕೆಕಚ್ಚಕಂಡ್ಲು

‘ಅರ್ಧ ಕೆಜಿನೇ ತತ್ತಿನಿ ಬಿರ್ನ್ ಬಾರಪ್ಪ ಬಾಡ್ಡಿಪ್ಪಿಗೆ ಇಟ್ ತಿರುವ್ವಿನಿ, ಬಿಸೆದುಣ್ಣಿವಂತೆ’ ಅಂತ ತಾಕೀತ್ ಮಾಡಿದ್ದು ಅಪ್ಪಂಗೆ ಲಚ್ಚು.

ಮಗಳ ವಟ್ಟಿ ಮಾತು ಕೇಳಿದ ನನ್ನಮ್ಮ ಇಂದುಕ್ಕಂದು ಲಚ್ಚು ಕೆನ್ನಸವರಿ ‘ವಾದ್ ಜಲ್ಮುದಾಗೆ ನಿನ್ನೊಟ್ಟೆ ಮಗ್ಗಾಗಿದ್ದೇನೊ ಕಣ್ ನಂತಾಯಿ’ ಅಂಥ ಲಚ್ಚೆ ಮುರು ವಂಟ.

ಅಪ್ಪಾದ್ರೆ ಅಪ್ಪ. ಇಲ್ಲೆ ಬಂದ್ಬಡನ ಅಂತ ಯೊಳ್ಳೆಕು ಮಾಮುಂಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಂಗೈ ಜಮೀನಲ್ಲ. ಮಳಿಲ್ಲೆ ಕೂಲಿಲ್ಲ’ ಅಂದ್ಕಂಡು ಚೀಲ ತಗಂಡು ಕದ ಆಕಿ ಮಾಂಸ್ಸಂಗ್ಡಿಗೊಂಟ್ಲು ಲಚ್ಚು ‘ಕುರಿ ಮಾಂಸ ಸೀತ ಒಳ್ಳೆದಲ್ಲ ಅವ್ವಂಗೆ ಮದ್ದೆ ತಂಡಿ ಕಾಲ ಬೆಳ್ಳರೈಯಕೆ ಮುಂಚೆಲೆ ಒಯ್ಯಳೆ ಬ್ಯಾರೆ, ಸುಖ ಅನ್ನಾದೆ ಅವಳಣೆಲಿ ಬರ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ದ್ಯಾವ್ವು ಐದ್ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆ ಬುಟ್ಟಿ ಉಸ್ಸೊ ಅಂತ ಮನೆ ಬರೊವತ್ತೆ ಏಳೊಡ್ಡಿರ್ದೆ. ಇವತ್ತು ಅವ್ವು ಬರೊತ್ತೆ ಬಿಸ್ ಬಿಸೆದು ಮಾಡಿಡ್ಬೇಕು’. ಅಂತ ಬರಬರಾ ಯಜ್ಜೆ ಆಕಿಳು.

ಬಿರ್ ಬಿರ್ ನಡ್ಯಾಕೆ ನಾನ್ ಬಿಟ್ಟೇನಾ ಅನ್ನಂತೆ ವಟ್ಟಿಲಿರೋ ಮಗ ಅಲ್ಲಡ್ಡು ‘ಯಪ್ಪ ಯಪ್ಪ ಇದ್ದಬ್ಬ ನೋಡಪ್ಪ ನಾನುಂಡಿದ್ದು ನಂಗು ದಕ್ಕುತ್ತಲ್ಲ ಸಮ್ಮಿರು’ ಅಂತ ವಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಕೈ ಆಡ್ಡಿ ಮುಂದುಕೊಂಟ್ಲು.

ಅರ್ಧ ಕೆಜಿ ಮ್ಯಾಕೆ ಮಾಂಸ ತಾಂಡು, ಬರ್ರಾ ಅಂಗೆ ಪೆಟ್ಟಿ ಅಂಗ್ ಡಿಲೆ ಸುಂಟಿನು, ಕೊತ್ತಿರಿ ಸೊಪ್ಪ ತಾಂಡ್ಡು ಮನೆತವಿದ್ದ ಕಾಕ್ಕಂಗ್ಡಿಲಿ ಕಾಯ್ತರು.

ಕಡ್ಲೆ ತಗಂಡು ಬಂದ ಕದ ತಗ್ಗು ಮನೆವಳಿಕೊಡ್ಡು. ಮಾಂಸವೆಲ್ಲ ಸಣ್ಣಗಿ ಕುಯ್ತು, ಅರುಶ್ಚುಪುಡಿ ಆಕಿ ತೊಳುಡ್ಡು. ಸೀಮೆಣ್ಣೆ ಸ್ವೊವಂಟ್ಲಿ ಬಾಂಡ್ಡಿ ಇಕ್ಕಿ ಎಣ್ಣೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾದೆಲೆ ಎಚ್ಚಿರೊ ಇರುಳ್ಳಿ, ಚಚ್ಚಿರೊ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿನು ಆಕಿ ತಿರುಗ್ಗಿ ಬಾಯ್ ಮುಚ್ಚಿಳು. ಅರ್ಕಲ್ ತೊಳ್ಕಂಡು ಕಾಯಿ, ಕಡ್ಲೆ, ವಸಿ ಚಕ್ಕೆ, ಕೊತ್ತಿರಿ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಸುಂಟಿ ಸೇರಿ ನುಣ್ಣಗೆ ಅರುಡ್ಡು-ಮಸಾಲೆ ರುಬ್ಯಾಕಿರೆ ಚಂದಗಾಗುತ್ತೆ, ಸಾರು ಅಂಗಾರು ಉಣ್ಣೆ ಅವ್ವ ಇವತ್ತು. ಮೂರ್ದಿನಾತು ಅವ್ವ ಇಟ್ಟೆ ಅಂತ ಕೈಯಿಕ್ಕಿ’.

ಅವ್ವ ಕೈಯಿಕ್ಕೆ ಅನ್ನ ಇಟ್ಟು ಅಂತ ಉಣ್ಣಾದ್ ಬಿಡದು ಯಾವಾಗ ಅಂತ ಲಚ್ಚುಗೆ ಚಿಂದಾಗೊತ್ತು. ಅವ್ವನಂದೆ ಅವ್ವು ಒಗೋಳಲ್ಲ. ಪರೈ ಇಡ್ಕಂಡು. ಎಟೊಂತರ ಮುದ್ ಮಾಡೋಳು ಅವ್ವ ಇಸ್ಕೊಲ್ಲೆ ಒಗ್ಗಿ ಅಂತನ 'ಇನ್ನೊಂದ್ ಸೊಪ್ಪ ಮನಿಕ್ಕಂಡಿರಪ್ಪ, ಪಕ್ಕಗಿರ ಯಂಕ್ಷಜ್ಜಿ ಬಂದು ಎಬ್ಬುತೆ. ಎದ್ದು ಮುಖ ತೊಳ್ಳಂಡು ಅನ್ನ ಅದೆ ಉಂಡ್ಕಂಡು ಅಜ್ಜಿತವ ತಲೆ ಕೆರ್ಸುಂಡು ಇಸ್ಕೊಲಿಗೋಗಪ್ಪ' ಅಂದ್ರೆ ಒಗ್ಗ ಕಳ್ ಬಿದ್ದೋಳ್ ನಾನೆ. ಇನ್ನೆನ್ನಾಡಾದು; ಬೆಚ್ಚೆ ಅವ್ವನೊಟ್ಟೆ ಸೇರ್ಕಂಡು ಮಲ್ಕಳಿವೆ. ಕತ್ತಿದ್ದಂಗೆ ಎದ್ದು ವಂಟ್ಟುಡೋರು ಅಪ್ಪ, ಅಪ್ಪ, ಬಿಟ್ಟಿರಕಾಯ್ ರಣರಂಪ ಮಾಡಿ ಅವ್ವನ ಜೊತೇಲಿ ಒಯ್ತಿದ್ದೆ. 'ಒಟ್ಟಿಲಿಟ್ಟಂಡು ವಂಬತ್ ತಿಂಗ್ಳು ಕಸ ವಡ್ಡಿದೀನಿ. ಎತ್ತೇಲೂ ಬೀದ್ಬೀದಿಲಿ ಮಲುಗ್ಗಿ ಕಸ ವಡ್ಡಿದೀನಿ, ಇನ್ನೆನ್ನಾಡಿಯ ಪರೈ ಇಡಿದಲೆ. ಆ ಪರೈತ್ತನು ನಿನ್ನಣೆಬರನುವೇ ಪರೈಕಡ್ಡಿಲೆ ಗೀಚವ್ವೆ ಅದೈ ಇಂಗಾಡದು ನೀನು' ಅಂತ ಸ್ವಾಟೆ ತಿವ್ವು ಕರೈಂಡೋಗೊಳು. ಕರೈಂಡೋದು ಪರೈ ಮುಟ್ಟಕೆ ಬಿಡ್ಡಿರಿಲ್ಲ. ಇಂದೆ ಮುಂದೆ ತಿರಿಕ್ಕಂಡಿರಿವೆ. ಬಿಸ್ಲಾದ್ರೆ ಗದ್ರಿ 'ಮರ್ದಕ್ಕೆ ಆಡ್ಕಂಡಿರು' ಅಂದು ಉದ್ದನೆ ರೋಡ್ ಗುಡ್ಲೋಕೋಗೊಳು. ಗೋಳಾಡಿರೆ ಅಪ್ಪ ಮರೈ ಅಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ಗೋಣಿಚೀಲ ಆಕಿ ಉಯ್ಯಾಲೆ ಆಕ್ಕೋಡೋನು. ತೂಕ್ಕಂಡ್ ಆಡಿವೆ. ಮದ್ಯಾನೊತ್ತೆ ಕೆಲ್ಲ ಮುಗುದ್ರೆ ಅಪ್ಪ ಮಾರೈಟಿಗೆ ಕೂಲಿಗೋಗೊನು; ಅವ್ವ ಮನೆಕೆಲ್ಲಕೆ ಒಗೋಳು. ನಾನು ಅವ್ವನಿಂದೆ ಒದ್ರೆ ಕೆಲ್ದನೆರು ಕೊಡು ತಿಂಡಿ ಎಲ್ಲ ನಂಗೆ, ಮಾರೈಟಿಗೋದ್ರೆ ಅಪ್ಪಂಗ್ ಸಿಗೊ ಅಣ್ಣೆಲ್ಲ ನಂದು 'ಸಿಟಿವಳ್ಳೆ ತಿಂದು ತಿಂದು ಸೀಮೆದನದ್ದಂಗಿದಿಯ' ಅಂತ ಗಂಡ ಚಾಪ್ಪೆ ಮಾಡದು ನೆನಸುಂಡು ನಕ್ಕು ಲಚ್ಚು ಬರ್ರಿ ಇಲ್ಲೆ 'ಬರ್ರಾಲ್ದ ಸೀಮೆ ವಣುಕ್ಕು ಗೊಳಿ' ಅಂತ ಅಪ್ಪ ಮೂಗ್ ಕೀಳ್ತಿನ ಅನ್ಕಂಡ್ಲು ಮಾಂಸ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು 'ತಳ ಅತ್ತುಟ್ಟಾತು' ಅಂತ ಕೈ ಆಡ್ಲಿ ಉಪ್ಪಾಕಿಳು, ಉಪ್ಪು ಬಿದ್ದ ಮಾಂಸ ಗಮಗುಟ್ಟಾಗ ಲಚ್ಚು ಬಾಯಾಗದೆ ನೀರಾಡ್ತು.

ಅರ್ದಿರೊ ಮಸಾಲೆನೆಲ್ಲ ಗೋರಿ ಎತ್ತಿ ಕಲ್ತೊಳ್ಳ ನೀರು ಬಳ್ಳಂಡ್ಲು. ಸಾರಿಗೆ ರುಚ್ಚೆ ಅವ್ವ ಲೊಟೆ ವಡ್ಕಂಡು ಉಣ್ ಬೇಕಿವತ್ತು. ಯಾವಾಣ್ ಬಿಡ್ಡೆನೊ ಗುಡ್ಲೊ ಕೆಲ್ಲದಿಂದ. ಸತ್ತಾರೊ ಬೆಕ್ಕೊ ನಾಯ್ನು ಎತ್ತಾಕ್ಷಗ್ಗೆಲ್ಲ

ಉಣ್ಣದ್ದೆ ಬಿಡ್ಡಳೆ. ಕಾಪಿ, ಟೀ ಕುಡ್ಕಂಡು, ಗಂಜಿ ಕುಡ್ಕಂಡು ಇದ್ ಬುಡ್ಡಳೆ. ಅನ್ನ ಇಟ್ಟು ಅಂತ ಕೈಲಿ ಮುಟ್ಟಲ್ಲ.

ಮಸಾಲೆ ಸುರ್ವಿದ್ವೇಲೆ ಸಾರು ಇನ್ನೂ ಗಮಗುಡ್ತು. ಅಪ್ಪ ಬರಿ ವಾಸ್ನೆ ಇಡ್ಡು 'ಏನ್ ಮಗ ಬರಿ ವಾಸ್ನೆಗೆ ಬಾಯಾಗೆ ನೀರ್ ಬತ್ತವೆ' ಉಣ್ಣಾಕಿನ್ನು ಏಶ್ ಚೆಂದಾಗದೊ, ಗನ್ನಾಗಿ ಎಲ್ಡೆ ಚೆಂಡಿಟ್ಟು ಉಣ್ ಬೋದ್' ಅಂತನೆ. ಅಪ್ಪಂಗೆ ನಾನ್ ಏನ್ನಾಡಿರೂ ಚೆಂದ್ವೆ ನಂಗಿಂತ ಚೆಂದಾಗಿ ಮಾಡೋಳು ಅವ್ವನೆ, ಎಲ್ಲದ್ರಾಗೊ ಅಚ್ಚಟ್ಟು ಅವ್ವಂದು. ಉರ್ದವೆಕಾಳು, ಕರ್ಮಿನು ಆಕಿ ಉಳಿಮಾಡು ಅಂತ ಕೇಳ್ವೆಕು. ಮೀನಂದ್ರೆ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟೆ ಅವ್ವಂಗೆ, ಪಾತ್ರೆ ಬಟ್ಟೆ ಸೈತ ನಾತ ಕಣಪ್ಪ ಅಂತಳೆ. ನಾನ್ ಕೇಳರೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡದು. ದ್ಯಾವ್ತು ದಯಿಂದ ನಂಗೂ ಇಲ್ಲೆ ನೆಲೆ ಆದ್ರೆ ಅಪ್ಪ ಅವ್ವಂಗೂ ಒಂದ್ ಆದಾರ ಅಂದ್ಕೊಂಡು ಸಾರಿಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಸುಗೆ ಇಟ್ಟು.

ಕಸ ತುಂಬಿಕ ನಾಕು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಡ್ರಮ್ ಇದ್ದ ಗಂಟೆ ಗಾಡಿನ ದಿಣ್ಣೆಯಂಗಿದ್ದ ರಸ್ತೆ ಉದ್ದೂಕು ತಳ್ಕಂಡು ಲಾರಿ ತಕ್ಕೆ ಬರೊ ವತ್ತೆ ಆಂಜಿನಮ್ಮನ ಜುಬವೆಲ್ಲ ಸೋತೋಗಿ, ತೊಡೆಗಳು ನಡುಗ್ತ ಇದ್ದು. ಲಾರಿ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸುಂಗೆ 'ಡ್ರಮ್ಮೆತ್ತಿ ಕಸ ಸುರಿಯಪ್ಪ' ಅಂತಳಿ ಮರದ ನೆಳ್ಳಿದ ಪುಟ್ಟಾತ್ತೇಲಿ ಕೂತ್ಕಂಡ್ಲ.

ಆ ಆಂಜಿನಮ್ಮ ಬಲೆ ನೀಟು. ತಲೆ ಕೂದ್ಲು ಮ್ಯಾಕೆತ್ತಿ ಪಿನ್ನಾಕಿ ಜಡೆ ಎಣ್ಣಂಡ್ರೆ ಮಕದ್ದೇಲೆ ಒಂದ್ ಕೂದ್ಲು ಅಲ್ಲಾಡಂಗಿಲ್ಲ. ಸೆರೆಲ್ಲ ಎತ್ತಿ ಬದ್ರವಾಗಿ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸಿಗಸ್ಕತಾಳೆ. ಬದ್ರವಾಗಿ ಸಿಗಿಸೊಕೆ ಅಂಗಾಳೆ ಲಂಗ ಬಿಗ್ಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಳೆ. ಮ್ಯಾಲೆ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ 'ಚೊಚ್ಚ ಬೆಂಗೊರ್' ಕೋಟಾಕಿ ಗುಂಡಿ ಹಾಕುದ್ರೆ ಬೀದಿ ಗುಡಿಸ್ಲಿ, ಮೋರಿ ಇಳಿಲಿ, ಕಸ ಎತ್ತಿ, ಗಿಡ ಕೀಳ್ಲಿ ಗಲೀಜಾಗ್ತ ಇರ್ಲಿಲ್ಲ. ಬಲೆ ನಾಜೂಕು, ಚೂರು ಗಲೀಜು ಮಾಡ್ಕಟ್ಟೆ ಕೆಲಮಾಡ್ಕಳೆ, ಅದ್ಕೆ ಮನೆಕಲ್ಕೆ ಕರಿತರೆ. ನೋಡೋಕೆ ಸಣ್ಣಕಿ ಉರ್ದಿದ್ದೆ ಉದ್ದೋಗಂಗೇ ಇರದು. ನಿರ್ಭಾವುಕವೆನಿಸುವ ಅವಳ ಮುಖ ಹೊಳೆಯೋದು ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಂತ ಅವಳ ನಗೆಯಿಂದ, ಕೈ ಹಿಂದೆ ಆಕಿ, ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತು, ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟಂಗೆ ಮಾತಾನಾಡಿದಾಗಲೇ

ಪುಟ್ಟಸೂಕಲು ದೇಹದೊಳಗಿನ ಜೀವಸಲೆ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದು.

ವಿದ್ಯಾನಗರವೆಂಬ ಸುಂದರ ಬಡಾವಣೆ, ಬಡಾವಣೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಸಣ್ಣ ತಿಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದುದ್ದು ಹಳ್ಳಗಳು, ದಿಬ್ಬಗಳು, ಅಳೆತ್ತರದ ಗಿಡಗಂಟೆಗಳು, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹುಲ್ಲು, ಹಾವುಹುಪ್ಪಟೆಗಳು, ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹಾಳು ಜಾಗವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಂಜಿನಮ್ಮ ಸೇರಿದಾಗ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ ಮುನ್ನೂರು, ಕಾರ್ಪರೇಷನ್ ಕೆಲ್ಸ ಮುಂದೆ' ಪರ್ಮನೆಂಟ ಆಗುತ್ತೆ, ಕೆಲ್ಸಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ, ಅಂತ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಕುಳ್ಳಪ್ಪನ ಪಾಳ್ಯದ ಸ್ಲನಲ್ಲಿ ಕಾರಾಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕರ್ಡಾಗ ಮುಗಿಬಿದ್ದು, ಬಂದವರಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಮ್ಮ, ಆಂಜಿನಮ್ಮನ ಜೋಡಿನೊ ಇತ್ತು. ಈಗ 'ಕಂತ್ರಾಟು ಕೆಲ್ಸ, ಆಮೇಲೆ ಪರ್ಮೆಂಟು ಕೆಲ್ಸ, ಅಂಥ ಜಪ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಕಂತ್ರಾಕ್ಟರುಗಳು ಗುತ್ತಿಗೆ ಎಂಬ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಪರ್ಮೆಂಟ್ ಕೆಲ್ಸ ಅನ್ನೋ ಹುಳ ಸಿಗ್ಗಿ ಬಡವರ ಬೆವರಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಭವೆಂಬ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬದುಕು ಬಂಗಾರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬಡವರ ಬದುಕು ಬಂಗದ ಬದುಕಾಗೆ ಉಳಿದಿತ್ತು.

ಅಳೆತ್ತರದ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಸವರಲು ಕೈಯಿಕ್ಕಿದಾಗ ಹಾವಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಇಡ್ತಿವೊ, ಹೇಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಇಡ್ತಿವೊ ಅನ್ನೋದು ತಿಳಿತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾವಿಗೆ ಅಂಜದೆ, ಹೇಲಿಗೆ ಅಸಹಿಸದೆ, ಹಳ್ಳ ತುಂಬಿ, ದಿಬ್ಬ ಸಪಾಟು ಮಾಡಿ ಬಡಾವಣೆ ಮಾಡಿದ ಬಡವರ ಬವಣೆ ನಂತಲ್ಲೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬವಣೆ ಆಂಜಿನಮ್ಮನ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಿಲ್ಲ. ದೇವನೆಂಬೊನ ಮೇಲಿನ ಅಚಲ ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಂಬಿಕೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪರಮೋಚ್ಚಗುಣ ಎನ್ನುವುದಾದರೆ ಆಂಜಿನಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ. ದೇವನರುವ ಯಾವುದೇ ಆಲಯ್ದು ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸಲ್ಲಬಲ್ಲಳು.

ಗುಡಿಸುವವರು ಬೆವರು ಹರಿದಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಬಳವಂತು ಏರಲಿಲ್ಲ. ಕುಂಟುತ್ತ ಕುಂಟುತ್ತ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. 'ಕಾನೂನನ ಪ್ರೆಗಾರ ನಿಮಕು ಕನಿಷ್ಟ ಕೂಲಿ ಚಾವಿರದ ಎಂಟು ನೂರು ಕೊಡಲೆ ಬೇಕು, ಕಾಲಿಕು ಬೂಟು, ಕೈಯಿಕು ಗ್ಲಾಸು, ಮಾಸ್ಕು, ಪಿ.ಎಫ್.

ಇ.ಎಸ್.ಐ ಎಲ್ಲ ಕೊಡಬೇಕು ಒಣರುಗಳು ಕಲ್ಪು, ನಿಮಕು ಚಾವಿರ ರುಬಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು, ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಾವಿರದ ಐದನೂರು ಬರ್ಡು ನಮ್ಮದ್ದು ಎಬ್ಬಿಟ್ಟು ತಕ್ಕೊತಾರೆ ಕಾರ್ಪೋರೇಷನ್ ಸುಳ್ಳು ಲೆಕ್ಕ ಕೊಡ್ತಾರೆ, ಬಡವರ ರೆತ್ತ ಕುಡಿದು ದುಡ್ಡು ಮಾಡ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಂಚನಚ್ಚತ್ತ ಜೀವನ ಮಾಡ್ತಾರೆ. ನೀವು ಅಕ್ಷರ ಕಲೀಬೇಕು, ನಿಮ್ಮ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಒಕ್ಕಟಾಗಬೇಕು ಸೆಂಗಟನೆ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಓರಾಟ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆರೇಳು ವರ್ಷದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಲೆ ಬಂದಿರುವ ಕಾರ್ಪೋರೇಷನ್ ಇನ್ನಿ ಕೃಷ್ಣನ್ ಆಂಜಿನಮ್ಮನ ಪಾಲಿಗೆ ಸಾಮೇರು. ಅವರು ಹೋರಾಟವನ್ನು ದೇವರ ಮೇಲಿನ ನಿಷ್ಠೆಯಂತೆ ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಳು. ನಿಯತ್ತಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಆಂಜಿನಮ್ಮನೆಗೆ ಅಂಚ್ಚೆ ಇಲ್ಲ ಗುಂಡ್ಲೆ ಇತ್ತು.

ಪುಟ್ಟಾತಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದ ಆಂಜಿನಮ್ಮನ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣಿಂಜ್ಜು ನೀರು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಸುಮಾರು ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಹೀಗೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಡಾಕ್ಟರು ಆಪರೇಷನ್ ಮಾಡಿದ್ರೆ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತ ಎರಡು ವಾರ ಕೆಲ್ಸ ಮಾಡ್ಬಾರ್ಡು, ಧೂಳು, ಕಸ ಬೀಳ್ಕೆಂಗೆ ಮೇನೆಲಿ ಇರಬೇಕು ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದರು. 'ಎಲ್ಡ್ ವಾರ ಇರ್ರಿ. ಎಲ್ಡ್ ದಿನ ರಜ ಕೊಟ್ಟಾನ ಮೇಸ್ತಿ. ನಾಷ್ಟುಕ್ಕು ಬಿಡಲ್ಲ. ಕಾಪಿಗೂ ಬಿಡಲ್ಲ, ಒಂದ್ ಗಳ್ಳೆ ಕುಂಡಿಲೂರಿ ಕುಂತ್ಕಳಂಗಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕೆ ವೋದಂಗೆ ಮಾತಾಡ್ತನೆ, ಪರೈ ಸಮೋಗದ ವಸಾದ್ ಕೊಡು ಅಂತ ನಂಜಮ್ಮ ಕೇಳಿರೆ ಸೀರೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಗುಡ್ಲೆ ಅಂದ್ನಂತೆ. ಆವಮ್ಮನ ವಯಸ್ಸಾನ ಬೆಲೆ ಬ್ಯಾಡ್ಲೆ, ನಂಗಲ್ಲಿ ಬಾಡ್ಲೆ, ಪರೈ ಇಮ್ಮಿಲಿ ಮುಖ ಕೆರಿತಿನಿ ಅಷ್ಟೆ ಆಪಿಸೋರ್ರರ ಸಂಬ್ಬ ಕೇಳ್ತರ ಗುಡುಸ್ತೆ ಅಂತನೆ. ಎಲ್ಡ್ ದಿನ ಬಿಟ್ಟೆ ಮೂರೈ ದಿನೈ ಕೆಲ್ಸ ಇಲ್ಲ ಓರು ಅನ್ನೋನ್ ತಾವ ಎಲ್ಡ್ ವಾರ ರಜ ಕೇಳಕಾದಾತ. ಆಯ್ಡಾಪೂಜೆ ಮಂಗ್ಕಾರ್ತಿ ಆದಾಗಿಂದ ಅವುನ ಕಾಟ ಎಚ್ಚಾಗದೆ'. ಮಂಗ್ಕಾರ್ತಿ ಅಂದ್ಕುಂತ್ಕಿದ್ದಂಗೆ ನಗ ಬಂತು ಆಂಜಿನಮ್ಮನೆಗೆ ಅವತ್ತಾಗಿದ್ದು ಕಣ್ ಮುಂದೈ ಬಂತು.

'ವಸಾ ಸಂಬ್ಬದ ಸಲ್ವಾಗಿ ದೊಡ್ಡಮನುಸುಗೋಲ ನೋಡಿತ್ತೆ ನೋಡಿದ್ದು, ಕಾರ್ಪೆಸನ್ತವ ಕುತ್ಕಂಡು ಕೂಗಾಡಿದ್ದೆ ಕೂಗಾಡಿದ್ದು,

ಕಮಿಸನ್ರು ಆಗುತ್ತೆ ಆಗುತ್ತೆ ಅಂದ್ಕಂಡೆ ಬಂದು, ಮಿನಷ್ಟು ಆಗೇ ತೀರುತ್ತೆ ಗೋರೆಟ್ಟು ಆಜ್ಜ, ಆಗಿ ದಿನೊಳು ಮುಂದೊದೊ ಸಂಬ್ಯ ಇಂದ್ಕೆ ಉಳ್ಳಂತು. ಮೆಟ್ಟು ಸವ್ವವು, ಕಾಲ್ ಸಬ್ಬವು, ಕಾಸ್ ಸವ್ವೊದೊ ಮಾತು ಸವ್ವೊದವು. ರೋಸೋದಂಗಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ಯೇ ಆವತ್ತು ಮಷ್ಟಲ್ಲಿ (ಕೆಲಸಗಾರರು ಹಾಜರಾತಿಗೆ ಸೇರೊ ಜಾಗ) ಕೇಳೆ ಬುಟ್ಟಿದ್ದೆ ಇನ್‌ಸ್ಟೆಪ್ಪುಮನೆದುರೆ ಒನರ್ನ 'ಎನ್ ಸಾಮಿ ವಸಾ ಸಂಬ್ಯ ಕೋಲ್ಪಿಗೆ ಬಂತು. ಇದಾನ್‌ಸೋದ್ಕು ಬಂತು. ಕಾರ್ಪೆಸನ್ಕು ಬಂತು ನಾವಂತು ಕೈಯಾಗೆ ತಾಣ್‌ಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಾಗ್ ಕಣ್‌ಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ ಬೆವರಿನ ದುಡ್ಡೆ ಸಾಮಿ ನಾವ್ ಕೇಳಾದು ಬಿಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲ, ಕೊಟ್ ಪುಣ್ಯಕಟ್ಟಳಿ, ಎಸ್ಕಂಡ್ ದೀಪವ್ ಚಿವಿ' ಅಂತ. ತಿಕ್‌ಮೆಣ್ಣೆಕಾಯಿ ಇಟ್ಟಂಗಾಗಿ ಉರ್ದಂಡೋಂಟೋಗಿದ್ದ. ಅದ್ರ ಆಸ್ತ ತೀರ್ಸ್‌ಕಳಕೆ ಏನಾಟ ಆಡ್.

ಬಯ್ಯದೇನೊ ಬಯ್ಯೆ; ಕೆಲ್ದಿಂದ ತಗ್ಗಾಕೇನೊ ಅಂದ್ಕಂಡ್ತೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಲೆ ಮೇಸ್ತಿ ಕೈಲಿ ಏಳಕಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲ್ಲ ಮುಗ್ಗಿ ಎಲ್ಲು ಗಾಡಿ ತಗಂಡು ಪಕ್ಕ ವಾರ್ಡಿಗೆ ಬರ್ಬೆಕಂತೆ. ಅಲ್ಲೆ ಆಯ್ದಾ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಭಕ್ಷೀಸ್ ಕೊಡ್ತರಂತೆ ಅಂತ.

ವಸಾ ಸಂಬ್ಯನೂ ಕೊಟ್ಟನೇನೊ ಅಂತ ಎಲ್ಲು ಗಾಡಿ ತಳ್ಳಂಡು ಒಗಿದ್ದಿ ಒದ್ರೆ ಆ ವಾಲ್ಡೊರೆಲ್ಲ ಪ್ರಜೆ ಮಾಡಾಕೆ ತಯಾರಾಗವೆ ನಿಮ್‌ಗಾಡಿನೂ ತರ್ರಮ್ಮ ಪೂಜೆ ಮಾಡಾಕೆ ಅಂತ ಯಾರೂ ಏಳೊರೇ ಇಲ್ಲ. ಓನರ್ ಬೋದಾಳ ಕಮಕ್ ಕಿಮಿಕ್ ಅನ್ನೆ ಗುರಾಯ್‌ಕಂಡು ಕುಂತವ್ವೆ. ಆರ್ತಿನೊ ಆಯ್ತು ಅದೆ, ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಯಾರೆ, ಕಿತಾರೆ ಅಂತಿಲ್ಲ. ಮಾನ ಕಳ್ಳಕೆ ಮಾಡ್ಡ ಅವ್ವೆ ಅಂತ ಗೊತ್ತಾಯ್ತು. ಜತೆಲಿದ್ಕೊರಿಗೆ 'ಲೇ ತಿರುಸ್ತೆ ಗಾಡಿನ ಇನ್ನಿಲ್ಲಿ ಇರಾದ್ ಬ್ಯಾಡ್' ಅಂತ. ಎಲ್ಲು ಒಂಟಿ. ನಾವು ಕೇಳ್ಲಿ ಅಂತನೆ ಓನರ್ 'ಮಾಡದು ತಿಪ್ಪೆ ಎತ್ತೊ ಕೆಲ್ಲ, ಆಫೀಸರ್ ಸಂಬ್ಯ ಬೇಕಂತೆ. ಗುಡ್ನೋಳ್ಗೆ ಇಷ್ಟು ಪೊಗ್ರು ಅಂದ್ರೆ ಓನರ್ ಆದ ನಂಗೆಷ್ಟಿರೇಕು? ಭಕ್ಷೀಸು ಅಂದಾಕ್ಷಣ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಸ್ಕಂಡ್ ಬರೊ ನಾಯ್ಕಳು' ಅಂತ ಅಂದ ಮಾತ್ನ ಅಂಗೆ ನುಂಗ್‌ಕಂಡೆ.

ಮಾರ್ನೆ ದಿನ ಓನರ್ ಬರೊಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಗಾಡೀನೂ ತೊಳ್ಳು

ಪೂಜೆ ಮಾಡಾಕೆ ಕಾಯ್ದೆ ಇದ್ದಿ. ನಾನ್ ಕೇಳ್‌ದೇಟ್ಟೆ ತಲಾಗತ್ತುಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಎಲ್ಲಾರು. ಅದ್ರಾಗೇ ಪೂಜೆ ಸಾಮಾನ್ ತಂದಿದ್ದು. ಓನರ್ ಬಂದಾಗ ಪೆಂಚಲಮ್ಮ ಆರಿ ತಟ್ಟೆ ಮುಂದಿಡುದ್ದು. ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾಗಿ ನೂರುಪಾಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ನೋಟಾಕಿದ್ದ, ನಿಲ್ಲಕಾಯ್ದೆ ವಂಟಾಗ; ಭಾಗ್ಯ ಐವತ್ತುಪಾಯ್ ರಬ್ಬರ್ ಬ್ಯಾಂಡಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಸ್ವೀಟಿನ ಪಾಕೀಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಏನು ಮಾಡಕಾಯ್ದೆ ತಗಂಡು ಡೆವರಿಗೆ ಕೊಡಕೋಗಿದ್ದ. ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ ರೋಷ 'ತಗಲಿ ಸಾಮಿ ಬಚ್ಚೇಸು ಬಡುವು ಕೊಟ್ಟರಾದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ದುಡ್ಡಿರ ದುಡ್ಡಿದು, ಮನೆಗ್ ತಾಂಡೋಗಿ, ಎಂಡ್ರು ಮಕ್ಕಿಗಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆದಾಗ್ಗೆ' ಅಂದಿದ್ದರೆ ತಣ್ಣೆ. 'ಎಂತ ಕಷ್ಟಕೂ ಕಣ್ಣೀರಾಕಲ್ಲ, ಇಂಗಾದು ಕಣ್ಣೀರಾಕು ಅಂತನೇನೋ ಆ ದ್ಯಾವು ಲೆಕ್ಕ' ಅಂತ ಕಣ್ಣೀರೆಸಿಕೊಂಡಳು ಆಂಜಿನಮ್ಮ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮೇಸ್ತ್ರಿ 'ಸುಮ್ಮೆ ಕುತ್ಯಳಕಲ್ಲ ಸಂಬ್ಯ ಕೊಡದು, ಏಳಮ್ಮ ಮ್ಯಾಕೆ, ಏಳ್ಳೆ ಬೀದಿಲಿ ಏನೋ ಸತ್ತು ವಾಸ್ಸೆ ಬಂದದೆ ಅಂತ ಕಂಪ್ಲೆಂಟ್ ಕೊಟ್ಟವೆ ಓಗ್ ನೋಡು' ಎಂದು ಗದರಿದ. ಆಂಜಿನಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನೆ ಎದ್ದು ಹೋದಳು ಏಳ್ಳೆ ಬೀದಿಗೆ.

ಆ ಬೀದಿಗೆ ಒಯಿದಂತೆ ಗಬ್ಬುನಾತ ವಡಿತು. ಮೋರಿ ಪಕ್ಕಗಿದ್ದ ಕಲ್ ಚಪ್ಪಿ ಕಡಿಂದ ನಾತ ಬತ್ತ ಇತ್ತು. ಏನಾಗದೆ ಅಂತ ವಳೀತು ಆಂಜಿನಮ್ಮಂಗೆ. ಕಲ್‌ಬಿಡ್ಡಿಂಗ್ ಮನೆವಮ್ಮ ಬೀದಿಲಿರ ನಾಯ್ಕಿಲ್ಲ ಬನ್ನಾಕ್ತಳೆ. ದೊಡ್ ನಾಯ್ಕಿಲಿಂದ ತಪ್ಪಿಸ್ಕಂಡು ನಾಯ್ಕಿ ಮರೆಲೋಗಿ ತಿನ್ನಕೆ ಚಪ್ಪಿ ಸಂದಿಗೋಗಿ ಸಿಗಾಕ್ಕಂಡು ಸತ್ತಿರಲೆಕು. ಕೈ ಆಕೇ ತಗಿಬೇಕು. ಇನ್ನೆಲ್ಡ ದಿನ ಅನ್ನದ್ ಬಾಗ್ಯವು ಕಿತ್ಕಂಡಲ್ಲಪ್ಪ ದ್ಯಾವೆ ಅಂದ್ಕಂಡು ವಾಸ್ಸೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದಳು. ಕೊಳೆತು ಪಿತುಗುಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿ ಮರಿ ಯಣ ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಕೈಗೆ ಬಂತು. ತಗ್ಗು ರೇಕಿಗೆ (ಕಸಬಾಚೋದು) ಆಕಿದ್ದು, ಚಪ್ಪಿ ಒಂಚೂರು ಸರಿಸಿದ್ದು, ಉಳ್ಳಿದ್ದು ಕೆಳಕ್ ಬಿತ್ತು; ಅದ್ಕಂಗೇ ಪರೈಲಿ ರೇಕಿನೆಕೆ ಎಕ್ಕಂಡ್ಲು. ಮ್ಯಾಲೆ ಮಣ್ಣಾಕಿ ಗಂಟೆಗಾಡಿ ಡ್ರಮ್ಮಿಗೆ ಆಕಿ ಟ್ಯಾಂಕಿನತಕೆ ಓದ್ದು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಜಾಗ ಮಾಡ್ಕಂಡಿದ್ದು ಸೋಪಿಚ್ಚಕೆ ಮೋಣಕೈಲಂಗೆ ನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ, ಕೈ ತೊಳ್ಳಂಡು ಆಮೇಲೆ ತಿರ್ಗ ಸೋಪಚ್ಚಂಡು ಕೈತೊಳೆದ್ದು. ಮುಷ್ಟಿಗೋಗಿ ಅಟನೆನ್ನು

ಕೊಟ್ಟು ಮನೆ ಕೆಲಕೆ ಓದ್ದು. ಮೂರ್ಮನೆ ಕೆಲಮುಗ್ಗೋ ವತ್ತೆ ಸುಸ್ತಾತು ಕಾಲೆಕ್ಕರಡು ಮನೆತಕ್ಕೆ ನಡದ್ದು.

ಬಾಗ್ಲಾಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಗಳು ಅವ್ವನ್ನ ನೋಡಿ 'ಯವ್ವೋ ನೀರ್ಕಾಸಿದೀನಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳ್ಳಂಡ್ಬಾರೆ' ಅಂದ್ಲು 'ಈವತ್ನಾಗೆ ಮಗಳ್ಳ ನಾನ್ ಸುದ್ರಾಯಿಸ್ಬೇಕು. ಅಂತದು ಅದೆ ನಂಗೆ ಮಾಡಾಕ್ತ ಅದೆ' ಅನ್ನಿಸಿ ಆಂಜಿನಮ್ಮನ ಕಳ್ಳು ಚುರಕ್ ಅಂದು 'ಮನೇಲಿ ಅವ್ವೆಕಾಳಿದ್ದುವು, ನಾಳಿಕೆ ಬಿರ್ಮೆ ಬತ್ತಿನಿ ಅಪ್ಪಂಗೆ ಕರ್ಮಿನ್ ತಾಂಬ ಅನ್ನು ಎಲ್ಲು ಆಕೆ ಉಳಿ ಮಾಡ್ತೀನಿ' ಅಂದ್ಲು.

'ನಾನು ಚಪ್ಪುಸ್ಕಂಡು ಉಣ್ಣಿನಿ, ನೀನು ನಾತ ಕುಡಿ' ಅಂತ ನಕ್ಕು ಲಚ್ಚು.

'ಇರಲಿ ಬಿಡಪ್ಪ ಬಸ್ತೆಂಗ್ಗು ಬಯ್ಯಿದುಣ್ಣೇಕು' ಅಂದ ಅವ್ವನ ಮೇಲೆ ಮುದ್ದು ಬಂದ ಲಚ್ಚು 'ನೀರ್ ಜಾಸ್ತಿ ಕಾಸಿದೀನಿ ಉಯ್ಯಳಂಗಿಂದ್ರೆ ಉಯ್ಯಳವ್ವ ಬೆನ್ನುಜ್ಜಿನಿ' ಅಂದ್ಲು.

'ನೀರೇನೊ ಉಯ್ಯಬೇಕು ಬೆನ್ನುಜ್ಜದೇನ್ ಬ್ಯಾಡ ಬುಡಪ್ಪ, ಬರೊತ್ತೆ ಒಂಚೂರು ಟೀ ಕಾಸಪ್ಪ' ಅಂದು ಬಚ್ಚಿಗೋದ್ದು.

'ಉಣ್ಣೊವತ್ತಲ್ಲೀ ಟೀ ಬೇಕಂತೆ, ಟೀ-ಕಾಪಿ ಕುಡ್ಕಂಡು ವಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟವತ್ತೆ ಇಂಗೆ ವಣಿಕ್ಕಂಡಿರದು ಇವತ್ ವಟ್ತುಂಬ ಉಣ್ಣೇತೀರ್ತೀನಿ' ಅಂದ್ಲೊವಾಗ್ಗೆ.

'ಮಗಾ ಲಚ್ಚು' ಅಂತ ನರ್ಮಿಮ್ಮ ಕೂಗ್ಲ.

ದಡ ದಡ ಬಂದ ಮಗಳನ್ನ ನೋಡಿ 'ವಸಿ ನಿದಾನ ಮಗೈ ಜಿಲಾಬಿನು ಕಾರಾನು ಕಟಸ್ಕಬಂದಿದೀನಿ ತಗ ತಿನ್ನ. ಸಾರಾಯ್ತೇನವ್ವ?' ಅಂದ.

'ಸುಮ್ಮಿರು ಅವ್ವಂಗಿನ್ನು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ' ಅಂತ್ ಕಣ್ ಮಿಸ್ತಿದಳು. ನರ್ಮಿಮ್ಮ ಮಗಳಾಟ ನೋಡಿ ಖುಷಿಯಾಗಿ ಅವಳು ತಂದ ನೀರಲ್ಲಿ ಬಾಗ್ಲಾಚೆ ಮೋರಿ ತವ್ಲೆ ಬಿರ್ಬರ್ಮೆ ಮುಖ ತೊಳ್ಳಂಡ. ಆಂಜಿನಮ್ಮ

ಸ್ನಾನ ಮಾಡ್ಕಂಡ್ಲೆಂದು 'ಟೀ ಕಾಸ್ಡ ಮಗಾ' ಅಂತ ಕೇಳಿಳು. 'ಟೀನೂ ಇಲ್ಲ ಗೀನೂ ಇಲ್ಲ, ವಟ್ಟೆಕಟ್ಟೆ ಮಣಿಕ್ಕಂಡಿರದು ನೀನು, ಉಣ್ಣಿವಂತೆ ಬಾ' ಅಂದ ಲಚ್ಚು ಮೂರು ತಣ್ಣೆ ತಗ್ಗು ತಲಾಗೊಂದ್ ಚಂಡು ಇಟ್ಟಿಕ್ಕಿ ಬಾಡ್ಲೆಸ್ತು ಉಯ್ದು 'ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮೂಗ್ಗೆ ಗಮ್ಮ ವಡಿಲಿಲ್ವ' ಅಂತ ಕೈ ಇಡ್ತು ಎಳ್ಳು ತಟ್ಟೆ ಮುಂದೆ ಅವ್ವನ್ನ ಕೂರಿಸಿದ್ದು.

ಕೊಳೆತು ನಾರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಯ ವಾಸನೆಯೇ ತುಂಬಿದ್ದ ಆಂಜಿನಮ್ಮನ ಮೂಗಿಗೆ ಮಗಳು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಾಡಿನೆಸರಿನ ಗಮಲು ಬಡಿದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

'ಉಂಡ್ನೋಡಿ ಎಂಗದೇಳೆ?' ಎಂದು ಲಚ್ಚು ಮುಖ ಅಳ್ಳಿಸಿದಳು. ಮಗಳ ಅಳ್ಳಿದ ಮುಖ ನೋಡತ್ತ ಆಂಜಿನಮ್ಮ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಕೈ ಇಕ್ಕಿದಳು. ಪಿತುಗುಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿ ಯಣ ಮುಟ್ಟಂಗಾಗಿ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ದಳದಳ ಸುರಿದವು. ಈಗವಳು ನಿಜಾಗ್ಲೂ ಕಣ್ಣೀರಾಕ್ತ ಇದ್ದು.

ಕಣ್ಣೀರು ನೋಡಿ ಲಚ್ಚು 'ಯವ್ವೋ ನೀನು ಆಪ್ಲೆಸನ್ ಮಾಡ್ಸಕ್ಕೇಬೇಕಣ್ಣವ್ವ, ನಾನಿದ್ದು ನೋಡ್ಕತೀನಿ, ಉಣ್ಣು ಬಿರ್ನಿ ಇಟ್ ತಣ್ಣಾತು' ಅಂದ್ಲ.

ನರಿಮ್ಮ ಮಗಳ ಕೈ ಸಾರಿನ ರುಚಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಮೈ ಮರೆತು ಧನ್ಯನಾಗಿ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದ, ಮೂಳೆ ಚೀಪುವ, ಕಡಿಯುವ ಸದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದ್ದ ತಲೆ ನೆಟ್ಟಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ.

ಮಗಳು ತುಂಬಿದೊಟ್ಟೆಯ ಹಸಿವು ನೀಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆಂಜಿನಮ್ಮನಿಗೆ ಬಿಕ್ಕಳ್ಳೆ ಬಂದು ನೀರ್ ತಗಳಕೆ ಓದ್ದು. ಬಿಂದ್ಲೆ ನೀರ್ ಚೊಂಬ್ಲೆ ಬಗ್ಗೊವಾಗ ಉಲ್ಡಾಕಂತು. ವರಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆ ಉಡ್ಡಿಳು. ಅದೊಡಿ ಲಚ್ಚು 'ನಿರುಮ್ಯಾಗಿ ಉಣ್ಣದ್ದು ಆ ದ್ಯಾವು ಈ ಅವ್ನಣೆಲಿ ಬರ್ದಂಗಿಲ್ಲ ಬಿಡು' ಅನ್ನೊವಾಗ್ಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಸೊಂಟದಾಗೆ ಸೆಳ್ಳು, ಬಂದು ವಟ್ಟೆ ಇಳ್ಳಂಗಾತು. ಭಯ ಆಗಿ ಯವ್ವ ಅಂತ ಕೂಗಿದಳು.

ಆಂಜಿನಮ್ಮ ದಡಕ್ಕೆ ಮಗ್ಗುತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲೆ ಸವರಿ, 'ಬ್ಲಾಡೆ

ಜಠಂಡಿತೇನೊ, ಉಣ್ಣಿದಂತೆ ಇಚ್ಛೆ ಬರಕ್ಕೊಂಡಿರ್ದೇಕು' ಇನ್ನೆಲ್ಡ ನೋವ್ ಬಂದ್ರೆ ದಾಕುಟ್ರತಾವ ಓಗನ ಅಂತ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎದ್ದ ನರಿಮ್ಮ ರಾಮಾಂಜಿ ಆಟ ಕರ್ಯಕೋದ. ಲಚ್ಚು ನೋವು ಎಚ್ಚಾಯ್ತಲೆ ಓತು. 'ಭಯ್ಯಾಗುತ್ತೆ ಕಣೆ' ಅಂತ ಅವ್ವನ್ನ ಆತ್ಕಂಡ ಲಚ್ಚು ಕೈ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಎರೆವಾರ್ಡಿಗೋದಾಗ್ಗೆ. ಜಾಸ್ತಿ ಹೊತ್ತು ಕಾಯಿಸ್ತೇನೆ ಲಚ್ಚು 'ಸಂಪತ್ತು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಣೆ ಬುಡ್ತು. ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸಿಗೆ ಬಲಗೈಲಿ ಎಲ್ಡ ಬೇಳ್ಳು ಎಡಗೈಲಿ ಮೂರ್ ಬೆಳ್ಳು; ಬೆಳ್ಳುಗೋಳು ಪೂರ್ತಿ ಸರಿ ಇರ್ದಿಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರ್ 'ಮೂರ್ ತಿಂಗ್ಲಾದ ಮೇಲೆ ಆಪರೇಷನ್ ಮಾಡ್ತೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತೆ' ಎಂದರು. ಎದೆಗೆ ಬಾಣ ತಗುಲಿದ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾದ್ದು ಅಪ್ಪ ಅಪ್ಪ ಮಗಳು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಮೌನವನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕುವಂತೆ ಮಗು ಕಿರುಚುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾಟಿದ ಬಾಣ ಕಿತ್ತೆಸೆದ ಆಂಜಿನಮ್ಮ 'ಆಪ್ಲೇಸನ್‌ಗೆ ಎಷ್ಟಾಯ್ತದೆ ಸಾಮಿ, ಎಲ್ ಮಾಡ್ತುದು?' ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

ನರ್ಸ್ ಸುತ್ತಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಎದೆಯ ಬಿಸಿಗೆ ಆನಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗಳ ತಲೆ ನೆವರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರಿಮ್ಮ. ದಾಕುಟ್ರತಾವ ಮಾತಾಡಿ ಬಂದ ಆಂಜಿನಮ್ಮ ಸಪ್ಪಗಾದ ಮಗಳ ಮುಖ ನೋಡಿ 'ಯಾತ್ತು ಸೋಲ್ವಾರ್ರು ಮಗ್ಗೆ, ಆ ದ್ಯಾವು ಚಿಂದಾಕಿರಾದ್ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಎಲ್ಲೂ ಕೈಲಿ ಬಾಚ್ಕಂಡು ಸುಮಾರಾಗಿರದ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಬ್ಯಾಡ ಅನ್ನಕಾಯ್ತದ? ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟಾಗ, ಕೊಟ್ಟದ್ದಿಯಲ್ಲ ಕಷ್ಟವಾ... ತೋರು ನೀನೆ ದಾರಿ ಅನ್ನೇಕು. ಅಪ್ಲೇಸನ್ ಮಾಡ್ತಿ ಸರ್ ಮಾಡ್ತನ ಬುಡು ಏಸ್ ಚುರ್ಕಾಗದೆ ಗೊತ್ತಾ ಮಗಾ. ಇಚ್ಛೆ ತಗ್ಗಾಗ ಕಿರಾಡಿದ್ ಜೋರ್ ಕೇಳಸ್ಕಂಡ' ಅಂದ್ಲು. ಆದ್ಲೆ ಲಚ್ಚು ಅಂದ್ಲು 'ನಾನೇನ್ ಸಪ್ಪಾಗಿಲ್ಲ ಬಿಡವ್ವೊ, ಏನೊ ನೆನಸ್ಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ನೀನು ಏಸೇಳಿರು ರಂಪ ಮಾಡ್ಕಂಡು ಈಸೊಲಿಗೆ ಓಯ್ತಿರ್ದಿಲ್ಲ ನಾನು. ಈ ಮಗನ ಈಸೊಲಿಗೆ ಕಳ್ಳೇ ತೀರ್ತೀನಿ. ಯಾಕೇಳು? 'ಅದ್ಕಿರ ಎಲ್ಡ ಬೆಳನಾಗೆ ಪೆನ್ನೆ ಇಡ್ಯಾಕಾಗದು; ಪರ್ದೆನಲ್ಲ. ಆ ದ್ಯಾವು ಕೊಟ್ಟರೊ ಬಚ್ಚೇಸು ನಾನ್ಯಾಕೆ ಬ್ಯಾಡ ಅನ್ನಿ!'

ಓದು ಪಠ್ಯ

ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ

-ಡಾ|| ಎಚ್.ಆರ್.ಚೇತನ (ಗ್ರಾಮಾಂತರಂಗ)

ಮನುಷ್ಯ ಬೇಟೆಯಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದು ವ್ಯವಸಾಯ. ತಾನು ವಾಸಿಸುವ ಗುಹೆಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯ ಆ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳುಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ತಾನು ವಾಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಒರಟು ಹತಾರಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಅಥವಾ ಕೆದಕಿ ತಾನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಧಾನ್ಯದ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುವ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬೆಳೆದ ಕಾಳುಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ದವಸಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಆಹಾರವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಬಳಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಮಾನವ ವಿಕಾಸದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮರಚನೆ ಒಂದು ಮಹತ್ತರವಾದ ಘಟ್ಟ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪುರೇಷೆಯೊಂದನ್ನು ಊಹಿಸಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ತಾನು, ತನ್ನವರು, ತನ್ನದು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದೇ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ತನಗೆ ಸೇರಿದವರು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರೆಲ್ಲಾ

ಒಂದು ಕಡೆ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಮನೋಭಾವ. ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾದ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳೇ ಮುಂದೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ಗ್ರಾಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಒಂದೆಡೆ ನೆಲೆ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ಆ ಸುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಆಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಬೇಟೆ ಗ್ರಾಮ ಜೀವನ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಪವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಗುಹೆಗಳ ಸುತ್ತ ಅಗೆದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ವ್ಯವಸಾಯದ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ವ್ಯವಸಾಯ ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅದು ಇಂದಿಗೂ ಬಹುತೇಕ ಸತ್ಯ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸಾಯ ಸಾಧ್ಯ. ಮಳೆಯಿಲ್ಲದಾಗ ಯಾವುದೇ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ವಾಸದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ನದಿ - ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಆಸರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡ. ಇದರಿಂದ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದಾಗ ಸಿಗುವ ನೀರಿನ ಆಸರೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿತ. ಮೊದಲಿಗೆ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಅಗೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸಿ ನೀರು ಹರಿದುಹೋಗದಂತೆ ಬದುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಬೆಳೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಯಾವುದೇ ಕಳೆ, ಕಸಗಳು ಬರದಂತೆ ಒಂದು ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಗುಹಾ ಜೀವನದಿಂದ ಗ್ರಾಮಜೀವನದವರೆಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ವ್ಯವಸಾಯದ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಯೋಗಗಳೇ ಮುಂದೆ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಇವು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ

ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಗ್ರಾಮ ಜೀವನ ಬೆಳೆದು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಭೂಮಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವ ಜನರಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಹೊಲ, ಗದ್ದೆ ಮತ್ತು ತೋಟ. ಈ ಮೂರೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮೂಲಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಹೊಲ ಮಳೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶ, ಗದ್ದೆ ನೀರಿನ ಆಸರೆಯಿರುವ ಕಡೆ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶ. ಈ ಮೂರೂ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೂ ಅದರದೇ ಆದ ವ್ಯವಸಾಯದ ಪದ್ಧತಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಧಾನ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬೆಳೆಗಳು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮೂರು ಆಹಾರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಗಿ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೋಳ, ಮಲೆನಾಡು ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಪ್ರಧಾನ ಬೆಳೆಗಳು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವೇ ಆಯಾ ಭಾಗದ ಜನರ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರವೂ ಆಗಿದೆ. ಈಗ ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಜೋಳ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಭತ್ತ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳು, ಆಧುನಿಕ ಜಲಾಶಯಗಳು, ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳು, ಇವುಗಳು ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸಿವೆ. ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿ ಪ್ರಧಾನ ಬೆಳೆ. ಇದನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಅನೇಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಿವೆ. ಬಿತ್ತನೆ, ಸಾಲು, ಕೂರಿಗೆ, ನಾಟಿ, ಗುಣಿ ಹೀಗೆ ಐದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ರಾಗಿಯನ್ನು ಮುಂಗಾರು, ಹಿಂಗಾರು ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕ್ರಮ ಉಂಟು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯ ವಾರದಿಂದ

ಅಥವಾ ಯುಗಾದಿ ನಂತರ ಪೂರ್ವ ಮಾರುತದ ಮಳೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮುಂಗಾರು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಈ ಮುಂಗಾರು ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗಿ, ಎಳ್ಳು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಉತ್ತು ಕಳೆ ಕಸಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರಿದ್ರ ಮಳೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹದಮಾಡಿದ ಹೊಲಗಳಿಗೆ ಬಿತ್ತುವುದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಣ್ಣಕುಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆ ರಾಗಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು ಬಿತ್ತುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬಿತ್ತನೆ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪದ್ಧತಿ. ಇದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಎಂದರೆ ಎರಡು ಕಾಳು ಒಂದೆಡೆ ಬೀಳದಂತೆ ಬಿತ್ತಬೇಕು. ಬಿತ್ತುವ ತಜ್ಞತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದವರೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಗಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ೫ ರಿಂದ ೬ ಅಡಿ ಅಗಲಕ್ಕೆ ಸಾಲು ಎಂದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆ, ಒಗರುಜೋಳ, ಹಲಸಂದೆ, ಪುಣ್ಣಿ, ಮುಂತಾದ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಈ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಬಿತ್ತನೆಯಾದ ೨ ರಿಂದ ೩ ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತನೆ ರಾಗಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಹಲ್ಲಿನ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪೈರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಒಂದು ಕ್ರಮ. ಬಿತ್ತನೆ ರಾಗಿಗೆ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದವರೇ ಆಗಬೇಕು. ಇದಾದ ೨ ಮತ್ತು ೩ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಅಡ್ಡಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ೨ ವಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಲುಮುಖವಾಗಿ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಿತ್ತನೆ ರಾಗಿಗೆ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಈವೊತ್ತಿಗೆ ರಾಗಿ ಪೈರು ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವಾಗ

ದಟ್ಟವಾದ ಪೈರುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ಕಳೆ ಕೀಳುವ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿತ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹೋದರೆ ಪೈರುಗಳು ಕಿತ್ತುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಕುಂಟೆ ಬೇಸಾಯ ಆದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಇಡೀ ಹೊಲದ ಕಳೆ ತೆಗೆದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಿತ್ತನೆ ಹೊಲಗಳ ಬೇಸಾಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿತ್ತನೆ, ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದು, ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು, ಇವೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಕೆಲಸಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಬಿತ್ತನೆಯ ಪದ್ಧತಿ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಅಪರೂಪವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಬಿತ್ತಿದ ಪೈರು ಸುಮಾರು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹೊಡೆ ಒಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಪೈರು ಹೂ ಬಿಡುವ ಕಾಲ. ಅನಂತರ ಇದು ಕಾಳು ಕಟ್ಟಿ ಬಲಿತು ನವೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಇದನ್ನು ಕುಯ್ದು ಕಣದಲ್ಲಿ ಮೆದೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ರಾಗಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬಿತ್ತಿದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕುಯ್ದದ ಮೇಲೆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಕಾಳು, ಪೈರುಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡು ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಿಂದ ಜನವರಿ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಕಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಸಾಲು ರಾಗಿ ರಾಗಿ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪದ್ಧತಿ. ರಾಗಿ ಹಾಕಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿ ಕಸಕಡ್ಡಿ ತೆಗೆದು, ಗೊಬ್ಬರ ಚೆಲ್ಲಿ ಹಲಬೆ ಹೊಡೆದು ಸವತಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಹದ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹದವಾದ ಮಳೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಮರದ ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಸುಮಾರು ೧ ಅಡಿ ಅಂತರದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ ಕಾಳು ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಿತರಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಚೀಲದಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಬೇಕಾದ ಕಾಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೆಲಸ, ಬಿಡುವವರು, ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹುಟ್ಟಿ ಪೈರುಗಳು ವಿಕಾಸವಾಗದೆ ಬೆಳೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ಬಿಟ್ಟರೆ

ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಹುಟ್ಟಿ ಆಗಲೂ ನಷ್ಟ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಳು ಬಿಡುವವರು ಒಂದೇ ಹದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಚಿಗೆ ಒಂದು ಬೀಳುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಬಲಗೈನಿಂದ ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದ ಸಾಲಿಗೆ ಉದುರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಹಲುಬೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾಳುಗಳು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ೬ ಸಾಲು ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಸಾಲಿಗೆ ಬಿತ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಳುಗಳ ಸಾಲು ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಪೈರು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಲು ರಾಗಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ಹೋದಷ್ಟು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಕಳೆ ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ಕೀಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಲು ರಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಕಾರಣ ಇದು ಬಿತ್ತನೆಯಂತೆ ನಾಟಿಯಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ರೀತಿಗಳು ಬಿತ್ತನೆ ಬೆಳೆಯಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತವೆ.

ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಪದ್ಧತಿ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮವಾದದ್ದು. ಹೆಚ್ಚು ಇಳುವರಿ ಕೊಡುವಂಥದ್ದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ನರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಲು ಹಾಕುವುದು ಎಂದರೆ ಒಳ್ಳೆ ಗೊಬ್ಬರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬಿತ್ತುವುದು. ಹೀಗೆ ಬಿತ್ತಿದ ಕಾಳು ಹುಟ್ಟಿದ ೨೫ ರಿಂದ ೧ ತಿಂಗಳ ಒಳಗೆ ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತು ನಾಟಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಿತ್ತನೆಯ ಕ್ರಮ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಜಮೀನನ್ನು ಉತ್ತು ಹದಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹದವಾಗಿ ಮಳೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಒಟ್ಟಲು ಅಥವಾ ಹಗೆ ಹಾಕಿದ ಪೈರುಗಳನ್ನು ಕೀಳುತ್ತಾರೆ. ಹದಮಾಡಿದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ೨ ಮುಖದಿಂದ ಗೆಣೆ ಹಲುಬೆಯಿಂದ ಎಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗೆಣೆ ಹಲುಬೆ ಎರಡೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಎಳೆದಾಗ ಸೇರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು ಬಹಳ ಸುಲಭ. ಏಕೆಂದರೆ ಎರಡೂ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಂಟೆ

ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ನೆಟ್ಟ ಪೈರುಗಳಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಆಸರೆಯಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆರು ಸಾಲುಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಾಲಿಗೆ ಬಿತ್ತನೆಯಂತೆ ಸಾಲು ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ನರೀಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಾಟ ಬೆಳೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಅವಕಾಶವೆಂದರೆ ರಾಗಿ ಸಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊನೆ ಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಗೆ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿ ಚಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ರಾಗಿ ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಹುರುಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕಾಳು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ೨ ಫಸಲು ತೆಗೆಯುವ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ರಾಗಿ ಬೆಳೆಗೆ ಗುಣಿ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಟ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಅಡ್ಡ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಈ ಸಾಲುಗಳು ಸೇರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತುದಿಯನ್ನು ಚೂಪಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಗಾತ್ರದ ಒಂದು ಕೋಲಿನಿಂದ ಸಣ್ಣಕ್ಕೆ ಗುಳಿ ಹೊಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಕಾಳು ಉದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಗುಣಿ ರಾಗಿ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮಿಕ್ಕಲ್ಲ ವ್ಯವಸಾಯಿಕ ಕ್ರಮ ನಾಟ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಕೂರಿಗೆ ಪದ್ಧತಿ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರಮ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಉದ್ದದ ಒಂದು ಮರದ ತುಂಡಿಗೆ ೬ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಆರು ರಂಧ್ರಗಳಿಗೂ ಮರದ ಅಥವಾ ಕಬ್ಬಿಣದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೇಣಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೇಣಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಾಕಾರ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಟ್ಟಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿರುವ ೬ ತೂತುಗಳಿಗೂ ಕೊಳವೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೊಳವೆಗಳಿಗೆ ವಾಟೆ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಹೀಗೆ ತಾಯಾರಾದ ಸಾಧನವನ್ನು ಕೂರಿಗೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹೂಡಿ ಹದವಾಡಿದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ

ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕೂರಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕಾಳು ಬಿಡುವವನು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಳು ಬಿಡುವವರು ಮಹಿಳೆಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟಲಾಕಾರದೊಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾಳುಗಳು ಈ ೬ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಲು ರಾಗಿಯಂತೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಹಲಬೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಲ ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿಗೆ ಬಿತ್ತನೆ ಅಥವಾ ಸಾಲು ರಾಗಿಗೆ ಹಾಕುವಂತಹ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕೂರಿಗೆ ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ರಮ ಸಾಲುರಾಗಿಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ರಮದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಿಷ್ಟು ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆಯಾದ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ.

ಮಳೆಯಾಧಾರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನರು ಇನ್ನು ಅನೇಕ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಳ್ಳು, ಹಲಸಂದೆ, ಹೆಸರು, ಉದ್ದು, ಹರಳು ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹರಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಈ ರೀತಿಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಮುಂಗಾರು ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಬೆಳೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕುಯ್ದು ಹಿಂಗಾರು ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮುಂಗಾರು ಅಥವಾ ಗಿಡ್ಡರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಅದರೀಗ ಅದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತೇ ಹೋಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹರಳನ್ನು ದೂರದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿದ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ೫ ಅಡಿ ಅಗಲದ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಅಡ್ಡ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಕೂಡುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ೨ ಅಥವಾ ೨ ಹರಳುಗಳನ್ನು ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಪೈರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮಿಕ್ಕವನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹರಳನ್ನು ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಫೆಬ್ರವರಿ ೨ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುಯ್ಯಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಹರಳು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಎರಡು, ಮೂರು ವರ್ಷ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮೆಣಸಿನಕಾಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೊಲದ

ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಒಣಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ ಬಹಳ ಪಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದುದಾಗಿದೆ.

ನೀರಾವರಿ ಅಥವಾ ಗದ್ದೆ ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯದು ಬರಭತ್ತ. ಇದು ಮಳೆಯಾಶ್ರಯದಿಂದ ಬೆಳೆಯುವಂತಹದು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಸಾಲು ರಾಗಿಯ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೆ ಇದೆ. ಎರಡನೆಯದು ಅರೆ ನೀರಾವರಿಯ ಸಾಲು ಭತ್ತದ ಬೆಳೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ತಾವೇ ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ತಮ್ಮ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬರಭತ್ತ ಮತ್ತು ಅಲು ಭತ್ತಗಳನ್ನು ಭರಣಿ ಮಳೆಯ ನಂತರ ಸಾಲು ರಾಗಿಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಬರಭತ್ತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅರೆ ನೀರಾವರಿ ಬರಭತ್ತದಂತೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಹೊಡೆ ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್-ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಮಳೆಗಳು ಬರುವುದರಿಂದ ಹಳ್ಳ-ಕೊಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹಾಯಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ಕ್ರಮ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಭತ್ತವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ನಾಟಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗಳು ಈಗಿನ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಜಲಾಶಯಗಳು, ಒಳ್ಳೆಯ ಜಲಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿರುವ ನೀರಾವರಿಯ ಬಾವಿಗಳು, ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಾಟಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ ಎರಡನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಗಳ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಒಟ್ಟು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮೊಳಕೆಗೆ ಬಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಕರಗು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರ ಒಟ್ಟು ಮತ್ತು ನೀರು ಒಟ್ಟು ಎಂಬ ಎರಡು ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಬರಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭತ್ತವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಅದರ ಮೇಲೆ

ಗೊಬ್ಬರ ಚೆಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಣ್ಣು ಎರಚುತ್ತಾರೆ. ೬ ರಿಂದ ೪ ಅಡಿ ಅಗಲಕ್ಕೆ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾಲುವೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಎರಚುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಬರಒಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ನಲ್ಲಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನೀರು ಒಟ್ಟಲು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಲು ಹಾಕುವ ಜಾಗವನ್ನು ಕರಗು ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ತು ಇಡೀ ಸ್ಥಳ ಕೆಸರೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಬರ ಒಟ್ಟಲಿನಂತೆಯೇ ೬ ಅಡಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಲು ಹಾಕುವುದಕ್ಕಿಂತ ೨- ದಿನ ಮುಂಚೆಯೆ ಭತ್ತವನ್ನು ನೆನೆಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನೆದ ಮೇಲೆ ಕುಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಚೀಲವೊಂದಕ್ಕೆ ತುಂಬಿ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿ ಭಾರ ಹೇರುತ್ತಾರೆ. ೨-೪ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕಾವಿನಿಂದ ಭತ್ತದ ಕಾಳುಗಳು ಮೊಳಕೆಒಡೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಮೊಳಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಲುವೆಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬೇರು ಬಿಟ್ಟು ಹಸಿರು ತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ತಿ ನೀರು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಲು ಹಾಕಿದ ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಲು ಹಾಕುವಾಗಲೇ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಉತ್ತು ನೀರು ಕಟ್ಟಿ ಕರಗು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಳೆ, ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಎರಡು, ಮೂರು ಬಾರಿ ಉಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಗದ್ದೆ ಬದುವಿನ ಅಂಚುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕ್ರಮ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಿಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ತು ನೀರು ಹಲಬೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ ಸಮತಟ್ಟಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ನೀರು ನಿಲ್ಲುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ದಿನವೆ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೆ ದಿನ ಗೊಬ್ಬರ ಚೆಲ್ಲಿ ಉಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಉಳುಮೆಯ ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಜನ ತೆವಡೆ ತುಳಿಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಣ್ಣು ಕಲಸಿದ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಬದಿ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ. ಇವರ ಹಿಂದೆ ನಾಟಿ ಮಾಡುವವರು ಭತ್ತದ ಸಸಿ ನೆಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸಸಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಅದು ಬೇರು ಬಿಟ್ಟು ಹಸಿರು ತಿರುಗಿದ

ಮೇಲೆ ಕಳೆ ಕೀಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ೨ ರಿಂದ ೩ ಸಾರಿ ಕಳೆ ಕೀಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭತ್ತ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಅದರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಬೆಳೆಯುವುದು ಅಪರೂಪ. ಭತ್ತದ ತಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಐದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 'ಭತ್ತ ಕುಯ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುಯ್ಲು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಬರಭತ್ತ ಅಥವಾ ಹೊಲಭತ್ತ ಅರೆ ನೀರಾವರಿಯ ಭತ್ತ ಇವುಗಳು ಸಹ ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಬೆಳೆಗಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಭತ್ತದ ಕೊಯ್ಲಿನ ಕಾಲ ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯಿಂದ ಜನವರಿ ಮೊದಲನೆ ವಾರದವರೆಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈಗ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತಳಿಗಳು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಕಾಲ ನಿಗದಿ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಯಾವ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಾಂತರದವರು ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಪರಂಪರೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರ ಎಂದು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗಿನ ಹಾಗೆ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ತೋಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬಹಳ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕೀರೆಮಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾವಿಯೊಂದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಸುತ್ತಲಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಊರಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಜನರು ಸೊಪ್ಪು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಯಾವುದೂ ಮಾರುವುದಕ್ಕಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವರು ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ಸೋಮವಾರ ಕೃಷಿಗೆ ರಜೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ದಿನ ಕೀರೆಮಡಿಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಗ್ರಾಮಾಂತರದ

ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದವರು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತರಕಾರಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾರುವುದು ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ತಮತಮಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯೂ ಸ್ವಯಂ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಏನನ್ನೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ತರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಾರಾಟ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಕೀರೆ ಮಡಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕೀರೆ ಮಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಬಾಳೆಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೋ ಎರಡೋ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡು ಮುಂದೆ ತೋಟದ ಬೆಳೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈಗ ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಪದ್ಧತಿ, ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಆಹಾರಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು ಲಾಭದಾಯಕವಲ್ಲ ಎಂಬ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದು ನಧಾನವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

*

ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ

ಸ್ವರೂಪ

ಭಾಗ-೧

1. ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. $1 \times 12 = 12$
(ಪ್ರತಿ ಭಾಗದಿಂದ 3 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು; ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಪೂರ್ಣ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕಡ್ಡಾಯ)
2. ಗ್ರಹಿಸಿ - ಉತ್ತರಿಸಿ.
ಓದು ಪಠ್ಯ ಆಧರಿಸಿದ ಭಾಗ ಮತ್ತು 5 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು $5 \times 2 = 10$

ಭಾಗ-೨

1. ಅ) ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಐವತ್ತು ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(3 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು) $2 \times 3 = 6$
ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಬೇಕು)
2. ಅ) ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಐವತ್ತು ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(3 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು) $1 \times 6 = 6$
ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಬೇಕು)
3. ಅ) ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಐವತ್ತು ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(3 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು) $6 + 6 = 12$

- ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಬೇಕು) $6+6=12$
4. ಅ) ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಐವತ್ತು ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(3 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು) $6+6=12$
- ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.
(2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಬೇಕು)

ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ
ಬಿ.ಕಾಂ. - ಮೊದಲನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್

ಭಾಗ-೧

1. ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. 1x12=12
- i. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ದೊಡ್ಡ ಮಾವನ ಹೆಸರೇನು?
 - ii. ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಆಟದ ಸ್ಥಳೀಯ ಮೂಲರೂಪ ಯಾವುದು?
 - iii. ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಯಾವ ಪಾತ್ರ ಮಾಡಲು ಆಯ್ಕೆಯಾದನು?
 - iv. ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಋಷಿ ಯಾರು?
 - v. ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಖಿಯರ ಹೆಸರುಗಳೇನು?
 - vi. ಚಂದ್ರಾ ಪೀಡನ ಕುದುರೆಯ ಹೆಸರೇನು?
 - vii. ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ತಿರುಕ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದದ್ದು ಏಕೆ?
 - viii. ಅಬ್ದುಲ್ ಕಲಾಂ ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ರೋಲ್ ಮಾಡೆಲ್‌ಗಳು ಯಾರು?
 - ix. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಯಾರು?
 - x. ಕಪಟಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಏನೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ?
 - xi. ಸಬರಮತಿ ಅವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆ ಯಾವುದು?
 - xii. ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಮೂರು ಆಹಾರ ಬೆಳೆಗಳು ಯಾವುವು?

2) ಗ್ರಹಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಿ:

5x2=10

(ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ - ಓದು ಪಠ್ಯದ ಭಾಗ)

ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿ ಪ್ರಧಾನ ಬೆಳೆ. ಇದನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಅನೇಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಿವೆ. ಬಿತ್ತನೆ, ಸಾಲು, ಕೂರಿಗೆ, ನಾಟಿ, ಗುಣಿ ಹೀಗೆ ಐದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ರಾಗಿಯನ್ನು ಮುಂಗಾರು, ಹಿಂಗಾರು ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕ್ರಮ ಉಂಟು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯ ವಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯುಗಾದಿ ನಂತರ ಪೂರ್ವ ಮಾರುತದ ಮಳೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮುಂಗಾರು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಈ ಮುಂಗಾರು ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗಿ, ಎಳ್ಳು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಉತ್ತು ಕಳೆ ಕಸಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರಿದ್ರ ಮಳೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹದಮಾಡಿದ ಹೊಲಗಳಿಗೆ ಬಿತ್ತುವುದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಣ್ಣಕುಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆ ರಾಗಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು ಬಿತ್ತುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬಿತ್ತನೆ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷಿಪ್ಪವಾದ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪದ್ಧತಿ. ಇದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಎಂದರೆ ಎರಡು ಕಾಳು ಒಂದೆಡೆ ಬೀಳದಂತೆ ಬಿತ್ತಬೇಕು. ಬಿತ್ತುವ ತಜ್ಞತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದವರೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

- 1) ಗ್ರಾಮಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಬೆಳೆ ಯಾವುದು?
- 2) ರಾಗಿಯನ್ನು ಯಾವ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ?
- 3) ರಾಗಿ ಬಿತ್ತನೆ ಯಾವಾಗ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ?
- 4) ರಾಗಿ ಬಿತ್ತುವ ಕ್ರಮ ಹೇಗಿರಬೇಕು?
- 5) ರಾಗಿಯನ್ನು ಯಾವ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ?

ಭಾಗ-೨

1. ಅ) ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 50 ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. 2x3=6
 - i. ದೇವಂಗಿ ದೊಡ್ಡಮಾನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಎಂಥದ್ದು?
 - ii. ಲೇಖಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಬೇಸಿಗೆ ರಜೆ ನೆನಪಾದದ್ದು ಹೇಗೆ?
 - iii. ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕವಿ ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದರು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸಿರುವ ಹಾರೈಕೆ ಏನು?
- ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. 1x6=6
 - i. ಲೇಖಕರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾವು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಿಡಮಂಗಿ ಆಟವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ?
 - ii. ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
2. ಅ) ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 50 ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. 2x3=6
 - i. ಕವಿಶಿಷ್ಯ- ಪಂಜೆಯವರು ಬರೆದಿರುವ 'ಹುತ್ತರಿಹಾಡು' ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕೊಡವರ ಶೌರ್ಯ-ಸಾಹಸ ಗಾಢೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
 - ii. ಶಕುಂತಲೆಯ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಅನಸೂಯೆಯು ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸಿದಳು?
 - iii. "ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ನಾನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು?" ಎಂದು ಚಂದ್ರಪೀಡನು ಯೋಚಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಅ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. $1 \times 6 = 6$

- i. ಲೇಖಕರು ಕೈಗೊಂಡ 'ಆಲತಿಗಿರಿ ಯಾತ್ರೆಯ' ವಿಶೇಷತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
- ii. ಚಂದ್ರಪೀಡನು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

3. ಅ) ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 50 ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. $2 \times 3 = 6$

- i. ತಿರುಕನು ಕಂಡ ಕನಸಿನ ವಿವರಗಳೇನು?
- ii. ಲೇಖಕರ ಜಾಗೃತ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ಅವರ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದು ಹೇಗೆ?
- iii. 'ಸ್ವಪ್ನ ಸುಂದರಿ' - ಕವಿತೆಯ ಆಶಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. $1 \times 6 = 6$

- i. ಬದುಕಿನ ವೈದೃಶ್ಯವನ್ನು 'ತಿರುಕನ ಕನಸು' - ಕಥನಕವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣಬಹುದು?
- ii. ಅಬ್ದುಲ್ ಕಲಾಂ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನ ಹೇಗಿತ್ತು? ಅವರು ಹೊಂದಿದ್ದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಏನು?

4. ಅ) ಯಾವುದೇ 2 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 50 ಪದಗಳಿಗೆ ಮೀರದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. $2 \times 3 = 6$

- i. ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಯ ಆಶಯವೇನು?
- ii. ಸಂಭವ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಸಬರಮತಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಧನೆಗಳೇನು?
- iii. 'ಇಷ್ಟು ದಿನ ಯಾಕೆ ಮರೆತಿದ್ದೆವೋ ಈ ಬೇಸಾಯವನ್ನು?' ಎಂದು ರೋಕಿಂಕ್ ಬರಾಮ್ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವಾದ ಸಂದರ್ಭವೇನು?

- ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. $1 \times 6 = 6$
- i. ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಗಾಢತೆ ಬಚ್ಚೀಸು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ?
- ii. ರಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ವಿವಿಧ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
-

